

449

2-12-1949

2(075)
U-15
1895

7010

2001

2(075)

U-15

(Փոփոխած)

ՄՐԲԱԶԱՆ ՊԵՏԱՌԻԹԻԻՆ

ՀԻՆ-ՈՒԽՏԻ

«Նկայք որդեակը իմ
«Նւ լուարուք ինձ
«Նւ զերկիւղ Տեառն
«Ուսուցից ձեզ»
Սաղմոս

ԵՐՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Աշխատասիրեց

ՍԱՀԱԿ ՔԱՀԱՆԱՅ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

(Միաբան Մողնոյ Սուրբ Գէորգ եկեղեցւոյ)

Սրա նիւթի մշակութիւնը տպուած է առանձին՝ «Դասագիրք
կրօնի»՝ ուղեցոյց հայ կրօնաւորացիներին համար:

Տ Փ Խ Ի Ս

Տպար. Մ. Շարաձէի եւ Ընկ. ընկ. Մ. Շարաձէի և Կ°.

Никол. ул. № 21.

1895

205-21-60

34077 — ահ.

Բագրատ

Գրություն

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ. Տ. ՄԿՐՏՉԻ Ա.

Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց, ծայրագոյն Պատրիարքի Համազգական Նախամեծար Արաբատեան Առաքելական Մայր Աթոռոյ Սրբոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի:

Ընթերցեալ զայս գրքոյկ «Սրբազան պատմութիւն Հին-Ուխտի» չգտի ինչ ընդդէմ ուղիղ վարդապետութեան եկեղեցւոյ, ուստի թոյլատրի երկրորդ տպագրութեամբ ի լոյս ընծայել: Ի 27 Ապրիլի 1890 ամի ի Ս. Էջմիածին:

Նախագահ տպարանական ժողովոյ՝ Աշխատակէս եպիսկոպոս:

Տ. Կ.

«Սրբազան պատմութիւն» հին-ուխտի նիւթի մշակութիւնը տպագրուած է առանձին—«Դասագիրք կրօնի» անունով:

Մեր կարծիքով աշակերտաց ձեռք սրբազան պատմութեան մի առանձին դասագիրք տալն աւելորդ է, ամենաընտիր և նպատակայարմար դասագիրքը հէնց Սուրբ գիրքը՝ բնագիրն է: Բայց որովհետեւ մեր մէջ այդ բանը մի քանի դժուարութիւններ ունի, չասեմ անկարելիութիւններ, մանաւանդ ստորին դասատանց համար—գործընտել լեզուն, գրքի ստուարութիւնը, գինը, հազուագիւտ լինելը, ուստի ի հարկէ ստիպեալ՝ մեր նըպատակին հասնելու համար՝ այսինքն մեր ցանկացած կրօնական-բարոյական իմաստները սաներին հաղորդելու համար, բաղաձօրէն ընտրեցինք այս նիւթերը՝ ըստ կարելոյն պահպանելով բնագրի ոճը:

Տայ Աստուած, որ հասակով և սրտով մանուկները նոյնչափ սիրեն այս գրքոյկը՝ որչափ և սրբաբնագիրը:

Ս. քհն. Ս.

Տիֆլիս 1888

Ա. ՆԱԽԱՂԱՏՄԱԿԱՆ ԴԱՐ

1. ա.

ԱԶԽԱՐՀԻՍ ԱՐԱՐԶԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Աստուած սկզբում ստեղծեց երկինքն ու երկիրը: Երկինքն անպատրաստ էր և խաւարով ծածկուած: Աստուած ասաց. «Թող լոյս լինի» և իսկոյն լոյս եղաւ: Աստուած բաժանեց լոյսը խաւարից. լուսոյ անունը դրաւ ցերեկ, իսկ խաւարինը՝ գիշեր: Այսպէս ցերեկից և գիշերից կազմեց առաջին օրը:

Բ. Աստուած ասաց. «Թող Հաստատութիւն լինի ջրերի մէջ, որպէսզի բաժանէ նրանց միմեանցից: Աստուած ստեղծեց Հաստատութիւնը և բաժանեց նրա վերևի և ներքևի ջրերը միմեանցից: Հաստատութեան անունը դրաւ երկինք: Այսպէս անցաւ էլի մի ցերեկ և մի գիշեր ու դարձաւ մի օր՝ երկրորդ օր:

Գ. Աստուած ասաց. «Թող երկնքի ջրերը մի տեղ հաւաքուեն և ցամաքը բաժանուի ջրերից»: Այսպէս էլ եղաւ: Աստուած ցամաքի անունը դրաւ երկիր, իսկ ջրերինը՝ ծով:

Աստուած ասաց. «Թող երկրիս վրայ կանանչեն խոտեր, ծաղիկներ, պտղատու ծառեր և ամենքն էլ իրանց տեսակի նման պտուղ տան: Այսպէս էլ եղաւ: Անցաւ էլի մի գիշեր և մի ցերեկ ու դարձաւ մի օր՝ երրորդ օր:

Գ. Աստուած ասաց. «Թող երկնքի վրայ լուսաւորներ երևան ու երկիրը լուսաւորեն»: Աստուած պատրաստեց մի մեծ լուսաւոր՝ ցերեկը և մի փոքր լուսաւոր՝ գիշերը կառավարելու համար: Բացի դրանցից ստեղծեց նաև շատ աստղեր: Այսպէս անցաւ էլի մի ցերեկ և մի գիշեր ու դարձաւ մի օր՝ չորրորդ օր:

Ե. Աստուած ասաց. «Թող ջրերը լցուեն ձկներով, իսկ օդը՝ թռչուններով»: Այն ժամանակ ջրերը լցուեցան բազմաթիւ կենդանիներով, իսկ օդի մէջ թռչում էին ամեն տեսակ թռչուններ: Այսպէս անցաւ էլի մի գիշեր և մի ցերեկ ու դարձաւ մի օր՝ հինգերորդ օր:

Զ. Աստուած ասաց. «Թող երկրի վրայ լինին չորքուտանի կենդանիներ—գազաններ և զեռուններ»: Այսպէս էլ եղաւ:

«Ձի նա ասաց՝ եւ եղեն, ինքն հրամայեաց՝ եւ հաստատեցան»:

Ինչպէս որ Աստուած ասաց, այնպէս էլ եղաւ, հրամայեց ու կատարուեց:

«Ուրպէսդի մեծ են գործք քո, Տէր, զամենայն ինչ իմաստութեամբ արարեր, եւ լցաւ երկիր ստեղծութեամբ քովք»:

Ինչպէս մեծ են քո գործերն, Աստուած, դու ամենայն բան իմաստութիւնով ստեղծեցիր ու երկիրը լցուեց քո ստեղծութեամբ:

1. բ.

ՄԱՐԴՈՒ ՄՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Աստուած ասաց. «Եկէք մարդ էլ ստեղծենք, որ իշխէ ծովի ձկներին, երկնքի թռչուններին և երկրի կենդանիներին»:

Բ. Աստուած ստեղծեց մարդուն իւր պատկերի նման—վեր առաւ երկրից հող ու նրան կենդանի շունչ փչելով՝ անմահ հոգի տուաւ և անունը Ադամ դրաւ:

Գ. Աստուած ասաց. «Լաւ է մարդու համար, որ մենակ լինի, ստեղծենք Ադամի նման մէկը, որ նրան օգնական լինի»: Այն ժամանակ Աստուած Ադամին քրնացրեց. հանեց կողերից մինն ու նրա համար մի օգնական՝ կին ստեղծեց և անունը դրաւ Եւա: Աստուած օրհնեց նրանց և ասաց. «Ստեղծեք, բազմացեք և լցրէք երկիրն ու տէր եղէք բոլոր անասուններին, թռչուններին և զեռուններին»:

Դ. Այսպէս Աստուած երկինքն ու երկիրը իւր բոլոր պատկանելիքներով վեց օրում ստեղծեց, իսկ եօթներորդ օրում հանգստացաւ և սրբեց այդ օրը:

«Խոստովան եղէց քեզ, Տէր, զի ահեղ եւ սքանչելի ես. սքանչելի են գործք քո, եւ անձն իմ սիրեաց յոյժ»:

Խոստովանում եմ քեզ, Աստուած, որ դու մեծ ես և հրաշալի, զարմանալի են քո գործերն և ես շատ սիրեցի քեզ:

«Մեք սիրեսցուք զԱստուած, վասնզի նախ նա սիրեաց զմեզ»:

Մենք պէտք է սիրենք Աստուծուն, որովհետեւ նա ինքն առաջ սիրեց մեզ:

2.

ԴՐԱՆՏ

Աստուած Եւեմի մէջ մի պարտէզ տնկեց և անունը դրախտ դրաւ: Պարտէզը զարդարեց ամեն տեսակ ծառերով: Ծառերը շատ գեղեցիկ էին և համով պտուղներ ունէին: Աստուած բնակեցրեց Ադամին ու

Եւային այդ պարտիզի մէջ, որ մշակեն նրան և պահպանեն:

Երբ Աստուած ամեն տեսակ կենդանիներ և թռչուններ ստեղծեց, պատուիրեց Ադամին ու Եւային, որ խնամք տանեն նրանց: Ադամը տեսնելով բոլոր կենդանիները, ամեն մինին յարմարաւոր անուններ տուաւ:

Պարտիզի մէջ տեղում երկու ծառ կար՝ մինի անունն էր «ծառ կենաց», իսկ միւսինը՝ «ծառ գիտութեան բարւոյ և չարի»:

Աստուած պատուիրեց Ադամին ու Եւային և ասաց. «Պարտիզի բոլոր ծառերի պտուղներից կարող էք ուտել, բացի «ծառ գիտութեան բարւոյ և չարի» ծառի պտղից. հէնց որ նրանից ուտէք, իսկոյն կմեռնէք:

Քանզի այս է սէրն Աստուծոյ, եթէ զպատուիրանս նորա պահեսցուք. եւ պատուիրանք նորա չեն ինչ ծանուցը:

Նրանով կարող ենք ցոյց տալ Աստուծուն, թէ իրան սիրում ենք, եթէ նրա պատուիրանները պահենք, իսկ նրա պատուիրանները ծանր բաներ չեն:

3.

ՊԵՏՈՒԻՐԱՆԱԶՆՅՈՒԹԻՒՆ

Ա. Օձը երկրիս բոլոր կենդանիներից իմաստունն էր. նա եկաւ Եւայի մօտ և ասաց. «Ուղիղ է, որ Աստուած ասել է ձեզ, թէ պարտիզի բոլոր ծառերի պտուղներից չուտէք»: Կինը պատասխանեց օձին. «Պարտիզի բոլոր ծառերի պտուղներից իրաւունք ունինք ուտելու՝ բացի այն մէկ ծառի պտղից, որ պարտիզի մէջ տեղումն է, եթէ նրանից ուտենք, կմեռնենք»: Օձը նորից խօսեց կնոջ հետ և ասաց. «Դուք չէք մեռնի,

ընդհակառակն, եթէ ուտէք, Աստուած կգառնաք և կիմանաք չարն ու բարին:

Բ. Կինը հաւատաց օձին, նա կարծեց թէ դա մի նշանաւոր ծառ պիտի լինի, որի պտուղն ուտողը իմաստուն է դառնում, ուստի և կերաւ: Կինը մարդուն ևս տուաւ այդ պտղից. նա էլ առաւ և կերաւ:

Գ. Այս բանից յետոյ լսեցին Աստուծու ռաբի ձայնը պարտիզի մէջ. վախեցան և ամաչում էին, դրա համար էլ թաք կացան: Երբ Աստուած այս բանը տեսաւ, ձայն տուաւ Ադամին և ասաց. «Ո՞րտեղ ես»: Ադամը պատասխանեց. «Վախենում եմ, դրա համար էլ թաք կացայ»: Աստուած ասաց. «Չլինի՞ թէ այն ծառի պտղիցը կերար»: Ադամը պատասխանեց. «Այս կինը, որ դու տուիր, նա տուաւ ինձ, ես էլ կերայ»: Աստուած կնոջն ասաց. «Այդ ի՞նչ ես արել»: Կինը պատասխանեց. «Օձը խաբեց ինձ, ես էլ կերայ»:

Դ. Այն ժամանակ Աստուած ասաց օձին. «Անիծեալ լինիս բոլոր կենդանիների մէջ. փորիդ վրայ սողաս և հող ուտես քո ամբողջ կեանքում»: Յետոյ դարձաւ դէպի կինն և ասաց. «Բո հոգսերը կշատացնեմ. ցաւով որդի ծնես»: Վերջն Ադամին ասաց. «Որովհետեւ ինձ չլսեցիր, այդ պատճառով այն կտոր հացը, որ պիտի ուտես, երեսիդ քրտինքովը ձեռք բերես՝ մինչև որ նորից հող դառնաս, որտեղից ստեղծուեցար»:

Սրանից յետոյ Աստուած Ադամին ու Եւային դրախտից դուրս արաւ. նրանք սկսեցին հողագործութիւնով պարապել: Դրախտի դրանը սուրը ձեռին մի պահապան հրեշտակ նշանակեց:

«Ոչ թէ դու Աստուած կամիս զանօրէնութիւն, և ոչ բնա-

կին առ քեզ չարք, մի անօրէնք բնակեացին առաջի աչաց քոց:

Դու անօրէնութիւն կամեցող Աստուած չես, չարերը չեն կարող բնակուիլ քեզ մօտ, անօրէնները քո աչքի առաջ չպիտի բնակուեն:

«Աստուած հատուցանէ իւրաքանչիւր ըստ գործս իւրեանց»:

Աստուած ամեն մարդու էլ իւր գործի համեմատ է հատուցանում:

4.

ԿԱՅԷՆ ԵՒ ԱՅԷԼ

Ա. Ազամ և Եւան երկու որդի ունեցան—առաջինի անունն էր Կայէն, իսկ երկրորդինը՝ Աբէլ: Աբէլը խաշնաւած էր, իսկ Կայէնը՝ երկրագործ: Մի անգամ երկու եղբայրներն Աստուծուն զոհ բերին—Կայէնը իւր մշակած դաշտի պտուղներից, իսկ Աբէլը՝ խաշների անդրանիկ գառներից: Աստուած Աբէլի մատաղը սիրով ընդունեց, իսկ Կայէնինը՝ ոչ: Այս բանի վրայ Կայէնը խիստ բարկացաւ: Աստուած ասաց. «Կայէն, ի՞նչու ես տրտմել. ի՞նչու է քո դէմքը փոխուել. եթէ բարի բան գործես, Աստուած կսիրէ քեզ, իսկ եթէ ոչ՝ մեղաւոր կլինիս:

Բ. Չնայելով Աստուծու այս խօսքերին, Կայէնը դարձեալ ոխը սրտից չհանեց և մի անգամ դաշտումը խրփեց Աբէլին ու սպանեց:

Այն ժամանակ Աստուած ասաց Կայէնին. «Ո՛ւր է Աբէլ եղբայրդ: Կայէնը պատասխանեց. «Ձգիտեմ, միթէ ես նրա պահապանն եմ»: Աստուած ասաց. «Քո եղբոր արիւնի ձայնը գանգատուում է ինձ. երկրիս վրայ անիծեալ լինիս. քո մշակած ագարակը ոչինչ պտուղ չի տալ. երեքեալ և տատանեալ թափառես:

Այնուհետեւ Կայէնն իսկոյն հեռացաւ այնտեղից և ուրիշ երկիր գնաց: Աստուած Ադամին ու Եւային մի ուրիշ որդի պարգեւեց, որին անուանեցին Սէթ: Սրա յաջորդները բարեպաշտ մարդիկ էին:

«Ամենայն ուր ատեայ զեղբայր իւր՝ մարդասպան է»:

Ով իւր եղբօրն ատում է, մարդասպան է:

5.

ՋՐՀԵՂԵՂ

Ա. Մարդիկ երկրիս վրայ կամաց-կամաց բազմանում էին, ուստի և երկիրը նրանց բնակութեան համար բաւական չէր լինում: Այս մարդիկը հետ զհետեւ աւելի և աւելի վատանում էին—նրանք Աստուծուն բոլորովին մոռացան, նրա ասածներն այլ ևս չէին կատարում: Աստուած երկար ժամանակ համբերեց այս բաներին, բայց երբ նրանց չարութիւնը չափիցն անցաւ, Աստուած ասաց. «Այդ մարդկանց պէտք է ջնշեմ երկրիս երեսից»: Այդ ժամանակ Սէթի ցեղից՝ Նոյ անունով մի մարդ էր ապրում. նա շատ բարեպաշտ էր և դրա համար էլ Աստուած սիրում էր նրան:

Բ. Այն ժամանակ Աստուած Նոյին ասաց. «Ես կամենում եմ ջրհեղեղով ոչնչացնել այդ չար մարդկանց. դու քեզ համար մի տապան շինիր՝ բազմաթիւ սենեակներից բաղկացած. կպրով ծեփիր թէ դրսից և թէ ներսից: Այդ տապանի մէջ կմտնես դու և քո որդիքը. հետդ կվերցնես ամեն տեսակ կենդանիներից մի-մի զուգ. նոյնպէս ամեն տեսակ կերակուր՝ թէ քեզ և թէ կենդանիների համար»: Նոյն էլ այնպէս արեց, ինչպէս որ Աստուած հրամայել էր:

Գ. Երբ նաւը պատրաստ էր, Աստուած ասաց Նոյին. «Մտի՛ր տապան դու և քո ընտանիքը»: Նոյն էլ մտաւ տապան իւր երեք որդիներով, կնոջով և հարսներով. ներս առաւ նաև ամեն տեսակ կենդանիներ:

Սրանից յետոյ սկսեց սաստիկ անձրև գալ. բոլոր աղբիւրների ակները բացուեցան և քառասուն գիշեր շարունակ անձրև էր գալիս: Զուրը մեծացաւ. տապանն սկսաւ բարձրանալ և լողալ: Զուրն այնքան բարձրացաւ՝ որ ամենաբարձր լեռների գագաթներն անգամ ծածկուեցան. ոչ մի կենդանի, ոչ մի մարդ չմնաց, ամենքն էլ խեղդուեցան:

Դ. Հարիւր իսուկն օր շարունակ ջուրը ծով դառած՝ երկրիս երեսին կանգնած մնաց: Աստուած տեսնելով Նոյի վիճակը, հրամայեց քամիներին փչել. փակուեցան աղբիւրները և անձրևներն սկսեցին դադարել. ջուրն իջաւ՝ ցածրացաւ: Տապանը լողալով՝ եկաւ և Արարատ (Մասիս) լեռան վրայ հանգստացաւ: Նոյը բաց արաւ տապանի պատուհանը և մի ագռաւ բաց թողեց: Ագռաւը յետ չեկաւ: Դրանից յետոյ մի աղաւնի արձակեց, բայց օրովհետև նա ոչ մի հանգստանալու տեղ չգտաւ, ուստի յետ դարձաւ: Նոյը մեկնեց ձեռք և ներս առաւ:

Եօթն օրից յետոյ Նոյը կրկին անգամ մի աղաւնի բաց թողեց. աղաւնին երեկոյեան դէմ՝ վերադարձաւ՝ բերանին ձիթենու շիւղ բռնած: Նոյն էլի Եօթն օր սպասեց և նորից աղաւնուն արձակեց: Այս անգամ աղաւնին յետ չեկաւ: Նոյն իմացաւ, որ երկրիս երեսից ջուրը ցամաքել է:

Ե. Նոյը դուրս եկաւ տապանից իւր ընտանիքով. այնտեղ նա սեղան շինեց ու զոհ արաւ:

Այս բանն Աստուծուն դուր եկաւ, ուստի ասաց.

«Այս օրուանից սկսած այլ ևս երկիրը չեմ անիծիլ մարդոց չարութեան համար: Քանի որ երկիրս կայ, թո՛ղ ցանքն ու հունձն անպակաս լինին, նոյնպէս ցուրտն ու տաքութիւնը, ձմեռն ու ամառը, ցերեկն ու գիշերը թո՛ղ շարունակուեն»:

Աստուած Նոյին օրհնեց և նրա հետ դաշը կապեց, որ այսուհետև էլ ջրհեղեղ չի լինի: «Այս աղեղը նշանակում եմ երկնքի վրայ, սա թո՛ղ նշան լինի իմ և քո ուխտին և երբ ամպերը երկրիս վրայով տանեմ, աղեղն իսկոյն կերևայ ու ես կլիշեմ իմ և քո ուխտը»:

Նոյն սկսաւ երկրագործութիւնով պարապել և այգի տնկել: Նա երեք որդի ունէր—Սեմ, Քամ և Յաբէթ: Դրանց որդիքը բազմացան և լցրին երկիրը:

«Պահէ տէր զամենեւին, ոյք սիրեն զնա, եւ զամենայն մեղաւորս սատակէ տէր»:

Աստուած իրան սիրողներին պահպանում է, իսկ մեղաւորներին ջնջում է:

«Նուաղեցուցանեն զազգս մեղք»:

Մեղքը կործանում է մարդկանց:

6.

ԲԱՅԵԼՈՒՆԻ ԱՂՏԱՐԱԿԱԶԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Նոյի թոռները բազմանալով՝ չուեցին գէպի արևելք—Եփրատ ու Տիգրիս գետերի միջում պատահեցան մի ընդարձակ դաշտավայրի, որի անունն էր Սենաար: Սյդ մարդիկն ամենքն էլ մի լեզուով էին խօսում. սրանք ասում էին միմեանց. «Եկէք աղււս պատրաստենք և այնպիսի մեծ աշտարակ շինենք, որի մի ծայրը երկինք հասնի, իսկ միւսը՝ երկրիս վրայ լինի»:

Շինութիւնն սկսեցին: Աստուած վերեւից նայում էր՝
թէ մարդիկ ինչ են անում: Նա ասաց. «Ես կխառնեմ
այն մարդկանց լեզուները, որոնք շինութեան մասնա-
կից են և մի լեզուով են խօսում—նրանք մէկ մէկու
այլ ևս չպիտի կարողանան հասկանալ»:

Բ. Այսպէս էլ եղաւ: Շինութիւնը դադարեց. մար-
դիկ սկսեցին Բաբելոնից հեռանալ ու նորից ցրուել
երկրիս զանազան կողմերը:

«Ձի Աստուած ամբարտաւանից հակառակ կայ»:

Աստուած ամբարտաւան մարդկանց հակառակ է:

Բ. ՆԱՀԱՊԵՏՆԵՐԻ ԴԱՐ

Ա. Ա. Բ. Ր. Ա. Հ. Ա. Մ

7.

ԱՍՏՈՒԱԾ ԿԱՆՉՈՒՄ Է ԱՅՐԱՀԱՄԻՆ

Ա. Միջագետքի Խառան քաղաքում, Սելթի ցեղից,
մի մարդ էր ապրում՝ անունն Աբրահամ: Նրա հայրը
կուռք էր պաշտում, իսկ ինքը ճշմարիտ Աստուծուն:
Աստուած ասաց Աբրահամին. «Թող քո հայրենիքը,
բարեկամներդ, հօրդ տունը և գնա այն երկիրը, որ ես
քեզ ցոյց կտամ. ես քեզ մեծ ազգ կգարձնեմ և կօրհ-
նեմ. քո անունը ամեն տեղ կտարածեմ: Քո ձեռով
պէտք է օրհնուին երկրիս վրայի բոլոր ազգերը»:

Բ. Սրանից յետոյ Աբրահամը դուրս եկաւ Խառա-
նից. հետն առաւ իւր կին Սառային, եղբօրորդի Ղով-
տին, բոլոր ստացուածքը և հեռացաւ գէպի Քանան:

Երբ Քանանանոց երկիրն եկաւ ու Սելթէմ հովիտը հա-
սաւ, Աստուած երեցեաց Աբրահամին և ասաց. «Այս
երկիրը տալիս եմ քեզ և քո որդւոց»: Աբրահամն այն-
տեղ սեղան շինեց և Աստուծոյ անունը փառաբանեց:

«Յայտնեա՛ առաջի Տեառն՝ զճանապարհս քո և յուսա՛ ի նա»:

Աստուծոյ յանձնիր քո ճանապարհը և յոյսդ նրա վրայ դիր:

«Ձի օրհնեսցես դու զարդարն Տէր»:

Դու արդարեւորին օրհնում ես, Աստուած:

8.

ԱՅՐԱՀԱՄԸ ԵՒ ՂՈՎՏԸ ԲԱԺԱՆԻՈՒՄ ԵՆ ԻՐԱՐԻՑ

Աբրահամը մի հարուստ մարդ էր. ունէր բազմա-
թիւ խաշներ, շատ ոսկի, արծաթ: Ղովտն ևս հարուստ
էր, ունէր բազմաթիւ խաշներ և անդէտներ: Նրանց
բնակութեան երկիրը շատ փոքր էր, այնպէս որ նրանց
խաշներին բաւականութիւն չէր տալիս, դրա համար
ևս շարունակ կռիւ էր պատահում Ղովտի և Աբրահա-
մի հովիւների մէջ:

Մի անգամ Աբրահամն ասաց Ղովտին. «Ի՞նչու
պէտք է մեր հովիւների մէջ կռիւ պատահի. չէ՞ որ
մենք ազգականներ ենք. աւելի լաւ է որ բաժանուենք
— եթէ դու ձախ գնաս, ես աջ կերթամ, իսկ եթէ դու
աջ գնաս, ես ձախ կերթամ»:

Ղովտն ընտրեց ջրերով հարուստ Յորդանանի պար-
զաւէտ հովիտը, որ նման էր մի սիրուն պարտիզի:
Այսպէս երկուսն էլ բաժանուեցան միմեանցից—Աբրա-
համը բնակուեցաւ Քեբրոնի մօտ գտանուող Մամբրէի
անտառում, իսկ Ղովտը՝ Յորդանանի հովտում: Սրա վր-

րանները հասնում էին մինչև Սողոմ քաղաքը, որի բընակիչները շատ վատ մարդիկ էին— նրանք Աստուծու ճանապարհով չէին գնում:

«Երանի խաղաղարարաց»:

Երանի խաղաղութիւն սիրող մարդկանց:

9.

ԱՅՐԱՅԱՄՆ ԱՋԱՏՈՒՄ Է ՂՈՎՏԻՆ

Մի անգամ չորս թագաւոր Աղի ձորի վրայ յարձակուեցան: Սողոմ և Գոմոր քաղաքների թագաւորները դուրս եկան նրանց դէմ պատերազմելու: Երկու թագաւորները յաղթուեցան. ժողովուրդը փախաւ լեռները: Թշնամին աւար առաւ Սողոմ և Գոմոր քաղաքների հարեւորութիւնը: Ղովտն ևս գերի ընկաւ իւր խաչներով:

Այդ պատերազմից մի մարդ ազատուեցաւ. եկաւ Աբրահամին յայտնեց, որ Ղովտը գերի է ընկել: Աբրահամն՝ երբ այս իմացաւ, հաւաքեց իւր հարիւր տասն և ութ ծառաներին, ընկաւ թշնամու ետեւից. գիշեր ժամանակ յարձակուեց նրանց վրայ, ջարդեց թշնամուն և յետ առաւ բոլոր աւարը. դրանց հետ ազատեց Ղովտին և նրա կանանցը:

Երբ Աբրահամը պատերազմից վերադառնում էր, Սողոմի թագաւորը նրա առաջը դուրս եկաւ և ասաց. «Գերի առած մարդիկն ինձ, իսկ աւարը քեզ լինի»։ Աբրահամը պատասխանեց. «Երգուում եմ Աստուծու անունով, որ ես քո ունեցածի վրայ աչք չունիմ, մի տրեխի թել անգամ չեմ վերցնիլ քո հարստութիւնից»։ Աբրահամը վերադարձաւ տուն:

«Մերեսցես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո»։
Քո ընկերին պէտք է քեզ պէս սիրես:

10.

ԱՍՏՈՒԾՈՒ ԽՈՍՏՈՒՄՆ ԱՅՐԱՅԱՄՆ

Ա. Աստուած երեւաց Աբրահամին և ասաց. «Մի վախենար, Աբրահամ, ես քո պահապանն եմ. ես քեզ կվարձատրեմ»։ Աբրահամը պատասխանեց. «Տէր, ինչ պիտի տաս ինձ. ես ծերացել եմ. մահս մօտ է. անորդի պիտի մեռնեմ, իսկ իմ ծառայ Եղիազարի որդին ժառանգս պիտի լինի»։

Աստուած ասաց. «Եղիազարի որդին ժառանգդ չի լինի, այլ քո որդին պէտք է քեզ ժառանգ լինի»։ Աստուած հրամայեց Աբրահամին դուրս գալ վրանից ու ասաց. «Նայիր Աբրահամ, համարիր այդ անթիւ աստղերը, այսպէս էլ քո զաւակները պէտք է բազմացնեմ»։ Աբրահամը հաւատաց Աստուծու ասածներին:

Աստուած ասաց. «Ես քո Աստուած եմ. ես կամենում եմ քեզ հետ դաշն կապել և քո զաւակները բազմացնել. ես կամենում եմ դաշը կապել այլև քո ժառանգների հետ և Քանանացւոց աշխարհը նրանց տալ, ուր դու իբրեւ օտարական ապրում ես»:

Բ. Մի անգամ կէսօրուայ խիստ շոգի ժամանակ՝ Աբրահամը նստած էր վրանի դրանը՝ Մաբբէի անտառում: Յանկարծ Աբրահամը վեր նայեց և տեսաւ որ երեք անցուորական հեռուից գէպի ինքն են գալիս, իսկոյն վազեց նրանց առաջ. երկրպագութիւն տուաւ և ասաց. «Տէր, եթէ քո ծառային յարգում ես, առանց նրա վրանը մտնելու մի անցնիր. հանգստացիր փոքր

ինչ այս ծառի տակ. ես ջուր կբերեմ և ձեր ոտները կլուանամ. փոքր ինչ նախաճաշիկ կանէք և ձեր ճանապարհը կշարունակէք»: Նրանք պատասխանեցին. «Թող այդպէս լինի»:

Աբրահամը մտաւ վրանը Սառայի մօտ և ասաց. «Շուտ արահ, նկաններ թխիր շարմաղ ալիւրից»: Իսկ ինքը գնաց հանդը, մի մատաղ երինջ բերաւ. տուաւ ծառաներին, որ մորթեն և հիւրերի համար կերակուր պատրաստեն: Աբրահամը բերաւ կարագ, կաթն և հորթի մսից պատրաստած կերակուր, դրաւ հիւրերի առաջ ծառի տակ և նրանք էլ կերան:

Այն ժամանակ հիւրերն ասացին Աբրահամին. «Ո՛ր է քո կին Սառան»: Նա պատասխանեց. «Վրանումն է»: Հիւրերից մինն ասաց. «Եկող տարի այս ժամանակ Սառան մի որդի կունենայ»: Սառան, որ վրանի դրան ետևում կանգնած էր, մտքում ծիծաղեց այս խօսքերի վրայ: Աստուած հարցրեց Աբրահամին. «Սառան ի՞նչու է ծիծաղում, միթէ Աստուծու համար անկարելի բան կայ: Օտարականները վեր կացան և գնացին»:

«Նրանի՛ որոց ոչ իցէ տեսեալ եւ հաւատասցեն»:

Նրանի՛ նրանց, որոնք չեն տեսել, բայց հաւատում են:

«Ուղիղ են պատգամք Տեառն, եւ ամենայն գործք նորա հաւատովք են»:

Աստուծու խօսքերը ճշմարիտ են, ինչ որ նա ասում է, կատարում է

ԱՌՐԱՀԱՄԸ ԲԱՐԵԽՕՍՈՒՄ Է ԱՍՏՈՒԾՈՒ ԱՌԱՋ ՍՈՂՈՄ ԵՒ ԳՈՄՈՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Օտարականները գնացին դէպի Սոգոմ: Աբրահամն էլ ճանապարհ ձգելու համար հետները գնաց: Աստուած ասաց. «Միտքս ինչ ծածկեմ իմ ծառայ Աբրահամից—Սոգոմ և Գոմոր քաղաքների մարդկանց անկարգութիւնը չափիցն անցել է, գնում են տեսնելու, արգէօք ուղիղ է այդ բոլորը թէ ոչ»:

Երկու ճանապարհորդները գնացին դէպի Սոգոմ, քսկ Աբրահամն Աստուծու առաջ կանգնեց և ասաց. «Միթէ դու արդարներին մեղաւորների հետ միասին պիտի ոչնչացնես. եթէ քաղաքի մէջ լիսուն արդար լինի, միթէ չես ների միւսներին էլ. քսկ լիցի, դու արդարներին մեղաւորների հետ միասին չես պատժի»: Աստուած պատասխանեց. «Եթէ քաղաքի մէջ լիսուն արդար գտնեմ, միւսներին էլ նրանց համար կներեմ»:

Աբրահամը նորից խօսեց ու ասաց. «Ես այժմ Աստուծու հետ եմ խօսում. ես նրա ոտի հոդն ու մոխիրն եմ, թերևս այնտեղ քառասուն արդար լինի»: Աստուած պատասխանեց. «Քառասունի համար էլ չեմ կործանի»: «Ի՞սկ եթէ երեսուն հոգի գտնուին»: Եթէ երեսուն հոգի գտնուին, դարձեալ կներեմ»: Աբրահամը նորից ասաց. «Եթէ քսան հոգի գտնուին»: Աստուած պատասխանեց. «Քսանի համար ևս չեմ պատժի»:

Աբրահամը կրկնեց. «Մի բարկանար, Տէր, եթէ մի անգամ էլ խօսեմ. իսկ եթէ տասն հոգի լինին»: Աստուած պատասխանեց. «Տասնի համար ևս չեմ պատժի»: Երբ այս խօսակցութիւնը վերջացաւ, Աստուած

աներևութացաւ. հրեշտակները գնացին դէպի Սողոմ,
իսկ Աբրահամը տուն դարձաւ:

Եւ արդ աղաչեմ նախ քան զամենայն՝ առնել աղօթս,
խնդրուածս, պաղատանս, գոհութիւնս վասն ամենայն մարդ-
կանս:

Այժմ աղաչում եմ ամեն բանից առաջ աղօթք, խնդ-
րուածք և աղաչանք անել ամենայն մարդու համար:

«Բայց ոչ իմ կամք՝ այլ քոյդ լինին»:

Ոչ թէ իմ կամքը, այլ քոնը թող լինի:

Մերձ է Տէր առ ամենեւեան որ կարդան առ նա»:

Աստուած մօտիկ է ամենին, որոնք կանչում են նրան:

12.

ՍՈՂՈՄ ԵՒ ԳՈՄՈՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐԻ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Երկու հրեշտակները երեկոյեան ժամանակ Սողոմ
քաղաքը հասան: Ղովտը նստած էր քաղաքի դրան ա-
ռաջ: Հէնց որ ճանապարհորդներին տեսաւ՝ տեղից վեր
կացաւ. առաջ գնաց. գլուխ տուաւ ու խնդրեց, որ իւր մօտ
գիշերեն. իսկ առաւօտեան ճանապարհը շարունա-
կեն: Նրանք պատասխանեցին. «Ո՛չ, մենք գիշերը
փողոցում պէտք է անցկացնենք»: Ղովտը շատ խնդրեց:
Վերջապէս համաձայնեցան նրա տուն գնալ և նա հիւ-
րասիրեց նրանց և ընթրիք պատրաստեց նրանց համար:

Երեկոյեան ժամանակ՝ Սողոմ քաղաքի բնակիչնե-
րը՝ ծեր և մանուկ Ղովտի տունը շրջապատեցին, պա-
հանջում էին օտարականներին՝ ասելով. «Մեզ յանձնիր
քեզ մօտ եկող օտարականներին»: Ղովտը տանից դուրս
գնաց. կողպեց բակի դուռը և յորդորում էր քաղաքա-
ցիներին հեռանալ: Նրանք բարկացան և ասացին. «Դու

ինքդ այստեղ օտարական ես, հէրիք չէ, ուզում ես
մեզ վրայ դատաւոր և՛ս լինել. չէ, մենք քեզ էլ նը-
րանց հետ կպատժենք»: Քաղաքացիներն իսկոյն յար-
ձակուեցան Ղովտի վրայ: Այդ ժամանակ հրեշտակները
դուրս եկան տանից, Ղովտին ներս տարան ու դուռը
կողպեցին: Սողոմի բնակիչները կատաղութիւնից իրանք
իրանց միսն էին ուտում, բայց ոչ մի կերպ չկարողա-
ցան ներս մտնել:

Հրեշտակներն ասացին Ղովտին. «Ո՛վ ունիս քա-
ղաքում, նրանց էլ իմաց տո՛ւր և ի միասին դուրս ե-
կէք, որովհետեւ Աստուած ուղարկել է մեզ այս քաղա-
քը կործանելու»: Ղովտն շտապեց իւր փեսայացուներին
մօտ և խօսեց նրանց հետ. «Վեր կացէք, շտապեցէք,
դուրս եկէք քաղաքից, որովհետեւ Աստուած վճռել է
այս քաղաքը կործանել»: Նրանք ծիծաղեցին Ղովտի
այս խօսքերի վրայ: Առաւօտը լուսաբացին հրեշտակ-
ներն ստիպեցին Ղովտին շտապելու. նմանապէս նրա
կնոջն և երկու դուստրներին: Հրեշտակներն ասացին
Ղովտին. «Շտապիր, ազատիր գլուխդ, յետ չնայես, փա-
խիր դէպի լեռները»: Նրանց հեռանալուց յետոյ Աս-
տուած ծծումբ և կրակ թափեց երկնքից Սողոմ և Դո-
մօր քաղաքների վրայ, ոչնչացրեց, ջնջեց բոլոր մարդ-
կանց, նոյնպէս և շրջակայ երկիրները: Ղովտի կինը
յետ նայեց և իսկոյն աղի արձան դարձաւ: Աբրահամն
առաւօտը վաղ վերկացաւ և գնաց այն կողմը, ուր սը-
րանից առաջ խօսում էր Աստուծու հետ. նայեց՝ Սողոմ
Գոմոր քաղաքներին և ի՛նչ տեսաւ—ամբողջ երկիրը
ծխում էր, կարծես թէ հնոց լինէր:

«Ամբարիշտք եղին յաւեր յանկարծակի, սատակեցան,
պակասեցան, կորեան վասն անօրէնութեան իւրեանց»:

Ամբարիշտները յանկարծակի ոչնչացան, պակասեցին, սատակեցին և կորան իրանց անօրէն գործերի համար:

«Պահէ Տէր զամենեսեան ոյք սիրեն զնա, եւ զամենայն մեղաւորս սատակէ տէր»:

Աստուած իրան սիրողներին պահպանում է, իսկ մեղաւորներին ոչնչացնում:

13.

ԻՍԼԱՄԻ ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ԶՈՂՈՒԻԼԸ

Ա. Որոշեալ ժամանակն անցնելուց յետոյ, ինչպէս Աստուած խոստացել էր, Սառան մի որդի ունեցաւ, որի անունը Իսահակ դրին: Աբրահամն արդէն հարիւր տարեկան էր՝ երբ Իսահակը ծնաւ: Մանուկն աճում էր, իսկ Աբրահամն ուրախանում:

Բ. Մի քանի տարուց յետոյ Աստուած ասաց Աբրահամին. «Աբրահամ: Նա պատասխանեց. «Այստեղ եմ»: Աստուած ասաց. «Վեր առ քո միակ որդի Իսահակին, որին դու շատ սիրում ես և զնա Մորէայի երկիրն ու այնտեղ մի լերան վրայ, որ ես քեզ ցոյց կըտամ, զոհիլ նրան»: Աբրահամն առաւօտը վաղ վեր կացաւ. համետեց էջը. փայտ պատրաստեց զոհի համար. հետն առաւ Իսահակին և երկու ծառայ ու զնաց Աստուծոյ ցոյց տուած երկիրը: Երեք օրից յետոյ Աբրահամը վեր նայեց և երբ տեսաւ հեռուից նշանակած երկիրը, ասաց իւր ծառաներին. «Մնացէք այստեղ, իսկ ես Իսահակի հետ պէտք է զնամ այնտեղ աղօթելու»:

Իսահակը մատաղի փայտը շալակեց, իսկ Աբրահամը ձեռին բռնած ունէր զոհի կրակն և դանակը: Ծանապարհին Իսահակը հարցրեց հօրը. «Հայր, կրակն ու

փայտն այստեղ են, բայց ո՛ւր է մատաղացու ոչխարը»: Աբրահամը պատասխանեց. «Աստուած ինքը տեսնում է մատաղացուն»: Երբ նրանք լերան գագաթը հասան, Աբրահամը սեղան շինեց. փայտ դարսեց վրան. կապեց Իսահակի ոտներն ու ձեռները և դրաւ սեղանի փայտերի վրայ. յետոյ ձեռը մեկնեց. վեր առաւ դանակը, որ Իսահակին զոհէ:

Այն ժամանակ Աստուծոյ հրեշտակը ձայն տուաւ երկնքից ու ասաց. «Աբրահամ, Աբրահամ, ձեռք լետ քաշիլ, ես իմացայ, որ դու Աստուծուն յարգում ես. դու քո միակ որդին չխնայեցիր նրա համար»: Աբրահամը վեր նայեց և տեսաւ, որ ծառից մի խոյի գլուխ է կախ արած. զնաց, վեր առաւ խոյն և զոհեց նրան իւր որդի Իսահակի փոխարէն:

Աստուծոյ հրեշտակը նորից ձայն տուաւ Աբրահամին ու ասաց. «Որովհետեւ քո միակ որդին չխնայեցիր, ուստի ես քեզ օրհնումեմ. քո զաւակները թող երկնքի աստղերի և ծովի ափի աւազի չափ բազմանան, քեզանով պէտք է օրհնուին երկրիս վրայի բոլոր ազգերը»:

Աբրահամը դարձաւ ծառաների մօտ և մշտին զնացին զէպի Բերսաբէ, ուր և բնակւում էր:

«Երանեալ է այր, որ համբերիցէ փորձանաց. զի եթէ ընտիր եւս գտանիցի, առցէ զպսակն կենաց՝ դուր խոստացաւ սիրելեաց իւրոց»:

Երանելի է այն մարդը, որ փորձութեանը համբերում է, որովհետեւ եթէ փորձուելով ընտիր դուրս գայ, կենաց պսակին կարժանանայ, ինչպէս որ Աստուած իւր սիրելիներին խոստացել է:

«Տէր ետ եւ Տէր առ, եղիցի անուն Տեառն օրհնեալ»:

Աստուած տուաւ, Աստուած էլ առաւ, նրա անունը թող օրհնուի:

14.

ՍԱՌԱՅԻ ՄԱՆՔ

Սառան հարիւր քսան և եօթը տարեկան էր: Նա մեռաւ Քեբրոնում: Աբրահամն սկսաւ լալ և սուգ ա- նել: Երբ սգի օրերն անցան, վեր կացաւ գիակի վրա- յից ու ասաց այն երկրի բնակիչներին. «Միջնորդեցէք Եփրոնի առաջ, որ իմ ագարակի ծալրումը գտնուող կրկին այրն ինձ վաճառէ. ես կվճարեմ նրան, ինչ որ կպահանջէ: Եփրոնն ինքն եկաւ և ասաց. «Ագարակն արժէ չորս հարիւր սատեր, թաղիր քո մեռեալին այն- տեղ»: Մարդկանց առաջին Աբրահամը կշռեց արծաթը և տուաւ նրան. ագարակը կրկին այրի հետ միասին, որ Մաբրէի մօտ էր գտնուում, դարձաւ Աբրահամի սեպ- հականութիւն: Աբրահամը Սառային թաղեց Մաբրէի մօտ և այսպէս կրկին այրը դարձաւ նրա ժառանգա- կան գերեզմանատունը:

«Եւ ի մեռելոց մի արգելուր զշնորհս»:
Մեռելներին էլ պէտք է պատուել:

15.

ԻՍԱՀԱԿԻ ԱՄՈՒՄՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՅՐԱՀԱՄԻ ՄԱՆՔ

Աբրահամը հասել էր խորին ծերութեան. նա Աստուածանից ամեն տեսակ օրհնութիւնն ստացել էր: Աբրահամը կանչեց իւր աւագ ծառայ Եղիազարին, որ նրա բոլոր հարստութիւնը կառավարում էր ու ասաց. «Երգուիր ինձ երկնքի և երկրի Աստուծու անունով, որ դու իմ Իսահակ որդու համար քանանացի աղջիկներէից կին չես ընտրիլ. այլ կգնաս իմ հայրենի Խառան քա-

ղաքը և այնտեղից Իսահակի համար կին կբերես: Տի- րոջ հրեշտակն օգնական կլինի և կառաջնորդէ քեզ»: Եղիազարը երգուեց և խոստացաւ տիրոջ պահանջը կա- տարել. առաւ իւր հետ մի քանի ծառաներ, տասն ուղտ և շատ ընծաներ ու ճանապարհ ընկաւ դէպի Մեջագետքի Խառան քաղաքը: Երբ Եղիազարը տեղ հա- հասաւ, ուղտերին հանգիստ տուաւ քաղաքից դուրս՝ մի ջրհորի մօտ:

Արեւը մտնելու ժամանակն էր: Կանայք այդ ժա- մին գալիս էին ջուր հանելու: Եղիազարն աղօթեց և ասաց. «Աբրահամի Աստուած, ողորմիր ինձ և յաջողիր իմ գործը. այս քաղաքի աղջիկներն ահա կգան ջուր հանելու՝ եթէ մի կոյս աղջիկ գայ և ես նրան ասեմ, կռացրո՛ւ սափորդ ու ինձ ջուր խմացրո՛ւ և նա էլ պա- ասխանէ, խմիր, ես քո ուղտերի համար ևս ջուր կը- հանեմ, նա կլինի Իսահակի կինը»:

Հազիւ թէ այս խօսքերը վերջացրել էր, եկաւ Բա- թուէլի դուստր Ռեբեկան՝ սափորն ուսին դրած: Նա մի գեղեցիկ աղջիկ էր: Իջաւ ջրհորը, լցրեց սափորը և կրկին բարձրացաւ: Եղիազարը վագեց նրա առաջ և ա- սաց. «Թոյլ տո՛ւր ինձ, որ փոքր ինչ ջուր խմեմ քո սա- փորից»: Նա էլ պատասխանեց. «Խմիր»: Այս ասաց, շտապով սափորը կռան վրայ իջեցրեց և օտարականին ջուր խմացրեց. Սրանից յետոյ ասաց Ռեբեկան. «Ես քո բոլոր ուղտերի համար ևս ջուր կհանեմ»: Յետոյ շտա- պեց դէպի նաւը, որտեղից կենդանիները ջուր էին խը- մում ու այնտեղ թափեց իւր սափորի ջուրը: Նա կըր- կին անգամ ջրհոր իջաւ և բոլոր ուղտերի համար ջուր հանեց: Եղիազարը լուռ ու մունջ, զարմացած դիտում էր աղջկայ արարքը: Երբ ուղտերին ևս ջուր

խմացրեց, Ռեբեկային մի զոյգ ոսկեայ գինտ և երկու ապարանջան ընծայեց ու հարցրեց. «Ո՞ւմ աղջիկն ես դու, արդեօք այս գիշեր ձեր տանը կարելի է հիւրմընալ»: Նա պատասխանեց. «Ես Բաթուէլի դուստրն եմ. մենք շատ խոտ և դարման ունինք, այլև տեղ իջեալ ենլու համար»:

Եղիազարը Աստուծուն շնորհակալութիւն արաւ և ասաց. «Օրհնեալ է Աբրահամի Աստուածը, նա ինձ յաջողութեամբ առաջնորդեց դէպի իմ տիրոջ եղբօր տունը»:

Ռեբեկան վազեց և պատմեց մօրն այս ամենը: Նա մի եղբայր ունէր՝ Լաբան անունով: Երբ սա տեսաւ քրոջ գնտերը և ապարանջանները, վազեց դէպի ջրհորն և ասաց այն օտարականին. «Ո՞վ Աստուծու օրհնեալ մարդ, ի՞նչու ես մնացել դուրսը, եկ մեր տուն»: Նա առաջնորդեց Եղիազարին տուն. վեր առաւ ուղտերի բեռներն ու կերակրեց նրանց, իսկ Եղիազարին և նրա հետ եղող մարդկերանց համար ջուր բերեց ոտները լուանալու, որից յետոյ կերակուր ևս բերաւ: Բայց Եղիազարը պատասխանեց. «Ես հաց չեմ ուտի մինչև իմ միտքը չյայտնեմ»: Նրանք էլ ասացին. «Ասա, ի՞նչ է քո մըտքինը»: Եղիազարը յայտնեց իւր ո՞վ լինելը. պատմեց թէ ո՞վ է իւր տէրը. թէ նա ի՞նչ յանձնարարութեւն է արել իրան. թէ ի՞նչ է աղօթել ջրհորի մօտ և թէ ի՞նչ հետևանք է ունեցել նրա աղօթքը»:

Բաթուէլը և Լաբանը պատասխանեցին. «Այդ Աստուծու կամքն է, մենք դրա դէմ ոչինչ չենք կարող ասել, վեր առ Ռեբեկային և տա՛ր, թո՛ղ նա կին լինի քո տիրոջ որդուն, ինչպէս որ Աստուած կամեցել է»: Այս խօսքերը լսելուց յետոյ՝ Եղիազարը չօքեց Աստուծու առաջ և աղօթեց: Աբանից յետոյ ոսկեայ և արծա-

թեայ անօթներ հանեց, նմանապէս հանդերձներ և տուաւ Ռեբեկային, Լաբանին, այլև նրանց մօրը: Այնուհետև կերան, խմեցին թէ ինքը և թէ իւր մարդիկն և յետոյ քնեցին: Առաւօտը վեր կացաւ Եղիազարը և ասաց. «Թո՛ղ տուէ՛ք ինձ, որ տիրոջս մօտ գընամ»: Բայց Ռեբեկայի մայրը և եղբայրը պատասխանեցին. «Թո՛ղ աղջիկը մի քանի օր ևս մնայ մեզ մօտ, յետոյ կարողես գնալ»: Նա պատասխանեց. «Աստուած իմ գործը յաջողել է, մի՛ ուշացրէ՛ք, թողէ՛ք որ ես գնամ»: Ծնողներն ասացին. «Կանչենք աղջկան, նրան էլ հարցնենք, տեսնենք ինչ կասէ»: Կանչեցին Ռեբեկային և հարցրին. «Կերթաս այս մարդու հետ»: Նա պատասխանեց. «Այո՛, կգնամ»: Այսպէս հեռացաւ Ռեբեկան իւր նաժիշտների և Աբրահամի ծառաների հետ: Նրանք օրհնեցին Ռեբեկային ու ասացին. «Թո՛ղ քո ժառանգները հազարաւոր լինին»: Ռեբեկան իւր նաժիշտների հետ ուղտերի վրայ նստեց ու ճանապարհ ընկաւ:

Իսահակը երեկոյեան ժամանակ դաշտ էր դուրս եկել զբօսնելու և ահա տեսաւ հեռուից, որ տասն ուղտ է գալիս: Ռեբեկան նկատեց Իսահակին, իսկոյն ուղտից վայր իջաւ և հարցրեց ծառային. «Ո՞վ է այն մարդը, որ դաշտի միջով դէպի մեզ է գալիս»: Ծառան պատասխանեց. «Նա իմ տէրն է»: Ռեբեկան քողն առաւ և ծածկուեց նրանով: Ծառան պատմեց Իսահակին ամեն բան: Այնուհետև Իսահակը և Ռեբեկան միասին էին ապրում:

Աբրահամը իւր բոլոր հարստութիւնն Իսահակին տուաւ և մեռաւ խորին ծերութեան մէջ: Նա հարիւր եօթանասուն հինգ տարեկան էր:

Իսահակը թաղեց նրան կրկին այրի մէջ՝ Մամբրէի

կաղնու մօտ, ուր թաղուած էր Սառան: Աբրահամի մահուանից յետոյ Աստուած օրհնեց Իսահակին:

Յոյց ինձ ճանապարհ յոր գնացից, զի առ քեզ, Տէր, համբարձի զանձն իմ:

Յոյց տուր ինձ այն ճանապարհն, Աստուած, որով ես պիտի գնամ, որովհետեւ դրանով (ցոյց տուած ճանապարհով) միայն կարող եմ իմ ցանկութիւնները բաւականութիւն ստանալ:

Նրանի մեռելոցն, որք ի տէր ննջեցին:

Նրանի այն մեռելներին, որոնք տիրոջ յուսով ննջեցին:

Բ. Ի Ս Ս. Հ Ա. Կ

16.

ԵՍՄԻ ԵՒ ՅԱԿՈՎԲ

Իսահակը երկու որդի ունեցաւ. մեծի անունը Եսաւ էր, իսկ փոքրինը՝ Յակովբ:

Եսաւը թաւոտ էր և պարապում էր որսորդութիւնով ու հողագործութիւնով, իսկ Յակովբը հանդարտ բնաւորութեան տէր էր՝ մնում էր տանը և մօրն օգնում ընտանեկան գործերում: Նա սիրում էր և հովուական կեանքը: Իսահակը Եսաւին էր սիրում և նրա բերած որսի միսը մեծ ախորժակով ուտում էր, իսկ Ռեբեկան՝ Յակովբին:

Մի անգամ Յակովբը ոսպէ թան էր եփել: Եսաւը դաշտից դադրած տուն դարձաւ և ասաց Յակովբին. «Թոյլ տուր ինձ, եղբայր, որ քո ոսպէ թանից ուտեմ»: Յակովբը պատասխանեց. «Ծախիր ինձ վրայ քո անդրանկութիւնը, յետոյ կստանաս ոսպէ թանը»: Եսաւն ասաց

ինքն իրան. «Ես սովից մեռնում եմ, էլ ինչիս է պէտք անդրանկութիւնը»: Յակովբն ասաց. «Ուրեմն երգուիր որ քո անդրանկութիւնից ձեռք ես վերցնում»: Եսաւը երգուեց և այսպէս վաճառեց իւր անդրանկութեան իրաւունքը: Այն ժամանակ Յակովբը տուաւ նրան ոսպէ թանից: Եսաւը կերաւ, խմեց, վերկացաւ և գնաց: Այսպէս ծախեց Եսաւը իւր անդրանկութիւնը:

«Զի բարի կամ զի վայելուչ, զի բնակին եղբարք ի միասին»:

Ինչ գեղեցիկ, ինչ վայելուչ բան կլինի, եթէ եղբայրները միաբան ապրեն:

17.

ՅԱԿՈՎԲԻ ԽԱՔԵՐԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Իսահակը ծերացել էր—հարիւր երեսուն եօթը տարեկան էր: Նրա աչքերը լաւ չէին տեսնում, ուստի կանչեց Եսաւին և ասաց. «Որդի»: Եսաւը պատասխանեց. «Այստեղ եմ»: Իսահակն ասաց. «Ես արդէն ծերացել եմ, այսօր կամ վաղը գուցէ մեռնեմ, ան քո աղեղը և կապարճը. գնա՛ դաշտ. որսի միս բեր ինձ համար. խորտիկ պատրաստիր, որ ուտեմ և օրհնեմ քեզ»: Ռեբեկան լսեց այս խօսքերը: Եսաւը դաշտ գնաց, որսաց և տուն դարձաւ:

Ռեբեկան կանչեց Յակովբին իւր մօտ և ասաց. «Ես լսեցի այն ամենը, ինչ որ հայրդ Եսաւին պատուիրեց: Նա ասաց, գնա՛ դաշտ, որսի միս բեր, ուտեմ և օրհնեմ քեզ՝ քանի որ չեմ մեռել: Ուրեմն լսիր ինձ, շտապիր խաշների մօտ և երկու մատաղ ուլ բեր, որ հօրդ համար նրա սիրական խորտիկը պատրաստեմ: Այս կերակուրը կտանես նրան, կուտէ և կօրհնէ քեզ՝ մեռ-

նելուց առաջ»: Յակովբը պատասխանեց. «Իմ եղբայր Եսաւը թաւամազ է, իսկ ես լեւրի, գուցէ հայրս շօշափէ և ես խաբեբայ դուրս գամ նրա առաջ»: Մայրը պատասխանեց. «Գնա և այնպէս արա՛, ինչպէս քեզ ասացի»:

Յակովբը դուրս գնաց, ուղերը բերաւ և մօրը տըլաւ: Նա էլ կերակուր պատրաստեց. վեր առաւ Եսաւի թանկագին շորերը. հագցրեց Յակովբին. ուղի մորթին թւերին ու պարանոցին փաթաթեց, ուր լեւրի էր և կերակուրն էլ ձեռը տուաւ: Յակովբը գնաց հօր մօտ և ասաց. «Հայր»: Նա պատասխանեց. «Այստեղ եմ. ո՞վ էս դու, որդեակ»: Յակովբը պատասխանեց. «Քո անդրանիկ որդի Եսաւն եմ, պատուէրդ կատարեցի, վեր կաց, նստիր. իմ բերած խորտիկը կեր ու օրհնիր ինձ»: Իսահակը հարցրեց. «Բայց այդ ի՞նչպէս շուտ գտար որսը»: Նա պատասխանեց. «Աստուած ինքն էր պատրաստել այդ»:

Այն ժամանակ Իսահակն ասաց. «Մօտ արի, որդեակ, որ քեզ շօշափեմ, տեսնեմ իմ որդի Եսաւն ես թէ ոչ»: Յակովբը մօտեցաւ. հայրը շօշափեց և ասաց. «Զայնդ Յակովբի ձայնն է, իսկ ձեռներդ Եսաւինը»: Հայրը չճանաչեց, որովհետեւ նրա ձեռները նոյնպէս թաւամազ էին, ինչպէս Եսաւինը: Բայց կասկածեց, ուստի մի անգամ էլ հարցրեց. «Դու իմ որդի Եսաւն ես»: Նա պատասխանեց. «Այո՛, ես եմ»: Իսահակն ասաց. «Ուրեմն մօտ բեր քո պատրաստած խորտիկը»: Յակովբը մօտեցրեց նրան կերակուրը. գինի ևս տուաւ: Հայրը կերաւ և խմեց: Յետոյ ասաց Իսահակը. «Մօտ եկ և համբուրիք ինձ, որդեակ»: Նա էլ մօտեցաւ և համբուրեց նրան: Իսահակը հոտ առաւ նրա շորերից, օրհնեց և ասաց.

«Իմ որդույ հոտը նման է Աստուծու օրհնած դաշտի հոտին, թող Աստուած քեզ համար առատ ցող ուղարկէ. քո արտերը և այգիները ցորենով և գինիով լցուեն. թող ազգերը քեզ ծառայեն, եղբայրներիդ վրայ տէր եղիր»:

Իսահակը Յակովբին օրհնեց, վերջացրեց: Յակովբը՝ դեռ նոր էր հեռացել, որ Եսաւը որսից վերադարձաւ: Նա նոյնպէս խորտիկ պատրաստեց և հօրը բերաւ ասելով. «Հայր, վեր կաց և կեր քո որդու բերած խորտիկը և օրհնիր նրան»: Իսահակը հարցրեց նրան. «Ո՞վ էս դու»: Նա պատասխանեց. «Քո անդրանիկ որդի Եսաւն եմ»: Իսահակը շատ զարմացաւ այս բանի վրայ և ասաց. «Հապա ո՞վ էր այն որսորդը, որ մի փոքր առաջ ինձ համար խորտիկ բերաւ. ես էլ կերայ ու օրհնեցի նրան»:

Երբ Եսաւը հօր այս խօսքերը լսեց, բարձր ձայնով աղաղակեց և դառնացած սրտով ասաց. «Հայր, ինձ ևս օրհնիր», իսկ Իսահակը պատասխանեց. «Քո եղբայրը խորամանկ կերպով ինձ մօտ եկաւ և այն օրհնութիւնը, որը քեզ պիտի տայի, նա ստացաւ»: Եսաւը վշտացած սրտով ասաց. «Մի՞թէ դու մի օրհնութիւն ունիս, հայր, ինձ ևս օրհնիր»: Նա բարձր ձայնով լաց էր լինում: Իսահակը պատասխանեց և ասաց. «Թող քո բնական երկիրը ևս պտղաւետ լինի, միայն Յակովբին պիտի լսես»:

«Զար բիծ ի մարդ ստուծիւն»:

Սուտ խօսելը մարդու մէջ մի շար բիծ է:

Գ. Յ Ա Կ Ո Վ Բ

18.

ՅԱԿՈՎԲԻ ՓԼԽՈՒՍՏԸ

Եսաւը խիստ ատում էր Յակովբին, որովհետեւ նա խորամանկութեամբ հօրից իւր օրհնութիւնն ստացել էր: Նա ասում էր. «Հայրս ծերացել է, մահուան օրերը մօտեցել են. երբ մեռնի, ես կսպանեմ Յակովբին»:

Այս խօսքերը Ռեբեկայի ականջն ընկան: Յակովբին իւր մօտ կանչեց և ասաց. «Քո եղբայր Եսաւը մտածում է քեզ սպանել, գնա՛ Խառան իմ եղբայր Լաբանի մօտ՝ մինչև եղբօրդ բարկութիւնը կանցնի, յետոյ ես մարդ կուղարկեմ քեզ իմաց անելու»: Ռեբեկան խօսեց այդ մասին Իսահակի հետ. նա էլ կանչեց Յակովբին, որ արդէն եօթանասուն եօթը տարեկան էր՝ և դեռ չէր ամուսնացած ու ասաց. «Գնա Միջագետք՝ Բաթուէլի մօտ և ամուսնացիր Լաբանի աղջիկներից մէկի հետ, դու էլ իմ սրտին ցաւ չպատճառես, ինչպէս Եսաւը, որ քանանացւոց աղջիկներից իրան համար կեն ընտրեց. թող ամենակարող Աստուածն օրհնէ քեզ. բազմացնէ քո ժառանգները և Աբրահամի օրհնութիւնը քեզ վրայ թափէ»: Յակովբը լսեց ծնողներին և զբնաց դէպի Միջագետք:

«Իմ է վրէժխնդրութիւն, եւ ես հատուցից՝ ասէ՛ Տէր: Վրէժխնդրութեան իրաւունքն իմն է, ես պէտք է հատուցանեմ, ուսումէ Աստուած»:

«Զի արմատ ամենայն չարեաց՝ արծաթսիրութիւն է»: Բոլոր չարութիւնների պատճառը արծաթսիրութիւնն է:

«Զի բարկութիւն մարդոյ զարգարութիւն Աստուծոյ ոչ գործէ»:

Բարկացած մարդն Աստուծու նման արդար բան չի գործիլ:

19.

ՅԱԿՈՎԲԻ ՏԵՍԻԼՔԸ

Յակովբը դուրս եկաւ Բերսաբէյից և գնաց Խառան: Արեւը մտնելու ժամանակ մի քար վեր առաւ, դրեց գլխի տակն և հանգստացաւ:

Այստեղ երազում մի սանդուխտ տեսաւ, որի մի ծայրը երկնքումն էր, իսկ միւսը՝ երկրիս վրայ և որի վերայով Աստուծու հրեշտակները բարձրանում և իջնում էին: Աստուած սանդուխտի վերևում կանգնած՝ ասում է. «Ես եմ Աբրահամի և Իսահակի Աստուածը. այս երկիրը քեզ և քո ժառանգներին եմ տալիս. քո ժառանգները ծովի աւազի չափ կբազմանան և կտարածուին դէպի արևելք, արևմուտք, հարաւ և հիւսիս. քեզանով կօրհնուին բոլոր ազգերը երկրիս վրայ: Ես քեզ հետ կլինեմ և քեզ կպաշտպանեմ, ուր էլ դու գնալու լինիս. ես քեզ նորից այս երկիրը յետ կը՛րեմ»:

Երբ Յակովբը քնից զարթնեց, ասաց. «Աստուած այստեղ է, իսկ ես այդ չգիտէի»: Նա վախեցաւ և ասաց. «Այս տեղը սուրբ է, Աստուծու տունն է, երկրնքի դուռն է»: Յակովբը վեր առաւ այն քարը, որի վերայ քնել էր և արձան կանգնացրեց. իւր ածեց նրա վրայ և այն տեղը անուանեց տուն Աստուծոյ:

Յակովբն այստեղ ուխտեց և ասաց. «Աստուած ինձ հետ կլինի. նա կպաշտպանէ ինձ և ճանապարհ ցոյց կտայ, ուր որ ես գնալու լինեմ. ինձ ուտելու հաց կը՛-

տայ, և հագնելու շոր. յաջողութեամբ և ողջ հայրե նիք կվերադարձնէ. այն քարը, որ ես արձան կանգնացրի, կկոչուի Աստուծու տուն:

«Գթած ողորմած է Տէր, երկայնամիտ եւ րազումողորմ»:
Գթած, համբերող և ողորմած է Աստուած:

«Թէպէտ եւ գնացից ես ի մէջ ստուերաց մահու, ոչ երկեայց ի չարէ՝ զի դու, Տէր, ընդիս ես: Յուպ քո եւ գաւազան, նոքա մխիթարեսցեն զիս»:

Նթէ մութը հովիտների միջով էլ գնալու լինիմ, էլի չեմ վախենայ չարից, որովհետեւ դու ինձ հետ ես Աստուած, քո գաւազանն ինձ կաշտպանէ:

20

ՅԱԿՈՎԲԸ ԼԱՔԱՆԻ ՄՕՑ

Ա. Յակովբը վերկացաւ տեղից. և գնաց դէպի արեւելք՝ իւր մօրեղբայր Լաբանի մօտ: Դաշտում մի ջրը հոր տեսաւ, որի շուրջը երեք ոչխարի հօտ մակաղած էին: Զրհօրի բերանին ձգած էր մի մեծ քար: Յակովբըն ասաց հովիւներին: «Որտեղացի էք, եղբայրներ»:
Նրանք պատասխանեցին. «Խառանիցն ենք»: Յակովբը հարցրեց. «Ճանաչո՞ւմ էք Բաթուէլի որդի Լաբանին»: Նրանք պատասխանեցին. «Այո՛, ահա նրա աղջիկ Հռաքէլն էլ գալիս է իւր ոչխարների հետ»: Յակովբը Հռաքէլին տեսնելուն պէս, մօտեցաւ, վեր առաւ ջրհորի վրայի քարն և ոչխարներին ջուր խմացրեց: Յակովբը համբուրեց Հռաքէլին, բարձր ձայնով լաց եղաւ և յայտնեց, որ ինքը Ռեբեկայի որդին է: Հռաքէլը տուն վազեց՝ այս լուրը հօրը հաղորդելու

համար: Երբ Լաբանն իմացաւ իւր քեռորդի Յակովբի գալուստը, շտապեց նրա մօտ. գրկեց նրան. համբուրեց ու տարաւ իւր տուն: Յակովբը պատմեց Լաբանին իւր գլխովն անցածը:

Բ. Մի ամիս անցնելուց յետոյ՝ Լաբանն ասաց Յակովբին. «Թէեւ դու իմ ազգականն ես, բայց և այնպէս չէի կամենայ, որ ինձ ձրի ծառայես. աստ, ի՞նչ է քո աշխատանքի վարձը»: Լաբանը երկու աղջիկ ունէր— մեծի անունը Լիա էր, փոքրինը՝ Հռաքէլ: Լիան տգեղ էր, իսկ Հռաքէլը՝ գեղեցիկ: Յակովբը Հռաքէլին հաւանում էր, դրա համար էլ ասաց Լաբանին. «Ես քեզ եօթը տարի կծառայեմ, եթէ Հռաքէլին ինձ կտաս»: Լաբանը պատասխանեց. «Շատ բարի, աւելի լաւ է քեզ տամ՝ քանթէ մի ուրիշին. Յակովբը եօթը տարի ծառայեց Լաբանին: Այս երկար ժամանակն այնպէս շուտ անցաւ, կարծես թէ մի օր լինէր, որովհետեւ նա սիրում էր Հռաքէլին:

Երբ եօթը տարին անցաւ, Լաբանը կանչեց գիւղացիներին և հարսանիք արաւ, բայց փոխանակ Հռաքէլին՝ Լիային տուաւ: Այն ժամանակ Յակովբն ասաց Լաբանին. «Ի՞նչու խաբեցիր ինձ, ես քեզ Հռաքէլի համար եօթը տարի ծառայեցի և ոչ թէ Լիայի»: Լաբանը պատասխանեց. «Մեր երկրում սովորութիւն չկայ, որ փոքր քոյրը մեծից վաղ մարդու գնայ, եթէ դու ինձ նորից եօթը տարի կծառայես, Հռաքէլին էլ կտամ»: Յակովբը եօթը տարի ևս ծառայեց ու Հռաքէլին էլ տուաւ:

Յակովբը շատ որդիք ունեցաւ: Նա Լաբանին էլի վեց տարի ծառայեց և փոխարէնն ստացաւ նրանից շատ

ոչխարներ, բայի դրանից ունէր բազմաթիւ ծառաներ, աղախիններ, ոչխարներ, ուղտեր և էշեր:

«Զի զոր սիրէ Տէր, խրատէ»:

Աստուած ումը սիրում է, նրան խրատում է (պատժում է):

21.

ՅԱԿՈՎԻՐ ՓԱԽՉՈՒՄ Է ԼԱԲԱՆԻ ՄՕՏԻՑ

Լաբանի որդիքը տրտնջում էին Յակովբից—նրանք ասում էին. «Յակովբն իրան սեպհականեց մեր հօր կայքը. նա մեր հօր կայքով հարստացաւ»: Յակովբն ինքը ևս նկատում էր այդ ներքին տրտունջը: Բացի դրանից՝ Լաբանը վատ էր վարվում նրա հետ, դրա համար Աստուած ասաց Յակովբին. «Դարձիր քո հօր երկիրը. ես քեզ հետ կլինեմ. ես քեզ կպաշտպանեմ»: Յակովբը պատմեց այս բանը Լիային ու Հոաբէլին. նրանք էլ ասացին. «Արա՛, ինչպէս որ Աստուած հրամայել է»: Այսպէս Յակովբը վեր առաւ իւր որդւոցն ու կանանցը. նստացրեց ուղտերի վրայ. առաւ խաշներն ու բոլոր հարստութիւնը և ճանապարհ ընկաւ դէպի Քանան:

Այդ միջոցին Լաբանը դաշտն էր գնացել ոչխարները խուզելու, երբ Յակովբը ծածուկ, առանց աներոջն իմաց տալու, առաւ իւր ունեցած-չունեցածը, գետն անցաւ և գնաց դէպի Գաղատու լեռները:

Երրորդ օրը Լաբանն իմացաւ, որ Յակովբը փախել է, առաւ իւր եղբայրներին և ընկաւ նրա ետևից. Եօթն օրից լետոյ հասաւ նրան Գաղատու լեռան մօտ: Աստուած ճանապարհին երազի մէջ զգուշացրեց Լաբանին ու ասաց. «Զգո՛յշ կաց, Յակովբի հետ սիրով վա-

րուիր»: Լաբանը Յակովբին հարցրեց. «Ի՞նչու համար այդպէս ծածուկ հեռացար ու ինձ ոչինչ չասացիր. ես քեզ երգով, թմբուկով և քնարով ճանապարհ կձգէի. Ի՞նչու համար իմ աղջիկներն ու թոռները առանց հրաժարական համբոյրի հեռացրիր: Քո արածը լաւ բան չէ. ես եթէ կամենայի, կարող էի քեզ վնասել, բայց Աստուած զգուշացրեց ինձ ասելով՝ զգո՛յշ կաց, Յակովբի հետ սիրով վարուիր»:

Յակովբը խիստ բարկացաւ Լաբանի յանդիմանական քօսքերի վրայ և ասաց. «Ի՞նչ եմ արել քեզ, որ ետևիցս ես ընկել. քսան տարի քեզ ծառայեցի. այդքան այժ և ոչխար որ ունիս, բոլորն էլ իմ քրտնքի պտուղներն են. ինչ որ զազանները յափշտակում, պատառում էին, այն էլ ինձանից էիր պահանջում. ցերեկներն աքեակէզ էի լինում, իսկ գիշերները ցրտից չորանում — աչքս երբէք քուն չէ մտել: Այս ձևով ես քսան տարի քո տանը ծառայել եմ — տասն և չորս տարի քո աղջիկների, իսկ վեց տարի խաշների համար: Այդ ժամանակամիջոցում դու իմ վարձի պայմանները տասն անգամ փոխեցիր: Եթէ Աբրահամի և Իսահակի Աստուածն ինձ հետ չէր եղել, դատարկ ճանապարհ կգնէիր: Աստուած իմ քաշած նեղութիւնները տեսել է և քեզ զգուշացրել»:

Լաբանը պատասխանեց. «Աղջիկներն իմ աղջիկներն են, թոռներն իմ թոռներն են և խաշներն իմ խաշներն են. այդ ամենն ինչ որ դու ունիս, իմն է: Ես ինչ կարող եմ աղջիկներիս և թոռներիս անել. ամենից լաւն այն է, որ մենք դաշը կապենք»: Յակովբն ու Լաբանն Աստուծու առաջ երդուեցին և դաշը կապեցին, որ այդ տեղից դէնը ոչ մէկն իրաւունք չունենայ անցնելու: Գաղատու լեռ-

ուր սահման եղաւ: Պայմաններէց մէկն էլ այն էր, որ Յակովբը Լաբանի տղջիկներին չպէտք է նեղացնէր: Յակովբը լերան վրայ զոհ արաւ և իւր եղբայրներին հացի հրաւիրեց: Ամենքն էլ գիշերն այնտեղ մնացին: Առաւօտը Լաբանը վեր կացաւ. համբուրեց տղջիկներին և թողնեցին. օրհնեց նրանց և լետ դարձաւ տուն: Յակովբը շարունակեց իւր ճանապարհը:

«Զի արմատ ամենայն շարեաց՝ արծաթսիրութիւն է»:

«Զի տեսանես զչիւղ յակաւ եղբօր քո, եւ ի քում ալանս զգերանդ ոչ տեսանես»:

Ինչու քո եղբօր աչքի չիւղը տեսնում ես, իսկ քո աչքի գերանը՝ ոչ:

«Եւ թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս եւ մեք թողումք մերոց պարտապանաց»:

Մեր սխալանքը ների՛ր, ինչպէս մենք էլ մեր դէմ մեղանշողներին ներում ենք:

22.

ԵՍՍԻԻ ԵՒ ՅԱԿՈՎԲԻ ՀԱՂՏՈՒԹԻՒՆԸ

Յակովբը դեսպաններ ուղարկեց Եգիպտոս (Սէիր) երկիրը՝ Եսաւի մօտ: Նա պատուիրեց նրանց այսպէս ասելու. «Քո ծառայ Յակովբն այսքան ժամանակ Լաբանի մօտն էր. նա մեզ քեզ մօտ է ուղարկում և քեզնից շնորհ է խնդրում»: Դեսպանները դարձան և ասացին. «Մենք գնացինք քո եղբայր Եսաւի մօտ. նա չորս հարիւր մարդով քեզ դիմաւորելու է գալիս»: Յակովբը շատ վախեցաւ այս բանից. իսկոյն ծառաներին և խաշները երկու մասնի բաժանեց՝ այն մտքով, որ եթէ եղբայրը մի մասնի վրայ յարձակուի, միւսը կարողանայ ազատել:

Յետոյ Յակովբն աղօթեց և այսպէս ասաց. «Ո՛վ Աբրահամի և Իսահակի Աստուած, դու ինձ հրամայեցիր հայրենի երկիրս վերադառնալ. խոստացար ինձ պաշտպանել. քո ծառան, որին այսքան բարութիւն ես արել, արժանի չէ այդ շնորհին. մի գաւազան ունէի ձեռիս, երբ, սրանից քսան տարի առաջ, Յորդանանն անցայ, իսկ այժմ երկու ամբողջ հօտի տէր եմ: Ազատի՛ր ինձ, ո՛վ Աստուած, Եսաւի ձեռից, վախենում եմ, մի գուցէ ինձ, կանանցս և որդւոցս սպանէ»:

Յակովբն ընծաներ որոշեց եղբօր համար—ջոկեց այժ, ոչխար, ուղտ, կով, յանձնեց ծառաներին ու ասաց. «Դուք առաջովս գնացէք. մի հօտը միւսի հետ մի խառնէք. միմեանցից փոքր ինչ հեռու քշեցէք»: Յակովբն առաջևից գնացող ծառաներին պատուիրեց ու ասաց. «Եթէ Եսաւ եղբայրս հանդիպէ ու հարցնէ, ո՞վ ես դու, ո՞ւր ես գնում կամ ո՞ւմն են պատկանում այդ կենդանիները, կպատասխանես, որ այդ բոլորը քո ծառայ Յակովբին է, նա ընծայ է ուղարկում իւր տէր Եսաւին ու ինքն էլ ետևից գալիս է»:

Այսպէս էլ պատուիրեց միւսին, երրորդին և բոլորին, որոնք հօտի ետևից գնում էին: Յակովբն այսպէս էր մտածում, եթէ ես առաջուց ընծաներով նրա սիրտը շահեմ, լետո՞յ երբ կտեսնուենք, հետո քաղցր կվարուի:

Յակովբն առաւօտը վաղ վեր կացաւ, առաւ իւր կանանցն ու որդւոցը և գնաց Եսաւի առաջ: Յակովբը վեր նայեց և տեսաւ, որ եղբայրը չորս հարիւր մարդով իւր առաջն է գալիս: Իսկոյն որդիքը մայրերին յանձնեց, ինքն առաջ գնաց և մինչև Եսաւին հասնելը՝ եօթն անգամ ծնկաչոք գլուխ տուաւ: Եսաւն այս տեսնելուն պէս՝ յառաջ վազեց. զրկեց Յակովբին. վզովն

ընկաւ ու համբուրեց նրան — երկուսն էլ լալիս էին: Ես-
աւը վեր նայեց, տեսաւ կանանցն ու որդւոցը և հար-
ցրեց. «Ո՞վքեր են սրանք»: Յակովբը պատասխանեց. «Իմ
որդիքն են»: Այն ժամանակ ամենքն էլ մօտեցան և
գլուխ տուին Եսաւին: Եսաւը հարցրեց. «Ի՞նչու համար
էին այդ խաշները, որ առաջովս անցան»: Յակովբը պա-
տասխանեց. «Որպէսզի քո ծառայ Յակովբը կարողանայ
շնորհ գտնել քո առաջ»: Եսաւն ասաց. «Ես իմ ունե-
ցածովս գոհ եմ, կարիք չունիմ»: Բայց Յակովբն այնքան
ստիպեց Եսաւին, մինչև որ վերջինն ընդունեց:

Եսաւն ասաց. «Շտապենք միասին հեռանալ այս-
տեղից, ես քեզ հետ եմ կամենում գնալ»: Յակովբը
պատասխանեց. «Ծծկեր մանուկներ ունիմ, ոչխարները
և արջառները ևս նոր են ծնել, եթէ ստիպեմ աւելի
ճանապարհ կտրելու, բոլորն էլ կկոտորուին. դու առաջ
գնա, իսկ ես կամաց-կամաց յետևիցդ կգամ մինչև Ե-
դոմ»: Եսաւն ասաց. «Եթէ այդպէս է, իմ մարդկանցից
մի քանիսը քեզ մօտ կթողնեմ»: Յակովբը պատասխա-
նեց. «Ի՞նչու ես այդքան նեղութիւն կրում. քո շնորհ
բերելն էլ ինձ բաւական է»: Այսպէս Եսաւը Եդոմ դար-
ձաւ: Յակովբը չուեց զէպի Սիւքէմ. այնտեղից անցաւ
Բեթէլ և Տիրոջ համար սեղան պատրաստեց: Նրանք մի
փոքր ևս յառաջ գնացին. այստեղ Հռաքէլը մեռաւ.
Յակովբը թաղեց նրան և վրան մի արձան կանգնեց:
Յակովբն եկաւ իւր հայր Իսահակի մօտ, որ բնակւում
էր Մամբրէում՝ ոչ հեռի Քեբրոնից: Իսահակը ծերացել
էր — նա մեռաւ հարիւր և ութսուն տարեկան հասա-
կում: Եսաւն ու Յակովբը թաղեցին Իսահակին Աբրա-
համի գնած կրկին այրի մէջ: Եսաւը բնակւում էր Ե-

դովմի լեռների վրայ, իսկ Յակովբը Քանանում՝ իւր հօր
երկրում:

Նւ թող մեզ զպարտիս մեր որպէս եւ մեք թողումք մե-
րոց պարտապանաց:

Վարդապետ առ իս յաւուր նեղութեան քո. ես փրկեցից
զքեզ, եւ դու փառաւոր արասցես զիս:

Նեղն ընկած ժամանակդ, եթէ ինձ օգնութեան կանչես,
ես քեզ կազատեմ և դու իմ անունը կփառաւորես:

Դ. ՅՈՎՍԷՓ

23.

ՅՈՎՍԷՓՆ ԵՒ ԴԻՐ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ

Ա. Յակովբը տասն և երկու որդի ունէր: Վերջին
երկուսի անուններն էին Յովսէփ և Բենիամին, որոնք
Հռաքէլիցն էին ծնած: Յովսէփը տասն և եօթը տարե-
կան էր, երբ եղբայրների հետ ոչխարներ էր արածաց-
նում: Նա պատմում էր հօրն այն բոլոր սխալ բաները,
որ եղբայրները գործում էին: Յակովբը Յովսէփին բո-
լոր որդկերանցից աւելի էր սիրում — նրա համար ծաղ-
կեայ պատմուճան կարել տուաւ: Եղբայրները, երբ նը-
կատեցին, որ հայրը Յովսէփին իրանցից աւելի է սի-
րում, սկսեցին նախանձել:

Յովսէփը մի անգամ երազ տեսաւ ու պատմեց եղ-
բայրներին: Նա ասում էր. «Մենք դաշտում որաներ
էինք կապում. իմ կապած որաներն ուղիղ կանգնեցին,
իսկ ձեր որաները իմերին երկրպագութիւն էին տալիս»: Եղբայրները
պատասխանեցին. «Միթէ կամենում ես
թագաւոր լինել մեզ վրայ»: Այս բանի համար եղբայր-

ները աւելի սկսեցին առել Յովսէփին: Նա մի ուրիշ երազ ևս տեսաւ ու նմանապէս պատմեց եղբայրներին: «Ես տեսայ երազումս, որ արեւը, լուսինը և տասն ու մի աստղեր ինձ երկրպագութիւն կ'ընէ տալիս»: Երբ այս բանը նրա հայրն իմացաւ, բարկացաւ և ասաց. «Այդ ինչ երազ է, միթէ ես, մայրդ, եղբայրներդ պէտք է գանք և քեզ երկրպագութիւն տանք»: Եղբայրների ատելութիւնն աւելի և աւելի զօրացաւ. հայրը դիտում էր այդ ամենը և ծածուկ պահում էր իւր մէջ:

Բ. Մի անգամ Յովսէփի եղբայրները Սիւքէմ գրնացին իրանց հօր խաշներն արածացնելու: Յակովբն ասաց Յովսէփին. «Գնա՛ եղբայրներիդ մօտ և իմացիր, թէ ինչպէս է նրանց առողջութիւնը, ինչպէս են ոչխարները և ինձ համբաւ բեր»: Յովսէփը գնաց: Եղբայրները հեռուից տեսան նրան, սկսեցին փսփսալ ու ասել. «Ահա երազատեսը գալիս է, եկէ՛ք սպանենք նրան, ձգենք մի փոսի մէջ և ասենք մեր հօրը, թէ չար գազանները պատառել են նրան, տեսնենք ինչ կ'ընեն նրա երազները»: Մեծ եղբայր Ռուբէնը, երբ այս բանը լսեց, ասաց. «Մի՛ սպանէք, արիւն մի՛ թափէք, այլ ձգեցէ՛ք այս անապատի փոսերից մինի մէջ»: Նրա միտքն այն էր, որ Յովսէփին ազատէ և հօրը տանէ: Երբ երազատեսը եղբայրների մօտ եկաւ, հանեցին նրա ծաղկեայ պատմութեան՝ ձգեցին մի անջուր փոսի մէջ և հացի նստեցին:

Այդ միջոցին մի խումբ իսմայէլացի վաճառականներ գալիս էին իրանց ուղտերով, խունկ, ստաշխն և ռետին էին տանում Եգիպտոս: Յուդան խօսեց եղբայրների հետ ու ասաց. «Մեզ ինչ շահ սրա սպանելուց, եկէ՛ք ծախենք իսմայէլացի վաճառականներին. մեր ձեռ-

քը թող նրան չդիպչի»: Այս մտքին ամենքն էլ հաւանեցան — Յովսէփին դուրս հանեցին փոսից և քսան դահեկանով ծախեցին: Ռուբէնն այդտեղ չէր: Երբ փոսի մօտ եկաւ ու Յովսէփին այնտեղ չգտաւ, պատառեց շուրերը, եկաւ եղբայրների մօտ և ասաց. «Պատանին փոսի մէջ չէ, ո՛ւր փնտռեմ նրան»:

Յետոյ եղբայրները մի ուլ մօրթեցին, Յովսէփի շուրերը արիւնի մէջ թաթախեցին ու հօրն ուղարկեցին ասելով. «Այս միայն գտանք, տես, սա է քո որդու պատմութեանը թէ ոչ»: Հայրն իսկոյն ճանաչեց և ասաց. «Սա իմ որդու պատմութեանն է, չար գազանը պատառել է նրան, չար գազանը յափշտակել է նրան»:

Յակովբը պատառեց իւր շորերը, սև հագաւ ու երկար ժամանակ սուգ էր անում: Բոլոր որդիքը գալիս էին հօրը մխիթարելու, բայց նա չէր կարողանում մխիթարուիլ ու ասում էր. «Այս ցաւովն էլ պէտք է գերեզման իջնեմ իմ որդու մօտ»: Այսպէս էր ողբում նրան իւր հայրը:

Ամենայն որ ատեայ զեղբայր իւր՝ մարգասպանէ:

24.

ՅՈՎՍԷՓԸ ՊԵՏԱՓՐԷՍԻ ՏԱՆԸ

Վաճառականները Յովսէփին Եգիպտոս տարան և վաճառեցին Փարաւոնի դահճապետ Պետափրէսի վրայ: Աստուած Յովսէփի հետն էր — ինչ որ անում էր, յաջողում էր նրան, այնպէս որ շուտով Պետափրէսի սիրելին դարձաւ: Նա իւր տան կառավարութիւնը նրան յանձնեց: Աստուած օրհնեց եգիպտացու տունը Յովսէփի պատճառով:

Մի քանի ժամանակից յետոյ Յովսէփի և Պետափ-
րէսի կնոջ մէջ անհամաձայնութիւն պատահեց. կինը
գանգատուեց մարդուն երբայցի ծառայից և նա էլ
հրամայեց նրան բանտ նստացնել:

«Զի ոչ են խորհուրդք իմ իբրեւ զխորհուրդս ձեր, եւ ոչ
ճանապարհք իմ իբրեւ զճանապարհս ձեր»:

Իմ մտածմունքները ձեր մտածմունքների նման չեն և ոչ
իմ ճանապարհները ձեր ճանապարհների նման:

«Եւ յիշեալ գու զՏէր Աստուած քո զամենայն աւուրս կե-
նաց քոց, եւ մի՛ մեղանչիցես դու եւ կամ անցանիցես պատուի-
րանօք նորա»:

Քո ամբողջ կեանքի ընթացքում Աստուծուն աչքիդ առաջ
և սրտիդ մէջ ունեցիր, զգոյշ եղիր, որ յանցանք չգործես և Աս-
տուծու պատուիրանից չանցնես:

25

ՅՈՎՍԷՓԻ ԲԱՐՁՐԱՆԱԼԸ

Ա. Աստուած Յովսէփին պաշտպանում էր—բան-
տապետին այնպիսի սիրտ տուաւ, որ նրան սիրում էր:
Սա բոլոր յանցաւորներին և բանտը Յովսէփին էր յանձ-
նել: Յովսէփն էր այնտեղ ամենայն բան կարգադրողը
և ինչ որ կարգադրում էր, Աստուած էլ յաջողում էր:

Մի քանի ժամանակից յետոյ թագաւորի տակառա-
պետը և մատակարարը յանցանք գործեցին իրանց տի-
րոջ դէմ: Թագաւորը երկուսի վրայ ևս խիստ բարկա-
ցաւ և հրամայեց բանտն ուղարկել: Մի գիշեր երկուսն
էլ երազ տեսան: Հետեւեալ առաւօտ Յովսէփը նրանց
մօտ եկաւ. շատ տխուր տեսաւ նրանց ու հարցրեց.
«Ի՞նչ է ձեր տխրութեան պատճառը»: Նրանք պատաս-

խանեցին. «Երազ ենք տեսել, ոչ ոք չկայ, որ մեկնել
կարողանայ»: Յովսէփն ասաց. «Երազի մեկնութիւնը
Աստուծու գործն է, բայց և այնպէս պատմեցէք ինձ»:

Տակառապետը առաջինն սկսեց պատմել իւր երա-
զը. «Ես տեսայ երազումս մի որթ. նրա վրայ երեք հա-
սած ողկոյզ կար. Փարաւոնի բաժակը ձեռիս էր. ողկոյ-
զի հատիկները ձմրում էի բաժակիս մէջ և Փարաւո-
նին էի տալիս»: Յովսէփը պատասխանեց. «Քո երազի
մեկնութիւնն այս է—երեք ողկոյզները երեք օր է նը-
շանակում, որից յետոյ թագաւորը կրկին քեզ կյանձնէ
քո պաշտօնը: Երբ քո գործը յաջող անցնի, չմոռանա-
ւի՞նք—միջնորդիր թագաւորին, որ ինձ բանտից ազատեն»:
Ես յանցանք չուների. երբայցեւոյ երկրիցն եմ. ինձ գո-
ղացան. Եգիպտոս բերին. այստեղ էլ ոչինչ յանցանք
չեմ գործել. իզուր տեղը բանտ են ձգել ինձ:

Մատակարարը երբ տեսաւ, որ Յովսէփն իւր ընկե-
րոջ երազին գեղեցիկ մեկնութիւն տուաւ, սկսաւ ինքն
էլ պատմել. «Ես էլ տեսայ երազումս երեք խան գըլ-
խիս դրած. վերին խանի մէջ հացագործի պատրաս-
տած՝ թագաւորի սիրած ամեն տեսակ կերակուրներն
էին. այս վերին խանի կերակուրներից գալիս և ու-
տում էին թռչունները»: «Քո երազի մեկնութիւնն էլ
այս է—երեք խանը երեք օր է նշանակում. երեք օ-
րից յետոյ Փարաւոնը գլուխդ կտրել կտայ. մարմինդ
փայտից կկախեն. թռչունները կգան և կուտեն քեզ»:

Իսկ երեք օր այդ բանից յետոյ՝ թագաւորի ծնըն-
դեան տօնն էր. մեծ խնձոյք պատրաստել տուաւ ծա-
ռաների համար: Թագաւորն ուրախութեան մէջ յիշեց
տակառապետին և մատակարարին ևս—առաջինին նախ-
կին պաշտօնը շնորհեց, իսկ երկրորդին՝ փայտից կա-

խել տուաւ: Տակառապետը չիշեց Յովսէփին—մոռացաւ նրան:

Բ. Երկու տարուց յետոյ Փարաւոնը մի երազ տեսաւ, որպէս թէ ինքը կանգնած է գետի ափում, որտեղից դուրս եկան եօթը գեղեցիկ և գեր երինջ ու սկսեցին մարգագետնի վրայ արածել: Սրանից յետոյ տեսաւ եօթն ուրիշ տգեղ և վտիտ երինջ, որոնք դուրս եկան և կուլ տուին այն եօթը գեղեցիկ և գեր երինջներին: Փարաւոնը զարթնեց ու նորից քնեց:

Երկրորդ անգամ երազ տեսաւ, որպէս թէ մի փրնջից եօթը գեղեցիկ ու ընտիր հասկ դուրս եկաւ: Յետոյ տեսաւ եօթն ուրիշ՝ ազագուն և խորշակահար հասկ դուրս եկան ու նախկին եօթն գեղեցիկ և ընտիր հասկերին կուլ տուին: Փարաւոնը, երբ զարթնեց, շփոթուեց. կանչել տուաւ Եգիպտոսի երազահասններին և պատմեց իւր տեսած երազները, բայց ոչ ոք չկարողացաւ մեկնել:

Այն ժամանակ թագաւորի տակառապետն ասաց. «Այսօր չիշեցի իմ յանցանքը—երբ թագաւորն ինձ և մատակարարին բանտարկել տուաւ, գիշերը երկուսս էլ երազ տեսանք: Մեզ մօտ մի եբրայեցի տղայ եկաւ. մեր երազները մեկնեց և ինչպէս մեկնեց, այնպէս էլ կատարուեց—ես նորից իմ պաշտօնն ստացայ, իսկ մատակարարը փայտից կախուեց»:

Թագաւորը կանչել տուաւ Յովսէփին: Բանտից դուրս բերին. ածիւեցին. նոր շորեր հագցրին, և Փարաւոնին ներկայացրին: Թագաւորն ասաց. «Ես երազ եմ տեսել. ոչ ոք չէ կարողանում մեկնել. ինձ պատմեցին, եթէ դու երազս լսես, կարող ես մեկնել»: Յով-

սէփը պատասխանեց. «Տէր արքայ, ինքս ոչինչ չեմ կարող անել. այդ Աստուծու գործն է»:

Փարաւոնը պատմեց Յովսէփին իւր երազները: Յովսէփը պատասխանեց. «Երկու երազն էլ միևնոյն նշանակութիւնն ունին—Աստուած դրանով իւր անելիքը յայտնում է Փարաւոնին: Եօթը տարի Եգիպտոսում լիութիւն և առատութիւն կլինի, դրանից յետոյ կգան եօթն սովի տարիները: Առատութեան տարիները կանցնեն, սովի տարիներում մարդիկ կկերակրուեն առատութեան տարիների բերքերով: Ինչ վերաբերում է նրան, որ թագաւորը միևնոյնը երկրորդ անգամն է տեսել, նշանակում է Աստուած կամենում է յայտնել՝ որ այդ բանն անշուշտ կկատարուի և շուտով: Ուրեմն թագաւոր, պէտք է մի խելօք մարդ գտնես և Եգիպտոսի կառավարիչ նշանակես, որպէսզի առատութեան եօթը տարում կերակրի պաշար հաւաքէ՝ եօթն սովի տարուայ համար և երկիրը սովի ձեռից ազատել կարողանայ»:

Այս բանին թէ թագաւորը և թէ նրա բոլոր ծառայողները շատ հաւանեցան: Յետոյ փարաւոնն ասաց. Յովսէփին. «Էլ ո՞վ պէտք է լինի քեզնից խելօքը և իմաստունը. ամբողջ Եգիպտոսը քեզ եմ յանձնում—իմ բոլոր հպատակները քեզ կլսեն՝ միայն ես քեզնից մեծ կլիշուիմ»:

Սրանից յետոյ Փարաւոնը հանեց մատանին իւր մատից և Յովսէփի մատը դրաւ. բեհեզեայ շորեր հագցնել տուաւ և ոսկեայ մանեակն էլ վզից կախեց: Իւր կառքի մէջ նստացնել տուաւ և մուկներին բերանով բարձրաձայն հրատարակեց՝ ասելով. «Ծուկն չոքեցէք»: Քուրմերի աղջիկներին մէկի հետ էլ ամուսնաց-

րեց: Յովսէփն երկու որդի ունեցաւ, մինի անունը Եփ-
րեմ, իսկ միւսինը Մանասէ զրաւ:

Յովսէփն երեսուն տարեկան էր, որ այդ պաշտօնն
ստացաւ: Լիութեան եօթը տարիներում երկիրը լցուեց
ամեն տեսակ բարիքներով: Յովսէփը ժողովել տուաւ
եօթն տարուայ բերքերը ամբողջ երկրի մէջ և նշանա-
կեց մարդիկ, որոնք հսկում և ժողովում էին ցորենը
Փարաւոնի շտեմարանների մէջ: Ժողոված ցորենը նման
էր ծովի աւաղին — անկարելի էր չափել:

Անցան լիութեան եօթ տարիները և եկան սովի եօթը
տարիները. ամբողջ երկրի մէջ սով ընկաւ: Ժողովուրդն
աղաղակում և հաց էր խնդրում թագաւորից: Փարա-
ւոնը պատասխանեց Եփրատացիներին: Գնացէք Յովսէ-
փի մօտ և ինչ որ ձեզ կասէ, այն էլ արէք»: Յովսէփն
իսկոյն բաց անել տուաւ շտեմարանների բերաններն
ամենայն տեղ և ցորեն էր ծախում բոլոր եփրատացի-
ներին: Հեռաւոր երկիրներից ևս Եփրատոս էին գալիս
ցորեն գնելու, որովհետեւ ամեն տեղ էլ սով էր:

Աստուծոյ խորհուրդը սքանչելի է, ու նրա իմաստութիւ-
նը գերազանց:

«Զի ոչ են խորհուրդք իմ իբրեւ զխորհուրդս ձեր, եւ
ոչ՝ ճանապարհք իմ իբրեւ զճանապարհս ձեր՝ ասէ Տէր: Այլ որ-
պէս հեռի են երկիրք յերկրէ, այնպէս հեռի են ճանապարհք
իմ ի ճանապարհաց ձերոց»:

Իմ մտածմունքները ձեր մտածմունքների նման չեն և ոչ
իմ ճանապարհները ձեր ճանապարհների նման, ասում է Աս-
տուած, այլ ինչպէս երկիրքը երկրիցը հեռի է, այնպէս էլ իմ
ճանապարհները ձեր ճանապարհներից:

ՅՈՎՍԷՓԻ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐԸ ԳԱԼԻՍ ԵՆ ԵԳԻՊՏՈՍ

Ա. Քանանացւոց երկրում ևս սով էր ընկել: Երբ
Յակովբը լսեց, որ Եփրատոսում ցորեն կայ, կանչեց իւր
որդւոց և ասաց. «Շտապեցէք, գնացէք Եփրատոս ցո-
րեն գնելու, որ սովից չմեռնենք»: Յովսէփի տասն եղ-
բայրները Եփրատոս գնացին ցորեն գնելու: Յակովբը
Բենիամինին չարձակեց միւսների հետ, որովհետեւ վա-
խենում էր, թէ մի գուցէ փորձանք պատահի նրան:

Յովսէփի եղբայրները Եփրատոս եկան և կամե-
նում էին ցորեն գնել: Նրանք Յովսէփին չճանաչեցին,
երկրպագութիւն տուին և գլուխները քաշ՝ նրա առաջ
կանգնած էին: Յովսէփն իսկոյն ճանաչեց և լիչեց իւր
տեսած երազը: Նա իբրեւ օտարական ներկայացաւ,
խիստ լեզուով խօսեց նրանց հետ և հարցրեց. «Ո՛րտե-
ղից էք գալիս»: Նրանք պատասխանեցին. «Քանանաց-
ւոց երկրից, որ ցորեն գնենք»: Յովսէփն ասաց. «Ռուք
լրտեսներ էք, եկել էք իմանալու, թէ մեր երկիրն
ինչ վիճակի մէջ է»: Նրանք ասացին. «Ո՛յ, տէր քո ծա-
ռաները եկել են ցորեն գնելու. լրտեսներ չենք. մենք
տասնեակու եղբայր ենք, մի հօր որդի. մեր հայրը
ապրում է Քանանացւոց երկրում. կրտսեր եղբայրներս
տանն է՝ հօր մօտ, իսկ միւսը՝ այլ ևս չկայ»: Յովսէփը
կրկնեց. «Ռուք լրտեսներ էք» և երեք օր բանտարկեց
նրանց:

Երրորդ օրը Յովսէփն ասաց նրանց. «Զեղանից
մէկը պէտք է բանտում կապուած մնայ, իսկ դուք ձեր
գնած ցորենը տուն տարէք, որ սովը չնեղացնէ. վերա-

դարձին ձեր կրտսեր եղբորն ինձ մօտ բերէք, այն ժամանակ ես կհաւատամ ձեր խօսքերին»։ Եղբայրներն սկսեցին միմեանց երեսին նայել և ասել. «Այս բոլորը որ մեր գլխին գալիս է, Յովսէփի պատճառովն է. մենք նրա պաղատանքին չլսեցինք, երբ նա մեզ աղաչում էր, դրա համար էլ Աստուած վրէժխնդիր է լինում մեզ»։ Այդ միջոցին Ռուբէնը խօսեց. «Ես ձեզ չէի ասում, թէ այդ մանկան դէմ չպիտի մեղանչել, դուք ինձ չլսեցիք, դրա համար էլ այս պատիժը մեր գլխին է գալիս»։

Նրանք այնպէս էին կարծում, թէ Յովսէփն իրանց խոստովանութիւնը չէ հասկանում, որովհետեւ թարգմանի բերանով էր խօսում։ Յովսէփն երեսը շուռ տուաւ և սկսեց լալ։ Յետոյ շուռ եկաւ և նրանց աչքի առաջ Շմաւոնին կապել տուաւ. հրամայեց նրանց տոպրակները ցորենով լցնել ու իւրաքանչիւրի ցորենի գինն էլ պարկի մէջ դնել. բացի դրանից հրամայեց ճանապարհի համար պաշար ևս տալ։ Ամենայն բան նրա հրամանի համաձայն կատարուեցաւ։

Բ. Եղբայրները ցորենը բեռնեցին էշերին և սկսեցին հեռանալ Եգիպտոսից։ Ճանապարհին եղբայրներից մէկը բաց արաւ պարկի բերանն իշին կերակուր տալու և տեսաւ իւր ցորենի գինը պարկի մէջն է դրած։ Իսկոյն իմաց տուաւ եղբայրներին և ասաց. «Իմ ցորենի փողը պարկիս մէջն է դրած»։ Երկիւղից ամենքը զարհուրեցան ու ասում էին իրար. «Այս ինչ փորձանք է, որ Աստուած մեր գլխին բերում է»։

Երբ տուն հասան՝ պատմեցին այս անցքը իրանց հօրն ու ասացին. «Այն երկրի տէրը մեզ հետ խիստ լեզուով խօսեց. մեզ լրտեսների տեղ ընդունեց. մենք

նրան պատասխանեցինք, թէ արդարախօս մարդիկ ենք. մեզանից մէկն այլ ևս չկայ, իսկ կրտսերն էլ մեր հօր մօտն է։ Երկրի իշխանն ասաց մեզ. «Թողէք ձեր եղբայրներից մէկին ինձ մօտ, յետ դարձէք և ձեր կրտսեր եղբորն ինձ մօտ բերէք, թէ չէ՝ ձեր խօսքին չեմ հաւատայ. այն ժամանակ կհաւատամ, որ դուք լրտեսներ չէք, այլ՝ արդարախօս մարդիկ և ձեր եղբօրն էլ կվերադարձնեմ»։

Երբ իրանց պարկերի ցորենները թափում էին, նրանցից իւրաքանչիւրը ցորենի գինը իւր տոպրակի մէջ գտաւ. ամենքն էլ զարհուրանքի մէջ էին Յակովբի հետ։ Հայրն ասաց. «Դուք ինձ անորդի արիք. Յովսէփը չկայ այլ ևս. Շմաւոնը նմանապէս. հիմա էլ Բենիամինին էք ուզում տանել—այս բոլոր անբախտութիւնն իմ գլխին է գալիս»։ Ռուբէնը պատասխանեց հօրն ու ասաց. «Բենիամինին ինձ լանձնիր, ես յետ բերեմ նրան»։

Բայց Յակովբը պատասխանեց. «Իմ որդուն չեմ թոյլ տալ, որ ձեզ հետ Եգիպտոս գնայ, որովհետեւ նրա եղբայրը չկայ, նա միայն է մնացել Հռաքելից. եթէ ճանապարհին մի վտանգ պատահի, ծերութեանս օրերում տրտմութեամբ և անմխիթար գերեզման կիշեցնէք ինձ»։

Գ. Սովը սաստկանում էր Քանանացւոց երկրում։ Երբ Եգիպտոսից բերած ցորենն սպառուեց, Յակովբն ասաց իւր որդւոց. «Ելի գնացէք այն երկիրն ու կերակուր գնեցէք»։ Յուդան պատասխանեց. «Այն երկրի իշխանը մեզ ասաց, եթէ ձեր եղբօրը հետներդ չէք բերի, իմ երեսը չտեսնէք. թոյլ տուր Բենիամինին, որ նա էլ մեզ հետ գալ, ոչինչ վտանգ չի պատահիլ նրան։ Ին-

ձանից պահանջիր, եթէ նրան մի բան պատահի, եթէ ես նրան չբերեմ և քս առաջ չկանգնացնեմ, թող ամբողջ կեանքիս մէջ յանցաւոր մնամ»:

Յակովբը պատասխանեց. «Ուրեմն այնպէս արէք» ինչպէս ուզում էք—վեր առէք հետներդ մեր երկրի ընտիր բերքերից. իշխանին ընծայ տարէք մեղր, խռնկ ստաշխն, բեկեկն և ընկոյզ: Չմոռանաք ձեր պարկերում գտնուած փողը յետ տանել, թերևս մի սխալանք է այդ ուրիշ փող ևս առէք հետներդ: Թող զթասիրտ Աստուածը քաղցրացնէ իշխանի աչքը ձեզ վրայ, որպէսզի միւս եղբայրներիդ և Շմաւոնին արձակէ»: Եղբայրները վեր առան ընծաները, փողն և Բենիամինի հետ ճանապարհ ընկան դէպի Եգիպտացւոց աշխարհը:

Դ. Երբ Յովսէփն իւր եղբայրներին և Բենիամինին տեսաւ, ասաց հազարապետին. «Տուն տար այս մարդկանց և հացի պատրաստութիւն տես, սրանք ինձ մօտ պէտքէ ճաշեն: Այն մարդը Յովսէփի տունը տարաւ նրանց: Եղբայրները երկիւղից սկսեցին խօսել և ասել. «Երևի առաջին անգամ մեր պարկերումը փող գտնուելու համար են մեզ այստեղ բերում. նա ուզում է մեզ յանցաւոր դուրս բերել և ծառաներ դարձնել»: Սրա համար էլ եղբայրները մօտեցան հազարապետին և ասացին. «Ո՛հ, տէր, մենք առաջ եկել էինք այստեղ կերակուր գնելու, երբ տուն դարձանք և մեր պարկերի բերանները բաց արինք, մեզանից իւրաքանչիւրը վճարած փողը պարկի մէջ գտաւ: Մենք այդ փողը յետ ենք բերել և բացի դրանից էլի ուրիշ փող՝ կերակուր գնելու մենք չգիտենք, թէ այդ փողն ո՞վ է դրել մեր պարկերում»:

Հազարապետը պատասխանեց նրանց. «Մի վախե-

Նաք, այդ փողն Աստուած է դրել ձեր պարկերի մէջ. և մեր փողն ստացել եմ: Շմաւոնին էլ դուրս հանեց ու միասին Յովսէփի տուն տարաւ և ջուր տուաւ, որ յոնները լուանան: Եղբայրները բերած ընծաները պատրաստ պահեցին, որովհետեւ լսել էին, թէ Յովսէփն իրանց հետ պիտի ճաշէ:

Երբ Յովսէփը տուն եկաւ, եղբայրներն ընծաներն առան և երեսների վրայ ընկան: Նա սիրով ողջունեց նրանց և ասաց. «Ի՞նչպէս է ձեր ծերունի հայրը, որի մասին ինձ առաջին անգամ պատմեցիք»: Նրանք պատասխանեցին. «Մեր հայրը՝ քո ծառան կենդանի է դեռ և առողջ ու գլուխ տուին նրան: Յովսէփը նայեց, տեսաւ Բենիամինին և ասաց. «Կարծեմ սա պէտք է լինի ձեր կրտսեր եղբայրը, որի մասին ինձ պատմեցիք», չետոյ աւելացրեց. «Աստուած թող ողորմի քեզ, որ դեանի»: Յովսէփը հեռացաւ իւր սենեակն և սկսեց լաց լինել: Յետոյ երեսը լուաց. սիրտը պնդացրեց. դուրս եկաւ և պատուիրեց, որ հաց բերեն: Ամեն մէկի համար առանձին—առանձին ճաշ բերին. Յովսէփին առանձին, եղբայրներին առանձին—առանձին, նոյնպէս և այնտեղ եղող եգիպտացիներին: Եգիպտացիք խրաչէլացիների հետ չճաշեցին, որովհետեւ նրանց պիղծ էին համարում:

Յովսէփի եղբայրներին իրանց հասակի համաձայն նստացրին—առաջ մեծերին, յետոյ՝ կարգով փոքրերին և սկսեցին կերակուր բաժանել: Բենիամինի բաժինը հինգ անգամ աւելի էր լցրած՝ քան թէ միւսներինը: Այս բանի վրայ եղբայրները շատ զարմացան.

«Ձոր ինչ սերմանէ մարդ, զնոյն եւ հնձեսցէ»:

Ինչ կցանես, այն էլ կհնձես:

27.

ՅՈՎԱԿԻՄԻ ԵՄԵՆՆԻՍԻ ԵՒ ԵԼԻՍԱՅԻՍԻ

Ա. Յովակիմը հրամայեց հազարապետին և ասաց. «Դրանց պարկերը մինչև բերանները լցնել տուր ցորենով և իւրաքանչիւրի փողն իրա պարկի մէջ դիր, իսկ իմ սկիհը՝ կրտսեր եղբօր պարկի մէջ»: Հազարապետը կատարեց Յովակիմի հրամանը: Հետեւեալ օրն եղբայրները ճանապարհ ընկան դէպի տուն: Դեռ քաղաքից նոր էին դուրս եկել, որ Յովակիմ իւր հազարապետին կանչեց ու ասաց. «Շտապիր, հասիր այն մարդկանցն և ասա, ինչո՞ւ համար դուք բարութեան փոխարէն չարութիւն արիք. ինչո՞ւ իմ տիրոջ սկիհը, գողացաք. այդ ի՞նչ չարութիւն է ձեր արարմունքը»:

Հազարապետն օտարականներին հասաւ և այսպէս էլ ասաց նրանց: Օտարականները պատասխանեցին և ասացին. «Այդ ի՞նչ խօսք է որ ասում ես, Աստուած մի արասցէ, որ մենք այդպիսի բան արած լինենք. այն փողը, որ մենք մեր պարկերի մէջ գտանք, էլի յետ բերինք, ինչպէս կարելի է որ մենք քո տիրոջ տանից արծաթ կամ ոսկի գողանայինք: Ում մօտ սկիհը գտնէք, թող նա մեռնի, իսկ միւսները քո տիրոջ ծառաները լինին»: Նա պատասխանեց. «Այ, ում մօտ սկիհը գտնուի, թող նա լինի իմ ծառան, իսկ միւսներդ ազատ էք»:

Շտապով վեր բերին պարկերը և սկսեցին բերանները բացանել: Հազարապետը նայեց՝ մեծից մինչև փոքրըն ու վերջը Բենիամինի պարկի մէջ գտաւ սկիհը: Եղբայրներն սկսեցին իրանց շորերը պատառել, ամեն մէկն

իւր էջը բեռնեց ու նորից քաղաք վերադարձան:

Բ. Յուդան իւր եղբայրների հետ դարձաւ Յովակիմի տուն և երեսների վրայ գետին ընկան: Յովակիմն ասաց նրանց. «Այդ ի՞նչ արիք»: Յուդան պատասխանեց. «Ինչ պատասխանենք կամ ի՞նչպէս արդարանանք. ահա այստեղ ենք ամենքս և նա, որի մօտ սկիհը գտնուեց, ամենքս էլ քո ծառաներն ենք»:

Իսկ Յովակիմը պատասխանեց. «Այդպիսի բան ես չեմ անիլ, որի մօտ սկիհը գտնուել է, նա միայն կլինի իմ ծառան, իսկ միւսներդ ազատ էք, գնացէք խաղաղութեամբ ձեր հօր մօտ»:

Այն ժամանակ Յուդան մօտեցաւ նրան և ասաց. «Տէր, թող տո՛ւր ծառայիդ քո առաջ մի խօսք ասելու, մի բարկանար նրա համարձակութեան վրայ, որովհետև Փարաւոնից յետոյ առաջին մարդն ես: Մենք առաջ քեզ ասացինք, որ տանը ծերունի հայր և կրտսեր եղբայր ունինք և թէ մեր հայրը նրան շատ է սիրում: Դու մեզ պատասխանեցիր, եթէ ձեր կրտսեր եղբօրն ինձ չբերէք, իմ երեսը չտեսնէք: Մենք մեր հօրը հարցրինք և կամենում էինք մեր կրտսեր եղբօրը քեզ մօտ բերել: Նա ասաց մեզ. գիտէք որ Հռաքէլն երբ ուրդի ծնաւ. մինից զրկուեցի, հիմա էլ սրան էք ուզում տանել. եթէ ճանապարհին հիւանդութիւն կամ մի անբաղտութիւն պատահի, այն ժամանակ ինձ տրտմութիւնով գերեզման կիջեցնէք: Ես՝ քո ծառան երաշխաւոր եղայ հօրս և ասացի, որ եթէ ետ չբերեմ, իմ ամբողջ կեանքի մէջ պատասխանատու մնամ նրա առաջ: Դրա համար ինձ ընդունիր մանկան փոխարէն որպէս ծառայ, իսկ նա թող եղբայրների հետ իւր հօր մօտ դառնայ, որովհետև առանց մանկան ինչպէս կարող եմ

ես հօրս աչքին երևալ. քնչպէս տեսնեմ ես այն սրբունեղութիւնը, որ ծերունի հայրս պիտի կրէ, երբ Բենիամինին մեզ հետ չտեսնի»:

Յովսէփն էլ երկար չկարողացաւ իրան պահել, հրամայեց բոլոր եգիպտացիներին դուրս գնալ և սկսեց ինքը բարձր ձայնով այնպէս լաց լինել, որ եգիպտացիներն և Փարաւոնի ծառաները դրսում նրա ձայնը լսեցին: Նա ասաց վերջապէս եղբայրներին. «Ես Յովսէփն եմ»: Նրա եղբայրները վախից չգիտէին, թէ ինչ պատասխանեն նրան, իսկ Յովսէփը շարունակեց. «Մօտ եկէք»: Նրանք էլ մօտեցան: Նա աւելացրեց. «Ես Յովսէփն եմ՝ ձեր եղբայրը, որին Նգիպտոս վաճառեցիք. մի վախէք. չմտածէք ամենեւին, թէ ես զրա համար կ'նեղանամ ձեզանից. ձեր բախտաւորութեան համար Աստուած ինձ այստեղ է ուղարկել: Շտապեցէք ուրեմն տուն և ասացէք հօրս, որ Աստուած ինձ ամբողջ Նգիպտոսի տէր է դարձրել, շտապիր, արի՛ շուտով ինձ մօտ: Նա Գեսեմ երկրում կ'ընակի և ինձ մօտիկ կ'լինի. այնտեղ կ'ընակեն իւր որդիքը, թոռները, ոչխանները, տաւարները և ինչ որ ունի, թող բոլորն էլ հետը բերի: Ես նրա պակասութիւնը կ'հոգամ, որովհետեւ սովն էլի հինգ տարի դեռ կ'շարունակուի. ես չեմ թող տայ որ նրա տունը կորչի: Պատմեցէք հօրս թէ ինչպիսի փառք ու պատիւ ունիմ այստեղ՝ Նգիպտոսում. պատմեցէք ինչ որ տեսաք»:

Նա ընկաւ Բենիամինի վզովն ու լաց եղաւ: Բենիամինն էլ նրա վզովն ընկաւ ու լաց եղաւ: Յովսէփը համբուրեց բոլոր եղբայրներին և շարունակ լաց էր լինում: Սրանից յետոյ եղբայրներն սկսեցին նրա հետ խօսել:

Գ. Երբ այս ձայնը Փարաւոնին հասաւ, թէ Յովսէփի եղբայրներն եկել են, շատ ուրախացաւ թէ ինքը և թէ իւր պաշտօնեաները: Նա Յովսէփի բերանով յայտնեց եղբայրներին, որ նրանք իրանց էջերը բառնան. Քանանացւոյ երկիրն շտապեն և իրանց հօրը Նգիպտոս բերեն. նա խոստացաւ նրանց շատ բարութիւններ անել:

Յովսէփը նրանց կառքեր տուաւ, նմանապէս ճանապարհի պաշար և ամեն միտին երկու ձեռք շոր, իսկ Բենիամինին երեք հարիւր դահեկան և հինգ ձեռք շոր: Բացի դրանից հօր համար տասն էջն ուղարկեց՝ բարձած Նգիպտոսի բարիքներով, այլև տասն ջորի ցորենով և հացով բարցած: Յովսէփն իւր եղբայրներին այսպէս ճանապարհ դրաւ:

Նրանք հեռացան Նգիպտոսից և եկան Քանանացւոյ երկիրը՝ իրանց հօր մօտ ու պատմեցին այս բոլորը— թէ Յովսէփը կենդանի է դեռ և ամբողջ Նգիպտոսը նրա իշխանութեան տակն է: Յակովբը զարմացաւ այս բանի վրայ և չէր հաւատում: Այնուհետեւ պատմեցին եղբայրներն ինչ որ իրանց գլխովն անցել էր: Երբ Յակովբը կորած որդու ուղարկած կառքերը տեսաւ, սթափեցաւ և ասաց. «Մի՞թէ իմ որդի Յովսէփը կենդանի է, շտապեմ նրան տեսնել՝ քանի որ չեմ մեռել»:

«Որ ծածկէ զամբարշտութիւն իւր՝ ոչ յաջողեցի՝ իսկ որ պատմէ եւ յանդիմանէ, սիրելի եղիցի»:

Ով իւր յանցանքը կուրանայ, միշտ կ'այայտնուի, իսկ ով կ'խոստովանէ, նրա գործը լաւ կ'լինի:

«Զբարեբարութիւն և զհաղորդութիւն մի մոռանայք, զի ընդ այնպիսի պատարագս հաճի Աստուած»:

Բարի անելն և տեղեկութիւն հաղորդելը մի մոռանաք, որովհետեւ այսպիսի զոհաբերութիւնը սիրում է Աստուած:

Աստուծու խորհուրդը սքանչելի է ու նրա իմաստութիւնը գերազանց:

28.

ՅԸԿՈՎԻՐ ԵԳԻՊՏՈՍՈՒՄ

Ա. Յակովբը չուեց դէպի Եգիպտոս իւր բոլոր ստացուածով: Երբ Բերսաբէ հասաւ, Աստուած ասաց նրան տեսիլքում. «Ես քո հօր ամենակարող Աստուածն եմ, մի վախեցիր, գնա Եգիպտոս. այնտեղ քեզ մեծ ազգ կգարձնեմ. ես քեզ հետ եմ գալիս Եգիպտոս. այնտեղ Յովսէփը պէտք է քո աչքերը խփէ»:

Այս խօսքերից յետոյ Յակովբը հեռացաւ Բերսաբէից: Նրա որդիքը լծեցին Յովսէփի ուղարկած կառքերն ու նստացրին նրանց մէջ իրանց որդւոցն և կանանցը. առան իրանց հետ կենդանիներն և կալքը, որ Քանանացւոց երկրումն էին աշխատել և այսպէս Յակովբը վաթսուոն և վեց հոգւով Եգիպտոս տեղափոխուեց:

Յակովբը Յուդային առաջուց Յովսէփի մօտ ուղարկեց, որպէս զի իր գալուստը յայտնէ նրան: Յովսէփն այս լուրն առնելուն պէս՝ իսկոյն լծել տուաւ կառքն և եկաւ հօրն ընդունելու: Երբ Յովսէփը հօրը տեսաւ, վզովն ընկաւ ու երկար ժամանակ լաց էր լինում: Յակովբն ասաց. «Հիմա հանգիստ կմեռնեմ՝ քեզ տեսնելուց յետոյ»: Այն ժամանակ Յովսէփը խօսքը դարձրեց դէպի իւր հայրն ու եղբայրներն և ասաց. «Ես շտապում եմ Փարաւոնին իմաց տալու ձեր գալուստը»:

Բ. Յովսէփն եկաւ Փարաւոնի մօտ և ասաց. «Ի

հայրը և իմ եղբայրներն եկել են Քանանացւոց երկրից իրանց ոչխարներով, տաւարներով և բոլոր ստացուածներով ու Գեսեմ երկրումն են»:

Յովսէփն առաւ իւր եղբայրներից հնգին և ներկայացրեց Փարաւոնին: Թագաւորը հարցրեց եղբայրներին. «Ինչով էք պարապում»: Նրանք պատասխանեցին. «Քո ծառաները և մեր հայրը խաշնարածներ ենք: Մենք եկել ենք քո երկրում բնակուելու, որովհետեւ քո ծառաները արօտատեղի չունեն իրանց անասունների համար. սովը նեղում է մեզ Քանանացւոց երկրում, թույլ տո՛ւր մեզ Գեսեմում բնակուելու»: Փարաւոնն ասաց Յովսէփին. «Ընտրիր քո հօր և քո եղբայրների համար իբրեւ բնակութեան տեղ իմ երկրի ամենալաւ տեղը — բնակեցրո՛ւ նրանց Գեսեմում: Եւ եթէ քո եղբայրների մէջ քաջ և զօրաւոր մարդիկ կան, նշանակիր խաշներիս վրայ վերակացու»:

Յովսէփը կանչեց իւր հօրն ևս ու ներկայացրեց թագաւորին: Փարաւոնը հարցրեց Յակովբին. «Քանի տարեկան ես»: Յակովբը պատասխանեց. «Իմ պանդրիստութեան տարիները հարիւր և երեսուն են»: Յակովբն օրհնեց Փարաւոնին և հեռացաւ:

Յովսէփը հօրն և եղբայրներին բնակեցրեց Եգիպտոսի ամենապտղաւէտ մասնում, ինչպէս թագաւորը հրամայել էր ու հոգս էր տանում ամենի համար:

Գ. Այսպէս Յակովբի սերունդը բնակուեց Գեսեմ երկրում, ուր նրանք աճեցին և բազմացան: Յակովբը Եգիպտոսում տասն և եօթն տարի ապրեց: Երբ մահուան օրը մօտեցաւ, կանչեց Յովսէփին և ասաց. «Եթէ ինձ սիրում ես, մի թաղիր Եգիպտոսում. վերջին ցանկութիւնս է հայրերիս մօտ հանգստանալ. դուրս տա՛ր

ինձ այս երկրից և պապերիս գերեզմանի մէջ թաղել տուր»։ Յովսէփը պատասխանեց. «Այնպէս կանեմ, ինչպէս քո կամքն է»։ Այնուհետև խոնարհեցրեց Յակովբն իւր գլուխը և աղօթում էր անկողնի մէջ։

Սրանից յետոյ իմաց տուին Յովսէփին, որ հայրը հիւանդ է։ Յովսէփն խսկոյն վեր առաւ իւր երկու որդւոց՝ Եփրեմին և Մանասէին ու գնաց հօր մօտ։ Յակովբն երբ իմացաւ, որ Յովսէփը գալիս է, զօրացաւ, տեղից վեր կացաւ. նստեց անկողնի մէջ և ասաց Յովսէփին. «Ամենակարող Աստուածը տեսիլքում երևաց ինձ Քանանացւոց երկրում. օրհնեց և ասաց. ես քեզ մեծ ազգ կդարձնեմ. այս երկիրը քո ժառանգներին պէտք է տամ։ Քո երկու որդիքն ևս՝ Եփրեմն ու Մանասէն իմն են, ինչպէս Ռուբէնն ու Շմաւոնը»։

Յակովբը մեկնեց իւր ձեռներն և Յովսէփի երկու որդւոց գլխներին դնելով՝ օրհնեց և ասաց. «Իմ հայրերի Աստուածը թող օրհնէ այս մանուկներին, որպէսզի սրանք աճեն և բազմանան երկրիս վրայ»։

Յետոյ Յովսէփի հետ խօսեց ու ասաց. «Ահա ես մեռնում եմ, Աստուած ձեզ հետ կլինի ու կրկին ձեր հայրերի երկիրը կդարձնէ»։

Այնուհետև կանչեց Յակովբն իւր բոլոր որդւոցն և օրհնեց իւրաքանչիւրին յատուկ օրհնութիւնով։ Յուդային եղբայրների վրայ մեծ նշանակեց և այսպէս օրհնեց. «Յուդա, զքեզ օրհնեսցեն եղբայրք քո, ձեռք քո ի վերայ թիկանց թշնամեաց քոց. երկիրպագեցն քեզ որդիք հօր քո։ Կորիւն առիւծաւ Յուդա, ի շառաւիղէ ելեր, որդեակ իմ, ելեր բազմեցար. ննջեցեր իբրեւ գառիւծ եւ իբրեւ զկորիւն առիւծու, ո յարուցանէ զնա։ Մի

պակասեցէ իշխան ի Յուդա, եւ մի պետ յերանաց նորա, մինչեւ եկեսցէ նա, որոյ իւրն է հանդերձեալքն եւ նա է ակնկալութեան հեթանոսաց»։ Յակովբը խնդրեց իւր որդւոց և ասաց. «Ինձ թաղեցէք Քանանացւոց երկրում, Մամբրէի մօտ գտանուող այրի մէջ»։ Երբ իւր պատուէրը վերջացրեց, խփեց աչքերը և բաժանուեց ամենից։ Յովսէփն ընկաւ հօր վրայ, լաց էր լինում և համբուրում էր նրան։ Հրամայեց բժիշկներին, որ նրա մարմինը զմօսեն։ Նրանք էլ կատարեցին այդ հրամանը։ Քառասուն օր այսպէս մնաց, որովհետև զմօսածներին այսքան օր էին պահում։ Եզիպտացիները սգում էին Յակովբի մահը եօթանասուն օր։

Երբ սգոյ օրերն անցան, Յովսէփը խօսեց Փարաւոնի հետ. «Իմ հայրն ինձ խնդրել է, որ նրան Քանանացւոց երկրում թաղեմ. ես գնում եմ և հօրս թաղելուց յետոյ՝ կվերադառնամ»։ Փարաւոնն ասաց. «Գնա և թաղիր քո հօրը, ինչպէս որ խոստացել ես»։

Այսպէս Յովսէփը ճանապարհ ընկաւ գէպի Քանան։ Փարաւոնի ծառաները, նույնպէս Յովսէփինը, այլև իւր եղբօր ու հօր ծառաները ուղեկցում էին նրան։ Նրանք կատարեցին այնպէս, ինչպէս որ Յակովբն էր հրամայել — զիակը տարան Քանանացւոց երկիրը և թաղեցին Մամբրէի մօտ՝ կրկին այրի մէջ։ Սրանից յետոյ ամենքն էլ Եզիպտոս վերադարձան։

«Պատուեալ հայր քո եւ զմայր քո, զի երկայնակեաց լինիցիս ի վերայ երկրի»։

Պատուիր քո հօրն ու մօրը, որ երկրիս վրայ երկար կեանք կարողանաս վարել։

Նրանի մեռելոց, որք ի Տէր ննջեցին»։

29.

ՅՈՎՍԷՓԻ ՄԱՀՂ

Ա. Յակովբի մահուանից յետոյ Յովսէփի եղբայրները վախենում էին իրանց եղբօրից—նրանք ասում էին. «Յովսէփը մեր դէմ ոխ կունենայ. նա մեր չարութեան փոխարէնն անպատճառ կհատուցանէ»: Սրա համար եկան Յովսէփի մօտ և ասացին. «Ներքի մեր այն բոլոր յանցանքներն ու չարութիւնները, որ մենք գործել ենք քո դէմ»: Այս բանի վրայ դառնացաւ Յովսէփի սիրտն և սկսեց լաց լինել: Եղբայրները մօտեցան նրան. երեսի վրայ ընկան և ասացին. «Մենք քո ծառաներն ենք»: Յովսէփն ասաց նրանց. «Մի վախենաք. ես էլ Աստուծոյ ծառան եմ. դուք իմ մասին չարութիւն մտածեցիք, իսկ Աստուած՝ բարի: Մի վախենաք, ես ձեզ էլ և ձեր որդւոցն էլ կկերակրեմ»: Նա մխիթարեց եղբայրներին և սիրով էր խօսում նրանց հետ: Այսպէս Յովսէփը բնակւում էր Եգիպտոսում իւր սերնդի հետ:

Բ. Երբ Յովսէփը հարիւր և տասն տարեկան դարձաւ, ասաց եղբայրներին. «Ահա ես մեռնում եմ, Աստուած ձեզ պէտք է այցելութիւն անէ. նա ձեզ այս երկրից կհանէ և կտանէ Քանանացոյ աշխարհը, որ Աստուած Աբրահամին, Իսահակին և Յակովբին երդուեց տալու: Երբ դուք կտեղափոխուէք, չմոռանաք իմ ուկորներն էլ ձեզ հետ տանելու»:

Այսպէս մեռաւ Յովսէփը: Նրան զմուսեցին և թաղեցին Եգիպտոսում:

Նրանի խաղաղարարաց, զի նոքա որդիք Աստուծոյ կոչեցին»:

Նրանի խաղաղասէրներին. որովհետեւ նրանք Աստուծոյ որդիք կլինեն:

«Եթէ որոց սիրենն զԱստուած, յամենայնի գործակից լինի բարիս»:

Նոքա, որոնք Աստուծուն սիրում են, բարին նրանցից անբաժան է:

ՅՈՎԲ ԵՐԱՆԵԼԻ: Հուս երկրում մէկ մարդ կար՝ անունը Յովբ: Նա արդար էր եւ Աստուածալախ ու հեռանում էր ամեն տեսակ չարութիւններից: Յովբն ունէր եօթն որդի եւ երեք աղջիկ: Նրա խաչներն էին 7,000 ոչխար, 3,000 ուղտ, 500 լուծ եզն եւ 500 մատակ էշ: Բացի սրանցից ունէր բազմաթիւ ծառաներ—արեւելիների մէջ Յովբն ամենից հարուստն էր:

Մի անգամ նրա որդիքն ու աղջիկները ուտում եւ զինի էին խմում իրանց անդրանիկ եղբօր տանը: Այս ուրախութեան միջոցին պատգամաբեր եկաւ Յովբի մօտ եւ ասաց. «Հերկելու ժամանակ սաբայեցիք յարձակուեցան մեզ վրայ, խլեցին 500 լուծ եզները, այնտեղ արածող 500 մատաղ էշերը ու բոլոր ծառաներին էլ կոտորեցին. ես միայն ազատուեցայ եւ եկայ զքեզ իմաց տալու: Սա դեռ ես խօսքը չէ վերջացրել, որ մի երկրորդ պատգամաբեր եկաւ ու ասաց. «Կրակ թափուեց երկրնէն, այրեց եւ կոտորեց բոլոր խաչներն եւ ծառաներին. ես միայն ազատուեցայ ու եկայ զքեզ իմաց տալու: Սա դեռ եւս խօսում էր, որ երրորդ պատգամաբերն եկաւ ու ասաց. «Նրեք գունտ քաղէացիք յարձակուեցան 3,000 ուղտերի վրայ, քշեցին, տարան եւ ծառաներին էլ կոտորեցին. ես միայն ազատուեցայ ու եկայ զքեզ իմաց տալու: Սա դեռ եւս խօսքը չէր վերջացրել, որ չորրորդ պատգամաբերն եկաւ ու ասաց. «Որդիքդ ու աղջիկքդ ուտում եւ զինի էին խմում իրանց մեծ եղբօր տանը. սաստիկ փոթորիկ բարձրացաւ անապատի կողմից, կործանեց տունը եւ ամենքին էլ տակովն արեց ու սպանեց»:

ես միայն ազատուեցայ ու եկայ քեզ իմաց տալու:

Յովըը պատահեց իւր վերարկուն: խուզել տուեց դրսի մագերը. վայր ընկաւ գետնի վրայ ու ասաց. «Մերկ եկայ մօրըս արգանդից եւ մերկ պիտի յետ դառնամ. Աստուած տուաւ, Աստուած էլ առաւ. նրա անունն օրհնեալ լինի»:

Ստաւանան հեռացաւ Աստուծու երեսից ու Յովըի մարմինը ծածկեց սև բորով՝ ոտքի թաթից սկսած մինչեւ գագաթը: Յովըը խեցին աւած քերում էր իւր վերքերը, որպէսզի փոքր ինչ մեղմէ իւր ցաւը—նա քաղաքից դուրս՝ նստած էր մոխրի մէջ: Կինը մօտ եկաւ եւ ասաց. «Ելի չէս մոռանում քո աստուածապաշտութիւնը, հայհոյիր Աստուծուն եւ մեռիր»: Յովըը պատասխանեց իւր կնոջն ու ասաց. «Դու յիմար կանանց նըման ես խօսում. մենք Աստուածանից ցօս չարունակ բարիք ենք ստացել, միթէ նրա ուղարկած չարիքը պէտք է մերժենք»: Յովըն իւր անտանելի ցաւերի մէջ չմեղանչեց Աստուծու դէմ: Նրանելի է այն իբրդը, որին Աստուած խրատում է եւ որն ամենակարողի խրատը չի մերժում:

Աստուած տեսնելով Յովըի համբերութիւնը, վերջ դրեց նրա թշուառ վիճակին ու կրկնապատիկ վարձատրեց: Սյն ժամանակ նրա մօտ եկան նրա բոլոր եղբայրները, քոյրերը եւ ծանօթները. հաց էին ուտում նրա տանն ու մխրթարում էին:

Աստուած օրհնեց Յովըի վերջը—նա ունեցաւ 14,000 ոչխար, 6,000 մատակ էջ: Բացի այս հարստութիւնից Աստուած պարգեւեց նրան 7 որդի եւ 3 աղջիկ:

Սրանից յետոյ Յովըն ապրեց էլի 40 տարի եւ տեսաւ իւր որդիքն ու թոռները մինչեւ չորրորդ սերունդը: Յովըը մեռաւ խորին ծերութեան մէջ:

Գ. ԴԱՏԱԻՈՐՆԵՐԻ ԴԱՐ

Ա. Մ Ո Վ Ս Է Ս

30.

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՆԵՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ԵԳԻՊՏՈՍՈՒՄ

Յովսէփը մեռել էր: Մեռել էին նրա բոլոր եղբայրները, բայց նրանց ժառանգներն այնքան բազմացել էին, որ երկիրը լցուել էր նրանցով: Այդ ժամանակ Նգիպտոսում նոր թագաւոր էր իշխում, որը Յովսէփին չէր ճանաչում. նա ասաց եգիպտացիներին. «Իսրայէլացիները չափից դուրս բազմացել են. նրանք վտանգաւոր կարող են լինել մեզ համար. եթէ մի պատերազմ պատահի, կարող են թշնամու հետ միանալ եւ մեր դէմ պատերազմ մղել, ուստի պէտք է նրանց ոչնչացնել»:

Սրա համար թագաւորը վերակացունեւր նշանակեց, որ չարչարեն նրանց: Եգիպտացիներն անգուլթ կերպով ստիպում էին իսրայէլացիներին աշխատելու. նրանց կեանքը դառնացնում էին ամեն տեսակ ծանր աշխատանքներով՝ թէ աղիւսի գործարաններում եւ թէ դաշտում. Փարաւոնի համար ամուր քաղաքներ եւ շտեմարաններ պէտք է շինէին: Բայց որքան եգիպտացիները ճնշում, նեղում էին իսրայէլացիներին, այնքան սրանք աճում եւ բազմանում էին: Փարաւոնը տեսաւ, որ այս միջոցով իւր նպատակին չէ հասնում, հրամայեց, որ եբրայեցւոյ բոլոր նորածին արու զաւակները ջուրը ձգեն, իսկ աղջկանց խնայեն:

«Երանի՛ քեզ, երկիր, որոյ Թագաւորը քո որդի ազատի է»։
Երանի՛ այն երկրին, որի Թագաւորն ազնիւ է, բարի է։
«Իսկ խորհեցարուք զինէն ի չարութիւն եւ Աստուած
խորհեցաւ վասն իմ ի բարութիւն»։
Իսկ ինձ համար չար բան մտածեցիք, իսկ Աստուած՝
բարի։

31.

ՄՈՎՍԷՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ԱԶՏՈՒԹԻՒՆԸ

Այդ ժամանակներում Ղևիի ցեղից մէկը՝ Ղևի ա-
նունով մի մարդու աղջկայ հետ ամուսնացաւ եւ նրա-
նից մի գեղեցիկ արու զաւակ ունեցաւ։ Մայրը չափից
զուրս ուրախ էր, երեք ամիս շարունակ ծածուկ էր
պահում։ Երբ այլ ևս անկարող եղաւ ծածուկ պահել,
եղեգնից զամբիւղ հիւսեց. կպրաձիւթով ծեփեց. տը-
ղալին նրա մէջը դրաւ եւ Նեղոսի եղեգնուտ ավիւր թո-
ղեց։ Մանկան քոյրը հեռուից դիտում էր՝ տեսնելու թէ
եղբօրն ինչ կպատահի։

Թագաւորի աղջիկը Նեղոսի ավին իջաւ լուացուե-
լու։ Նրա նաժիշտները գետի եզրում շրջում էին։ Թա-
գաւորի աղջիկը հեռուից նկատեց զամբիւղը, աղախին-
ներից մէկին ուղարկեց, որ բռնէ։ Նրա հրամանը կա-
տարուեցաւ— զամբիւղն իրան բերին, բաց արեց ու տե-
սաւ, որ մէջը մի մանուկ լաց էր լինում։ Թագաւորի
զուստըրը զթաշարժուեց եւ ասաց. «Սա երբայեւոց մա-
նուկներից պիտի լինի»։ Այն ժամանակ մանուկի քոյրը
մօտեցաւ եւ ասաց Փարաւոնի աղջկան. «Արդեօք չես
կամենայ մի երբայեցի մայր կանչեմ, որ մանկան կե-
րակրէ»։ Փարաւոնի աղջիկն ասաց. «Գնա՛ եւ կանչիր»։

Աղջիկն շտապեց հարազատ մօրը կանչելու։ Մայրն

եկաւ։ Փարաւոնի աղջիկն ասաց. «Ա՛ռ այս մանուկը,
մեծացրո՛ւ, ես քո վարձը կվճարեմ»։ Մայրն առաւ ման-
կան եւ սնուցանումէր նրան։ Երբ մեծացաւ, մայրը
Թագաւորի աղջկայ մօտ բերաւ։ Իշխանուհին որդեգրեց
նրան եւ Մովսէս անուանեց, որ նշանակում է «ջրից
հանած»։ Մովսէսն ուսաւ եգիպտոսում այն բոլոր գի-
տութիւնները, որոնք յայտնի էին այն ժամանակ եւ
գարձաւ մի իմաստուն մարդ։

«Պահէ Տէր զամենեւեան, ոչք սիրեն զնա»։

«Զկեանս եւ զողորմութիւն եգեր ի վերայ իմ, այցելու-
թիւն քո պահեաց զոգի իմ»։

Կեանք եւ ողորմութիւն չնորհեցիր ինձ եւ քո խնամքը
պահեց իմ անձը։

32.

ՄՈՎՍԷՍԻ ՓԱՆՈՒՍԸ

Երբ Մովսէսը չափահաս դարձաւ, գնաց իւր եղ-
բայր իսրայէլացիների մօտ նրանց չարչարանքները տես-
նելու։ Նա տեսաւ, որ մի եգիպտացի իրան եղբայր իս-
րայէլացիներից մէկին ծեծում էր. նայեց իւր շուրջը
եւ երբ տեսաւ, որ ոչ ոք չկայ, սպանեց եգիպտացուն
եւ աւագի տակ թաղեց։

Միւս օրն ևս դուրս գնաց եւ տեսաւ, որ այս ան-
գամ երկու իսրայէլացիներ են միմեանց հետ կռոււմ։
Մովսէսը դարձաւ յանցաւորին եւ ասաց. «Ի՞նչու ես քո
ընկերին ծեծում»։ Նա պատասխանեց. «Քեզ ո՞վ նշա-
նակեց մեզ վրայ դատաւոր, չլինի ինձ էլ երեկուայ ե-
գիպտացու նման ուզում ես սպանել»։ Մովսէսը զար-
հուրեց, երբ իմացաւ որ իւր արարմունքը յայտնի է

եղել: Այս բանը Փարաւոնի ականջին հասաւ: Նա կամենում էր Մովսէսին սպանել, իսկ Մովսէսը փախաւ Մադիամացւոց երկիրը և այնտեղ մի ջրհորի մօտ բռնակումէր:

Մադիամու քուրմը եօթն աղջիկ ունէր. նրանք եկան ջրհորի մօտ. ջուր հանեցին ու լցրին նաւի մէջ՝ խաշները ջրելու համար: Ուրիշ հովիւներն ևս եկան և աղջիկներից խլեցին ջուրը: Մովսէսը տեղից վեր կացաւ. օգնեց աղջկանց. ջրհորից ջուր հանեց և խաշներին խմացրեց:

Երբ աղջիկները տուն դարձան, հայրը հարցրեց. «Ի՞նչու աչօր վաղ եկաք»: Նրանք պատասխանեցին. «Մի եգիպտացի մարդ պաշտպանեց մեզ հովիւների դէմ, ջուր հանեց և մեր ոչխարներին խմացրեց»: Յոթորն ասաց. «Ո՞րտեղ է այն մարդը, ի՞նչու նրան հացի չկանչեցիք»: Մովսէսին տուն հրաւիրեցին: Յոթորը յանձնեց սրան, որ իւր ոչխարներն արածացնէ և վերջը իւր Սեպովրա աղջկայ հետ էլ ամուսնացրեց:

«Զի բարկութիւն մարդոյ զարդարութիւն Աստուծոյ ոչ գործէ»:

Մարդու բարկութիւնը Աստուծու պահանջած արդարութիւնը յառաջ չէ բերում:

«Զի զոր սիրէ տէր՝ խրատէ»:

33.

ԱՍՏՈՒԱԾ ԿԱՆՉՈՒՄ Է ՄՈՎՍԷՍԻՆ

Մովսէսը՝ արածացնում էր իւր աներ Յոթորի խաշներն անապատում: Մի անգամ մօտեցաւ Քորեբ լեւանը, տեւաւ որ մի մորենի վառումէր, բայց

չէր այրում: Մովսէսը մօտեցաւ իմանալու, թէ ինչու մորենին չէ այրում: Իսկոյն թփի միջից ձայն եկաւ, որ ասում էր. «Մովսէս, Մովսէս»: Նա պատասխանեց. «Ի՞նչ է, Տէր»: Զայնը կրկնեց. «Հան կօշիկներդ, այդ տեղը, ուր դու կանգնած ես, սուրբ է»:

Զայնը շարունակեց. «Ես եմ Աբրահամի, Իսահակի և Յակովբի Աստուածը»: Մովսէսը շուռ եկաւ և երեսը ծածկեց ձեռներով: Աստուած ասաց. «Ես տեսայ իմ ժողովրդի նեղութիւնները Եգիպտոսում. նրա աղաղակը հասել է ինձ. ես կամենում եմ հանել նրան այն երկրից և Քանանացւոց երկիրը տանել, ուր մեղր և կաթն է բղխում. ես կամենում եմ քեզ Եգիպտոս ուղարկել Փարաւոնի մօտ, որ իմ ժողովրդին ազատես»: Մովսէսն ասաց Աստուծուն. «Եթէ ես Իսրայէլացւոց մօտ գնամ և ասեմ, թէ ձեր հայրերի Աստուածը՝ Եհովան ինձ ուղարկեց, չեն հաւատայ և կասեն, որ Աստուած քեզ չի երևացել»: Աստուած ասաց. «Զեռիդ գաւազանը գետին ձգիր»: Նա էլ ձգեց և գաւազանն օձ դարձաւ: Մովսէսը վախեցաւ և հեռացաւ: Աստուած ասաց. «Բռնիր ագիւրը»: Նա բռնեց և օձն իսկոյն գաւազան դարձաւ: Աստուած շարունակեց. «Զեռի ծոցդ դիր»: Դրաւ, բայց դուրս հանելիս՝ տեսաւ, որ ձեռը բորոտ է դառել — սպիտակ, ինչպէս ձիւն: Աստուած ասաց նրան. «Զեռի նորից ծոցդ դիր»: Նա էլ կատարեց և տեսաւ որ միւս ձեռի նման առողջ է: Աստուած ասաց. «Եթէ այս երկու նշաններին չեն հաւատայ, Նեղոսից ջուր կառնես, կսրսկես գետնի վրայ, գետի ջուրն իսկոյն արիւն կդառնայ»:

Մովսէսն ասաց Աստուծուն. «Տէր, ես ծանրալեզու եմ»: Աստուած ասաց. «Ո՞վ է մարդուն լեզու տուել.

ով է ստեղծել համբերին ու խուլերին. չէ որ ես, գնա՛, ես քո լեզուն՝ բաց կանեմ և կսովորեցնեմ, թէ ինչ պիտի խօսես: Քո ճարտարախօս եղբայր Ահարոնը քեզ հետ կգայ, նա քո փոխարէն ժողովրդին իմ կամքը կյայտնէ—նա քո բերանը կլինի, իսկ դու՝ նրա Աստուածը»:

Այս բանից յետոյ Մովսէսը Յոթորի մօտ գնաց և ասաց. «Արձակիր ինձ, ես Եգիպտոս պիտի գնամ իմ եղբայրների մօտ: Յոթորը պատասխանեց. «Գնա՛ խաղաղութեամբ»: Մովսէսը վեր առաւ իւր կնոջն և երկու որդւոց ու ճանապարհ ընկաւ: Անապատում հանդիպեց Ահարոնին և յայտնեց նրան Աստուծու պատգամները: Մովսէսը տեղեկացաւ, որ այն ժամանակուայ փարաւոնն արդէն մեռել է: Երկու եղբայրները գնացին և Իսրայէլի ժողովրդեան ծերերին իմիասին հաւաքեցին: Ահարոնը յայտնեց նրանց Աստուծու կամքը, իսկ Մովսէսը ցոյց տուաւ նոյն նշանները ժողովրդի առաջ: Երբ ծերերն իմացան, որ Աստուած իրանց նեղութիւնները լուսել է, խոնարհեցան և սկսեցին աղօթել Աստուծուն»:

«Զի զօրութիւն իմ ի տկարութեան կատարի»:

Իմ զօրութիւնը տկարներին զօրացնում է:

34.

ԵԳԻՊՏՈՍԻՅ ԴՈՒՐՍ ԳԱԼԸ

Մովսէսն և Ահարոնը գնացին Փարաւոնի մօտ և ասացին. «Իսրայէլի Աստուածն ասում է. «Արձակիր իմ ժողովրդին»: Փարաւոնը պատասխանեց. «Այն որ Աստուածն է, որին ես պէտք է լսեմ և արձակեմ ժողովրդին, ես նրան չեմ ճանաչում»:

Փարաւոնն իսկոյն հրամայեց գործավարներին և նրանց օգնականներին, որ ժողովրդին աւելի խիստ աշխատեցնեն. նրանց այլ ևս չարդ չտան, ինչպէս մինչև այժմ. թող իրանք գնան և դաշտից ծղնոտ հաւաքեն՝ աղիւս արելու համար: Հրամայեց նմանապէս, որ առանց յարգ ստանալու՝ պարտաւորեն նոյնքան աղիւս պատրաստել, ինչքան առաջ: Գործավարներն էլ գնացին և թագաւորի կամքը ժողովրդին յայտնեցին: Ժողովուրդն սկսեց ցրուել ամբողջ Եգիպտոսում և յարդ ու եղեգն էր հաւաքում: Գործավարներն աւելի ևս ստիպում էին ժողովրդին և ասում. «Աւարտեցէք ձեր ամենօրեայ աշխատանքն այնպէս՝ ինչպէս յարդ ունեցած ժամանակն էիք պատրաստում»: Եւ որովհետեւ նրանք հանապազօրեայ աշխատանքը անկարող էին աւարտել, ուստի և խիստ ծեծում էին նրանց:

Իսրայէլի որդիները գանգատուեցին Մովսէսին, Ահարոնին և ասացին. «Աստուած ձեր դադաստանն անէ, դո՛ւք չարժեցիք թագաւորի բարկութիւնը. Մովսէսն սկսեց աղօթել Աստուծուն և ասել. «Տէր, ինչո՞ւ ես քո ժողովրդին այդպէս չարչարում. այն օրից, երբ ես Փարաւոնի մօտ գնացի, ժողովրդի բռն աւելի ծանրացաւ»: Աստուած ասաց Մովսէսին. «Այժմ դու կտեսնես, թէ ես Փարաւոնին ինչ կանեմ»: Բայց որովհետեւ նրանց նեղութիւններն և չարչարանքները խիստ ծանր էին, չը հաւատացին նրան:

Սրանից յետոյ Աստուած մինը միւսի ետեւից ծանր պատիժներ ուղարկեց եգիպտացիների համար—գորտ, մուկն, կարկուտ, մորեխ... միայն Գեսեմ երկիրն ազատ մնաց: Այն ժամանակ եգիպտացիներն ասացին. «Աստուած սրանց հետն է»: Հէնց որ մի պատիժ գալիս էր,

Փարաւոնն ասում էր Մովսէսին և Ահարոնին. «Ժողովրդին կարձակեմ», իսկ երբ պատիժն անցնում էր, նրա սիրտը կրկին քարանում էր և ժողովրդին չէր արձակում:

Աստուած ասաց Մովսէսին. «Մի պատիժ էլ կողարկեմ և Փարաւոնը կարձակե՞նք»: Ուղիղ կէս գիշերին Եգիպտոսի բոլոր անդրանիկները՝ Փարաւոնի որդուց սկսած մինչև վերջին աղախնի որդին՝ կմեռնեն, իսկ իսրայէլացիներին ոչ ոք չի մեռնիլ»:

Աստուած շարունակեց խօսել Մովսէսի հետ. «Յայտնի՛ր իսրայէլի ժողովրդին, որ այս ամիսը նրանց համար առաջին ամիսը (նիսան) պիտի լինի. այս ամսի տասն և չորսին իւրաքանչիւր տան տէր պէտք է մի գառն ունենայ. երեկոյեան ժամանակ մորթէ, ամբողջապէս խորովէ և իւր ընտանիքի հետ ուտէ միւսնոյն գիշեր: Դրա հետ պէտք է ուտեն բաղարջ հաց: Ընթրիքն այսպէս պիտի ուտեն—գօտին կապած. կօշիկները հազած. գաւազանը ձեռին և շտապով պիտի ուտեն: Միւսնոյն գիշերը ես պիտի հարուածեմ Եգիպտոսի բոլոր անդրանիկներին, իսկ դուք անվնաս կհեռանաք: Այդ օրը չը պիտի մոռանաք, այլ ամեն տարի յիշեցէ՛ք՝ տիրոջ յիշատակի և ձեր յետագաների համար»: Այսպէս էլ արին իսրայէլացիները:

Այդ միւսնոյն գիշերն Աստուած սպանեց Եգիպտոսի բոլոր անդրանիկներին՝ Փարաւոնի որդուց սկսած մինչև վերջին աղախնի որդին՝ տուն չկար, ուր սուգ չլինէր: Փարաւոնը կանչեց Մովսէսին, Ահարոնին և ասաց. «Շտապեցէ՛ք, հեռացէ՛ք իմ ժողովրդից. վեր առէ՛ք ձեզ հետ ձեր տաւարն ու ոչխարները»: Եգեպտացիներն ստիպում էին իսրայէլացիներին հեռանալու իրանց

երկրից, որքան կարելի է շուտ: Նրանք ասում էին. «Հեռացէ՛ք, թէ չէ մենք ամենքս էլ կմեռնենք»: Այսպէս Եգիպտոսից դուրս եկան իսրայէլացիները՝ թուով վեց հարիւր հազար՝ չհաշուելով կանանց և երեխաներին: Իսրայէլացիները մնացին Եգիպտոսում չորս հարիւր երեսուն տարի: Մովսէսը տարաւ իւր հետ և Յովսէփի ոսկորները: Աստուած նրանց մի ամպէ սիւն տուաւ՝ ցերեկը, իսկ մի կրակէ սիւն էլ՝ գիշերն առաջնորդելու համար:

«Ամենայն ինչ նովաւ եղեւ»:

Ամեն բան նրանով եղաւ:

«Եւ հզօրացեալքդ պարտեցարուք, զի Աստուած ընդ մեզ է: Եւ զխորհուրդն զոր խորհիք, իստիանէ տէր, զի...: Եւ քանզի յերկրպէս ձերմէ մեք ոչ երկիցուք եւ ոչ խռովիցուք, զի...: Ժամագիրք:

Զօրեղներդ կյաղթուէք, որովհետեւ Աստուած մեզ հետ է: Այն՝ ինչ որ մտածում էք, Աստուած կխափանէ, որովհետեւ...: Զեր երկիւղից և սպառնալիքներից մենք չենք վախենայ, որովհետեւ...:

35.

ԿԱՐՄԻՐ ԾՈՎՆ ԱՆՑՆԵԼԸ

Փարաւոնին իմաց տուին, որ ժողովուրդն արդէն հեռացել է: Թագաւորի և նրա ծառաների սիրտը փոխուեց—նրանք ասացին. «Ի՞նչու արձակեցինք իսրայէլացիներին մեր ծառայութիւնից»: Փարաւոնը վեր առաւ ժողովրդին, վեց հարիւր ընտիր պատերազմական կառք, հեծելազօր, ընկաւ իսրայէլի որդուց ետեւից և հասաւ նրանց Կարմիր ծովի մօտ, ուր բանակ էին ձգել:

Երբ իսրայէլացիները տեսան Եգիպտացիներին, խիստ

վախեցան, սկսեցին գանգատուել Աստուծուն և ասել Մովսէսին. «Մի՞թէ Եգիպտոսում գերեզմաններ չկային, որ բերիւ մեզ այստեղ՝ անապատում թաղելու»: Մովսէսը պատասխանեց. «Մի վախենաք, քաջալերուեցէ՛ք, դուք շուտով կտեսնէք, թէ Աստուած ձեզ այսօր ինչպէս է փրկելու—նա ինքը պէտք է պատերազմէ՝ ձեր փոխարէն»:

Աստուած ասաց Մովսէսին. «Յայտնիր իսրայէլացիներին, որ չուեն, իսկ դու բարձրացրու քո գաւազանը և ձգիր ձեռք ծովի վրայ»: Երբ Մովսէսը ձեռը ձգեց, ջուրն իսկոյն պատառուեց՝ երկու կողմից պատի նման կանգ առաւ. հողմ փչեց. յատակը չորացրեց և իսրայէլացիները ցամաքի վրայով անվտանգ միւս ափն անցան: Եգիպտացիները կառքերով և երիվարներով հետևեցին նրանց: Փարաւոնն էլ նրանց հետն էր:

Աստուած ասաց Մովսէսին. «Ձգիր ձեռք ծովի վրայ, որպէսզի ջուրը միանայ և թափուի եգիպտացիների վրայ»: Մովսէսը ձգեց ձեռը և ծովը միացաւ: Եգիպտացիներն սկսեցին փախչել, իսկ ջուրը ծածկեց կառքերը, երիվարները և Փարաւոնի զօրքը—ուչ մէկն էլ կենդանի չմնաց, իսկ իսրայէլացիներն անվտանգ անցան միւս ափը և տեսան եգիպտացիներին ծովի ափում խեղդուած: Այսպէս օգնեց Աստուած Իսրայէլի ժողովրդին և ազատեց եգիպտացիների ձեռից:

Ժողովուրդը վախենում էր Աստուածանից և հաւատում էր նրա ծառայ Մովսէսին: Մովսէսն և իսրայէլի ժողովուրդն սկսեցին Տիրոջ համար երգ երգել և ասել. «Օրհնեցէ՛ք Աստուծուն, որովհետեւ նա փառաւոր գործ կատարեց—Փարաւոնի երիվարները և հեծեալները ծովը ձգեց, Տէրն իմ օգնականն է և փրկիչը»:

«Անօրէնք եղեն յաւեր յանկարծակի, սատակեցան, պալատեցան, կորեան վասն անօրէնութեան իւրեանց»:

Անօրէնները յանկարծակի կործանուեցան, սատակեցան և կորան իրանց անօրէն գործերի համար:

«Խոստովան եղերուք Տեառն, զի քաղցր է, զի յաւիտեան է ողորմութիւն նորա»:

Խոստովանեցէ՛ք, որ Աստուծու ողորմութիւնը քաղցր է և յաւիտենական:

36.

ԻՍՐԱՅԷԼԱՅԻՆԵՐՆ ԸՆՅՆՈՒՄ ԵՆ ԱՆԱՊԱՏՈՎ

Մովսէսը շարունակեց ճանապարհը Կարմիր ծովից դէպի անապատ՝ երեք օր շարունակ: Վերջապէս հասաւ Մեռա, որտեղի ջուրը դառն էր—խմել չէին կարողանում: Ժողովուրդն սկսեց գանգատուել Մովսէսին և ասել. «Ի՞նչ պէտք է խմենք»: Մովսէսն աղօթեց Աստուծուն. Աստուած Մովսէսին մի փայտ ցոյց տուաւ. փայտը ջուրը ձգեց և ջուրն իսկոյն քաղցրացաւ:

Այդտեղից իսրայէլացիները չուեցին և եկան Սին տնապատը: Արդէն երկրորդ ամսուայ տասն և հինգն էր, որ Եգիպտոսից դուր էին եկել: Իսրայէլի որդիքը կրկին անգամ սկսեցին գանգատուել Մովսէսին և Ահարոնին. «Երանի Աստուած մեզ Եգիպտոսում մահ տար. այնտեղ կաթսաներով միս ունէինք և առատ հաց. դուք բերիք մեզ այս անապատ տեղը սովամահ անելու»: Աստուած ասաց Մովսէսին. «Ես երկնքից հաց կթափեմ ձեզ համար. Ժողովուրդը թող ամեն օր դուրս գնայ և մի օրուայ պաշար ժողովէ, վեցերորդ օրը թող երկու անգամ աւելի ժողովէ: Մովսէսն և Ահարոնը յայտնեցին այս բանն իսրայէլացիներին և ասացին. «Երեկոյ-

եան կիմանաք զուր, որ Աստուած է ձեզ հանել Եգիպտոսից, իսկ առաւօտը նրա փառքը կտեսնէք, մենք ո՞վ ենք, որ մեզանից գանգատուում էք: Երեկոյեան միս կուենանք. իսկ առաւօտեան՝ առատ հաց»: Երեկոյեան դէմ եկան լորամարգիները և ծածկեցին ամբողջ բանակը, իսկ առաւօտեան զետինը պատած էր ցօղով: Յօղը հեռանում էր, զետնի վրայ մնում էր կլոր և սպիտակ՝ եղեամի նման մի բան: Իսրայէլացիներն, երբ այս բանը տեսան, ասացին միմեանց. «Այս ի՞նչ բան է»: Մովսէսըն ասաց. «Սա Աստուծու ուղարկած հացն է»: Վեց օր ամեն ոք թո՛ղ այնքան հաւաքէ, որքան ուտել կարող է, իսկ վեցերորդ օրն երկու անգամ աւելի հաւաքէ, որովհետեւ շաբաթ է, հանգստեան օր է՝ սուրբ օր է»: Իսրայէլացիներն այս հացի անունը մանանա գրին և առաւօտներն էին հաւաքում. գոյնը սպիտակ էր և մեղրահացի համ ունէր. երբ արեւը տաքանում էր, իսկոյն հալում էր: Այսպէս նրանք միշտ մանանայ էին ուտում, քանի որ անապատումն էին:

Իսրայէլացիները յառաջ գնացին: Ժողովուրդը խրմելու ջուր չուներ. սկսեցին նորից գանգատուել Մովսէսին և ասել. «Ջուր տո՛ւր մեզ, միթէ մեզ և մեր անասուններին ծարաւից սպանելու համար դուրս բերիր Եգիպտոսից»: Մովսէսը յայտնեց Աստուծուն և ասաց. «Ի՞նչպէս վարուեմ ես այս ժողովրդի հետ, մի փոքր էլ որ մնայ, ինձ կարկո՞ծ կանեն»: Աստուած ասաց. «Առ քո գաւազանը, որով ծովի ջուրը բաժանեցիր. ես քեզանից առաջ մի ժայռի մօտ կանգնած կլինեմ. դու գաւազանով ժայռին կիսիես, ջուրն իսկոյն կըղխէ և ժողովուրդը կխմէ»: Մովսէսը հնազանդուեց Աստուծու հրամանին:

Սրանից յետոյ եկան ամաղէկացիները և պատերազմեցին իսրայէլացիների հետ: Մովսէսն ասաց Յեսուին. «Քաջ մարդիկ ընտրիր, դուրս արի և պատերազմիր Ամաղէկացիների հետ»: Յեսուն էլ այնպէս արաւ, ինչպէս Մովսէսն էր պատուիրել: Մովսէսն և Ահարոնը բարձրացան մի բլրի վրայ: Մովսէսը կարկառեց իւր ձեռները դէպի երկինք և աղօթում էր Աստուծուն: Իսրայէլը յաղթեց և Յեսուն սրով հարուածեց Ամաղէկացիներին: Մովսէսն Աստուծու համար սեղան շինեց:

«Աչք ամենեցուն ի քեզ յուսան, եւ դու տաա կերակուր նոցա ի ժամու: Բանաա զձեռն քո եւ լցուցանես զնոսա քաղցրութեամբ կամօք քովք»:

Ամենքն էլ քո վրայ են դրած յոյսերը, դու ես տալիս նրանց կերակուր իւր ժամանակին: Բաց ես անում քո ձեռներն եւ ամենին էլ բաւականացնումես քո կամքովը:

«Մերձ է Տէր առ ամենեսեան որ կարդան առ նա. առ ամենեսեան, որ կարդան առ նա ճշմարտութեամբ»

«Գթած ողորմած է Տէր, երկայնամիտ եւ բազումօղորմ»:

37.

ՅՈԹՈՐԻ ԲԱՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Մովսիսի աներ քուրմ Յոթորը երբ լսեց, որ Աստուած իսրայէլի ժողովրդին Եգիպտոսից դուրս է հանել, առաւ Սեփովրային, որին Մովսէսը ճանապարհից յետ էր դարձրել, իւր երկու թոռներին, զնաց անապատ և փեսային մարդ ուղարկեց, որ իւր մօտ գայ: Մովսէսն աներոջ գալն իմանալուն պէս՝ զնաց նրա առաջը. երկրպագութիւն տուաւ. համբուրեց և յետոյ վրանը տարաւ: Մովսէսը պատմեց այն ամենը, ինչ որ Տէրն ա-

րել էր փարաւոին և եգիպտացիներին. պատմեց նոյն-
պէս ճանապարհին քաշած նեղութիւնները և թէ ինչ-
պէս Աստուած ազատել էր նրան: Յոթորը շատ ուրա-
խացաւ խորայէլի Աստուծու գործերի վրայ և ասաց.
«Օրհնեալ լինի ձեզ ազատող Աստուածը, այժմ գիտեմ,
որ նա բոլոր աստուածներից մեծն է»:

Հետևեալ առաւօտ՝ Մովսէսն սկսաւ ժողովրդի գան-
գատները վճռել. բազմութիւնը խռնուած էր նրա շուր-
ջը՝ առաւօտից սկսած մինչև երեկոյ: Յոթորն ասաց նը-
րան. «Այդ լաւ բան չես անում—դու յոգնեցնում ես
քեզ էլ, ժողովրդին էլ: Պաշտօնդ ծանր է, միայնակ
չես կարող դատել այդ բազմութեանը: Լսիր ինձ, ես
քեզ մի խորհուրդ կտամ, Աստուած ևս կօգնէ—դու
եղիր միջնորդ Աստուծու և մարդկանց մէջ. նրանց հա-
մար կանոններ և օրէնքներ սահմանիր և սովորցրո՛ւ
այն ճանապարհը, որով նրանք պէտք է գնան: Ընտրիր
քո ժողովրդի միջից արդարադատ, աստուածավախ, խո-
նարհ մարդիկ ու նրանց ժողովրդի վրայ դատաւոր նը-
շանակիր—ոմանց հազարապետ, ոմանց հարիւրապետ.
ոմանց յիսնապետ և ոմանց տասնապետ: Եթէ մեծ
գործ կատարհի, թո՛ղ քեզ դիմեն, իսկ փոքրերն իրանք
վճռեն: Այսպէս քո աշխատանքը կթեթևանայ, նրանք
էլ քեզ հետ ծանրութիւնը կտանեն—նրանք քո օգնա-
կանները կլինին»:

Մովսէսը լսեց Յոթորի խորհրդին: Սրանից յետոյ
աները գնաց իւր երկիրը:

«Նւ մեծին խոնարհեցո՛ւ զգլուխ քո»:

Մեծին՝ դատաւորին պէտք է յարգես:

ՄԻՆԱՅԻ ՕՐԷՆՍՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

Եգիպտոսից դուրս գնալու երկրորդ ամսում խորա-
յէլացիները հասան Սինա անապատն և բանակ ձգեցին
նոյն լեռան հանդէպ: Մովսէսը լեռը բարձրացաւ: Աս-
տուած ասաց նրան. «Խորայէլի որդւոցն այսպէս կանես
—դուք տեսաք, թէ ես եգիպտացիներին ինչ արի. ինչ-
պէս ես ձեզ արծուի թւերի վրայ առած ինձ մօտ բե-
րի. եթէ ինձ կլսէք և իմ ուխտը կպահէք, ընտրեալ
ժողովուրդս կլինիք բոլոր ազգերի մէջ. դուք կլինիք
ինձ համար քահանայական թագաւորութիւն և սուրբ
ժողովուրդ»: Մովսէսն իջաւ լեռնից և կանչեց նրանց.
Բոլոր ժողովուրդն ի միասին պատասխանեց. «Աստու-
ծու բոլոր պահանջները կկատարենք»: Մովսէսը յայտ-
նեց այս բանն Աստուծուն: Աստուած ասաց նրան.
«Գնա՛ ժողովրդի մօտ և պատուիրիր, որ լուացուեն
և մաքրուեն այսօրուանից սկսած և պատրաստիր եր-
րորդ օրուայ համար. ասա՛, որ մաքուր շորեր հագնեն:
Լեռան շուրջը ցանկ պատիր. ոչ ոք այնտեղ չբարձրա-
նայ՝ ապա թէ ոչ՝ մահով կմեռնի»:

Վերջապէս հասաւ երրորդ օրը: Առաւօտեան վաղ՝
լեռն սկսաւ որոտալ և կայծակել. թանձր ամպերը
պատեցին սարի գլուխը և փողի ձայնը լսելի կերպով
հնչում էր—ամենքը զարհուրեցան: Մովսէսը ժողովրդ-
դին բանակից դուրս հանեց և տարաւ լեռան ստորոտը:
Սինա լեռն ամբողջապէս ծխի մէջ կորած էր. կրակի
բոցեր էին բարձրանում միջից և շարժում էր—փո-
ղի ձայնը հետզհետէ սաստկանում էր:

Այդ ժամանակ Աստուած սկսաւ խօսել ժողովրդի հետ և ասել: 1. «Ես եմ քո Տէր Աստուածը. ես քեզ ազատեցի Եգիպտոսից, բացի ինձանից ուրիշ Աստուած չունենաս: 2. Կուռք չչինես՝ ոչ երկնքի և ոչ երկրի՝ ստեղծուածների նման ու երկրպագութիւն չտաս նրանց, որովհետեւ ես եմ քո Աստուածը: Ես նախանձոտ Աստուած եմ — ով ինձ ատէ, վրէժխնդիր կլինիմ մինչև երրորդ, չորրորդ սերունդը, իսկ ով ինձ սիրէ և իմ հրամանը կատարէ՝ նրան չեմ մոռանայ մինչև հազարերորդ սերունդը: 3. Քո Աստուծու անունը իզուր բաների վրայ մի լիչիր. նրա անունով սուա մի երգուիր: 4. Շաբաթ օրը սուրբ պահիր — վեց օր աշխատիր, իսկ եօթներորդ օրը հանգիստ եղիր, Աստուծուն նուիրիր: 5. Պատուիր քո հօրն ու մօրը, որ երկար կեանք ունենաս: 6. Մի սպանաներ: 7. Մի շնար: 8. Մի գողանար: 9. Քո ընկերոջ մասին սուտ վկայութիւն մի տար: 10. Մի ցանկանար քո ընկերոջ տանը, արտին, եզանը, իշին և այն ամենին, ինչ որ նրանն է:

Ժողովուրդը լսում էր որոտի և փողի ձայնը, տեսնում էր կայծակները և լերան ծխալը: Երկիւղից զարհուրած ժողովուրդը հեռացաւ և այնտեղից էր խօսում Մովսէսի հետ և ասում. «Դու խօսիր մեզ հետ Աստուծու փոխարէն. մենք քեզ կլսենք. մեզ ուղղակի Աստուծու հետ խօսեցնել մի տուր, ապա թէ ոչ ամենքս էլ կմեռնենք»: Մովսէսն ասաց. «Մի վախենաք, Աստուած կամենում էր ձեզ փորձել. նրա երկիւղն աչքից չհեռացնէք. յանցանք մի գործէք»: Ժողովուրդը հեռացաւ, իսկ Մովսէս լեառը բարձրացաւ: Աստուած խօսում էր Մովսէսի հետ: Մովսէսը լեռնից վայր իջաւ և յայտնեց ժողովրդին Աստուծու բոլոր պատուէրները: Ամենքը

միաբերան սկսեցին աղաղակել և ասել. «Աստուծու բոլոր պատուիրանները կրկատարենք»:

Մովսէսը դարձեալ բարձրացաւ լեառը և քառասուն օր այնտեղ մնաց: Երբ Աստուած իւր խօսակցութիւնը վերջացրեց Մովսէսի հետ Սինա լերան վրայ, երկու քարէ տախտակներ տուաւ նրան, որի վրայ ինքըն էր գրել պատուիրանները:

«Մեք սիրեսցուք Վաստուած, վասն զի նա նախ սիրեաց զմեզ»:

«Քանզի այսէ սէրն Աստուծոյ, զի զպատուիրանս նորա պահեսցուք. եւ պատուիրանք նորա չեն ինչ ծանունք».

39.

ՈՍԿԻ ՈՐԹԸ

Երբ ժողովուրդը տեսաւ, որ Մովսէսն այլ ևս չվերադարձաւ լեռնից, ժողովեցան Ահարոնի մօտ և ասացին. «Շինիր մեզ համար աստուածներ, որոնք մեզ առաջնորդեն, Մովսէսը չգիտենք ինչ եղաւ»: Ահարոնը պատասխանեց նրանց. «Բերէք ինձ ձեր կանանց և աղջրկանց ոսկէ գնտերը»: Այն ժամանակ իւրաքանչիւրը հանեց իւր ականջի ոսկէ օղն և նրա մօտ բերաւ. նա էլ վեր առաւ և մի ոսկէ որթ ձուլեց նրանից: Ոսկէ որթ ձուլելու միտք յայտնողները երբ տեսան, որ իրանց գործը յաջողեց, աղաղակեցին ժողովրդին և ասացին. «Ահա ձեր Աստուածը, որ ձեզ Եգիպտոսից հանեց»: Ահարոնը սեղան կանգնեց, քարոզ կարդաց և ասաց. «Վաղը Աստուծու տօնն է»: Առաւօտեան վաղ՝ ժողովուրդը վեր կացաւ և ողջակէզ արաւ, որից լետոյ սկսեցին ուտել, խմել և պարել որթի չորս կողմը:

Այդ ժամանակ Մովսէսն իջաւ լեռնից՝ ձեռին բռնած վկայութեան երկու տախտակները: Երբ բանակին մօտեցաւ, տեսաւ ոսկէ որթն և պարաւորներին, բարկացաւ, տախտակները ձեռից վայր ձգեց լեռան ստորոտում և կոտրատեց: Յետոյ վերառաւ նրանց շինած ոսկէ որթը. կրակով այրեց. խարտոցեց. փոշի դարձրեց. ջրի մէջ ցանեց և խմացրեց խորայէլացիներին: Ապա Ահարոնին դարձաւ և ասաց. «Այս ժողովուրդը քեզ ինչ արեց, որ սրան այսպիսի յանցանքի մէջ ձգեցիր»: Ահարոնը պատասխանեց. «Մի բարկանար, քեզ ևս շատ լաւ յայտնի է սրանց չարութիւնը և յանգձնութիւնը»: Երբ Մովսէսը տեսաւ, որ ժողովուրդը յանցանք է գործել, մօտեցաւ բանակի դրանն և ասաց. «Աստուծուն հաւատարիմ մնացողները թող ինձ մօտ գան»: Ահիբ բոլոր որդիքը նրա մօտ հաւաքուեցան: Մովսէսն ասաց. «Մերկացրէք ձեր սրերը. անցէք բանակի մի ծայրից միւսը. յետ դարձէք դէպի միւս դուռն և սպանեցէք Աստուծու դէմ բոլոր մեղանչողներին»: Ահիբ որդիքը կատարեցին Մովսէսի հրամանը: Այդ օրը ժողովրդից երեք հազար մարդ սպանուեց:

Առաւօտը Մովսէսն ասաց. «Դուք մեծ յանցանք էք գործել. ես լեռու կբարձրանամ Աստուծու մօտ և կխնդրեմ, որ ձեր յանցանքը ներէ»: Մովսէսն ասաց Աստուծուն. «Ժողովուրդը մեծ յանցանք է գործել. ներիր, իսկ եթէ չես ների, այն ժամանակ իմ անունն էլ քո որդեգրութեան ցուցակից ջնջիր»: Աստուած ասաց Մովսէսին. «Յանցաւորների անունները կջնջեմ, իսկ դու գնա և առաջնորդիր նրանց»: Աստուած ասաց Մովսէսին. «Երկու քարէ տախտակներ բեր, որ առաջին տախտակները պատգամները նորից գրեմ»: Մովսէսը

կատարեց Աստուծու պատուէրը: Աստուած գրեց տախտակների վրայ ուխտի խօսքերը և Մովսէսը բերաւ խորայէլի որդւոց համար:

«Սիրեցես զՏէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումմէ, եւ յամենայն անձնէ քումմէ. եւ յամենայն մտաց քոց. այս է մեծն եւ առաջին պատուիրանը»:

Սիրիր քո տէր Աստուծուն ամբողջ սրտովդ, ամբողջ անձովդ եւ ամբողջ մտքովդ, այս է առաջին եւ մեծ պատուիրանը»:

40.

ԼՐՏԵՄՆԵՐ

Խորայէլացիները մի ամբողջ տարի բանակ ձգեցին Սինա լեռան մօտ: Դրանից յետոյ չուեցին դէպի Փառան անապատը: Այնտեղ Աստուած խօսեց Մովսէսի հետ և ասաց. «Իւրաքանչիւր ցեղից մի-մի մարդ ուղարկիր Քանանացւոց աշխարհը, որ լրտեսեն»: Մովսէսն էլ այնպէս արաւ—տասներկու մարդ ընտրեց ու Քանան ուղարկեց. զրանց մէջն էր և Յեսուն: Մովսէսը պատուիրեց նրանց և ասաց. «Գնացէք և տեսէք թէ ինչպիսի երկիր է Քանանը. ովքեր են նրա բնակիչները՝ զօրեղ, թէ թույլ մարդիկ են. բազմամամարդ է երկիրը, թէ սակաւամարդ. հաստատուն և ամուր քաղաքներում են ապրում, թէ վրանների տակ. արդեօք երկիրը պտղաւետ է՝ թէ ոչ: Ժիր եղէք, վերադառնալիս երկրի պտուղներից հետներդ բերէք»:

Սրանք գնացին և լրտեսեցին երկիրը՝ Սին անապատից մինչև Բոօբ (Սիզոնի մօտ): Այնտեղից դարձան Քեբրոն և հասան Ողկուզի ձորը, ուր մի հատ որթկտրեցին մի հատ ողկուզով և երկու մարդիկ լծակով

Հետները բերին: Քառասուն օրից յետոյ վերադարձան իսրայէլի որդւոց մօտ և պատմեցին նրանց, թէ ինչպիսի երկիր է և ցոյց տուին Հետները բերած պտուղները: Լրտեսներն ասում էին. «Մենք գնացինք այն երկիրը, ուր մեզը և կաթն է բլիսում, ահա այս էլ նրա պտուղն է. բնակիչները զօրեղ մարդիկ են. քաղաքներն ամուր և մեծ»: Ժողովուրդն սկսեց ձայն բարձրացնել և տրտնջալ: Յեսուն և Քաղէբն ասացին: «Գնանք և Քանանը նուաճենք», իսկ միւս տասը լրտեսները հակառակում էին. «Մենք չենք կարող նրանց դէմ դուրս գալ—նրանք մեզնից շատ զօրեղ են»: Այս խօսքերը մեծ աղմուկ հանեցին իսրայէլի որդւոց մէջ. նրանք շարունակեցին. «Քանանում այնպիսի հսկայ մարդիկ տեսանք, որոց առաջ մենք մօրեխ էինք երևում»:

Ամբողջ ժողովուրդը ոտքի կանգնեց, սկսաւ աղաղակել և լաց լինել. կրկին տրտնջացին Ահարոնից, Մովսէսից և ասացին. «Նրանի՛նք Նգիպտոսում կամ անապատում մեռած լինէինք»: Եւ մէկը միւսին ասում էր. «Ընտրենք առաջնորդներ և վերադառնանք Նգիպտոս»: Մովսէսն և Ահարոնը երեսի վրայ ընկան ժողովի առաջ, իսկ Յեսուն և Քաղէպը պատառեցին իրանց շօրերն և ասացին ժողովականներին. «Մեր լրտեսած երկիրը շատ գեղեցիկ է, եթէ Աստուած գթաց մեզ, կարող է Քանանը հասցնել: Մի՛ հեռացէք Աստուածանից և մի՛ վախենաք այդ երկրի մարդկանցից. մենք նրանց հացի պէս կուտենք. Աստուած մեզ հետ է»: Ժողովուրդը քիչ մնաց որ քարկոծէր երկուսին էլ:

Այս բանից յետոյ Աստուծու փառքը երևեցաւ ժողովրդի առաջ ամպի մէջ՝ վկայութեան խորանի վրայ: Աստուած ասաց Մովսէսին. «Մինչև երբ պետք է այս

ժողովուրդն ինձ բարկացնէ. մինչև երբ չպիտի նա ինձ և իմ հրաշքներին հաւատայ. ես կջնջեմ դրանց անունը երկրիս երեսից. նրանցից ոչ մինը չպիտի տեսնի այն երկիրը, որ ես նրանց հայրերին եմ խոստացել. նրանց ժողովուրդը պիտի փտեն անապատում. քսան տարեկանից բարձրը, որոնք իմ դէմ տրտունջ բարձրացրին, չի մտնի Քանան. ձեր որդւոցը միայն այնտեղ կհասցնեմ, իսկ դուք քառասուն տարի անապատում հովիւներ կըլինիք, որ զգաք, թէ ինչ ասել է առանց Աստուծու օգնութեան ապրել: Առաւօտեան վերադարձէք անապատ, որ տանում է դէպի Կարմիր ծովը»: Մովսէսն այս բոլորը յայտնեց իսրայէլի որդւոց: Ժողովուրդը սգում և ողբում էր: Նրանք վերստին դարձան անապատ:

«Համբարձի դաչս իմի լեբինս, ուստի եկեսցէ ինձ օգնութիւն: Օգնութիւն ինձ ի Տեառնէ եկեսցէ, որ արար զերկինս եւ զերկիր»:

Ես իմ աչքերը դէպի լեռները բարձրացրի, որտեղից իմ օգնութիւնը կգայ: Իմ օգնութիւնը Աստուածանից կգայ, որ քրկինքն ու երկիրն ստեղծեց:

Ամենայն անձն որ ընդ իշխանութեամբ է՝ ի հնազանդութեան կայցէ. քանզի ոչ ուստեք է իշխանութիւն, եթէ ոչ յԱստուծոյ: Այսուհետեւ որ հակառակ կայ իշխանութեան, Աստուծոյ հրամանին հակառակ կայ»:

Ամենայն որ թող հնազանդ լինի բարձր իշխանութեանը, որովհետեւ չկայ իշխանութիւն, որ Աստուածանից չլինի: Ուրեմն իշխանութեան հակառակողը Աստուծու հրամանին է հակառակում:

ՄՈՎՍԵՍԻ ՄԱՀՐ

Երբ քառասուն տարին անցաւ, իսրայէլի որդիքը նորից չուեցին դէպի խոստացեալ երկրի սահմանները — դէպի Յորդանան: Այնտեղ Աստուած խօսեց Մովսէսի հետ և ասաց. «Բարձրացիր Նաբաւ լեառը և տես Քանանացւոց երկիրը, որ ես իսրայէլի որդւոցը պիտի տամ, իսկ տեսնելուց յետոյ, «յաւելցիս առ ժողովուրդը քո և դու»: Մովսէսը պատասխանեց. «Տէր, ժողովրդի վրայ առաջնորդ նշանակիր, որ ղեկավարէ նրանց, մի գուցէ անտէր մնայ, ինչպէս մի հօտ առանց հովուի»: Աստուած պատասխանեց. «Վեր առ Նաւեայի որդի Յեսուին, որի մէջ Աստուծու ոգի կայ. տա՛ր ժողովրդի մօտ և կանգնեցրո՛ւ Նղիազար քահանայի առաջ. դիր քո ձեռը նրա գլխին. տո՛ւր նրան քո փառքը և զօրութիւնը, որպէսզի իսրայէլի որդիքը նրան լսեն»:

Մովսէսը կանչեց ամենին և կատարեց այն բոլորը, ինչ Աստուած նրան հրամայել էր: Նա ասաց. «Ես արդէն հարիւր քսան տարեկան ծերունի եմ. ձեզ ալլաւ առաջնորդել և ղեկավարել չեմ կարող, սրա համար Աստուած ասաց ինձ, որ ես Յորդանանը չպիտի անցնեմ: Մխիթարուեցէք և մի վախենաք. Աստուած ինքը ձեզ կառաջնորդէ. նա ձեզ չի մոռանայ. Յեսու Նաւեան ինքը կանցնի ձեզ հետ Յորդանանը»:

Մովսէսը դարձաւ Յեսուին և ժողովրդեան ներկայութեամբ ասաց. «Քաջացիր և զօրացիր, դու պէտքէ ժողովրդին այն երկիրը տանես, որ Աստուած խոստացաւ իսրայէլի որդւոց. դու պէտքէ բաժանես երկիրը նրանց մէջ»:

Այնուհետեւ Մովսէսը լիշեւ տուաւ ժողովրդին այն բոլորը, ինչ որ Աստուած արել էր նրանց հայրերին — նա ասաց. «Լսիր, իսրայէլ, մեր Տէրը՝ մեր Աստուածը մի է. դու պէտքէ քո Տիրոջը՝ քո Աստուծուն ամբողջ սրտովդ, ամբողջ կարողութիւնովդ սիրես. իմ այսօրուայ խօսածները սրտումդ պահես և քո որդւոց պատմես թէ՛ տանը, թէ՛ ճանապարհին, թէ՛ արթնութեան և թէ՛ քնի ժամանակ: Եթէ դու քո Տիրոջ՝ քո Աստուծու խօսքին կլսես, նրա օրհնութիւնը քեզ վրայ կլինի, իսկ եթէ նրա խօսքին չես լսի, նրա բարկութիւնը քեզ վրայ կգայ. տես, ժողովուրդ, ես այսօր քո առաջ կեանք և մահ, օրհնութիւն և նզովք դրի, որպէսզի դու կեանքն ընտրես»:

Մովսէսն օրհնեց ժողովրդին այն օրհնութիւնով, որ Աստուած էր նրան ուսուցել — նա ասաց. «Օրհնեսցէ զքեզ Տէր եւ պահեսցէ զքեզ, երեւեցուցէ զերեսս իւր ի քեզ, եւ ողորմեսցի քեզ, ամբարձցէ Տէր զերեսըս իւր ի քեզ եւ տացէ քեզ խաղաղութիւն»:

Սրանից յետոյ Մովսէսը Նաբաւ լեառը բարձրացաւ: Աստուած ցոյց տուաւ նրան Քանանու ամբողջ երկիրը՝ մինչև Դան, մինչև վերջին ծովը և Երիքովի ջրակայքը, որ հարուստ է տրմաւենիներով: Աստուած ասաց նրան. «Ահա այս է այն երկիրը, որ ես խոստացել եմ Աբրահամին, Իսահակին և Յակովբին. այս բոլորը քո աչքովը տեսար, բայց դու այնտեղ չես մտնի»: Այսպէս Աստուծու ծառայ Մովսէսը մեռաւ Մովաբացւոց երկրում. նրա գերեզմանի տեղը ոչ ոք չգիտէ մինչև այժմըս էլ: Իսրայէլի որդիքը Մովսէսի վրայ երեսուն օր սուգ արին:

«Լեր հաւատարիմ մինչեւ ի մահ եւ տաց քեզ զպսակն կենաց»:

Հաւատարիմեղի մինչեւ ի մահ, կեանքի պսակը քեզ կտամ: Եւ իմաստունք ծագեացին իբրեւ զլուսաւորութիւն ի հաստատութեան, եւ բազումք յարդարոց իբրեւ զաստեղս յաւիտեան»:

Իմաստունները լուսի պէս պէտքէ փայլեն երկնակամարի վրայ, իսկ արդարներէց շատերը՝ աստղի նման յաւիտեանս յաւիտենից:

Նրանի մեռելոց, որք ի տէր ննջեցին, քանզի յանգեան յաշխատութենէ իւրեանց, բայց միայն գործք իւրեանց չողան զհետ նոցա»:

Բ. ՅԵՍՈՒ

42.

ՅԵՍՈՒՆ ՆՈՒԱՃՈՒՄ Է ՔԱՆԱՆԸ

Ա. Մովսէսի մահուանից յետոյ Աստուած ասաց Յեսուին. «Իմ ծառայ Մովսէսը մեռաւ. վեր կ'աց, անցիր Յորդանանը ժողովրդի հետ եւ գնա՝ այն երկիրը, որ ես իոստացել եմ իսրայէլի որդւոց: Ոչ ոք չի համարձակուի հակառակել՝ քանի որ դու կենդանի ես. ինչպէս որ Մովսէսի հետն եմ եղել, այնպէս էլ քեզ հետ կըլինեմ: Զօրացիր եւ քաջացիր. օրինաց գիրքը քո բերանից չհեռանայ. գիշեր ու ցերեկ նրա վրայ մտածիր եւ կատարիր նրա միջի գրուածները»:

Յեսուն պատուիրեց ժողովրդի առաջաւորներին եւ ասաց. «Մտէք բանակը. հրաման տուէք ժողովրդին եւ ասացէք, որ պաշար պատրաստեն, երեք օրից յետոյ պէտքէ անցնենք Յորդանանը: Յեսուն ծածուկ երկու լրտեսներ ուղարկեց Երիքովը լրտեսելու: Նրանք վերադարձան եւ պատմեցին, որ Աստուած ամբողջ երկիրը եւ Երիքովը մեր ձեռը մատնեց:

Սրանից յետոյ՝ առաւօտը վաղ վերկացաւ Յեսուն եւ ժողովրդի հետ միասին դիմեց Յորդանանի ափը: Այստեղ ասաց քահանաներին. «Առէք տապանակ ուխտին եւ անցէք ժողովրդի առաջով»: Քահանաներն առաջ անցան, իսկ ժողովուրդը հետեւեւէր նրանց Յորդանանի միջով եւ եկան մինչեւ Երիքով:

Բ. Երիքովի ղռները կողպած էին—քաղաքացիները ներս ու դուրս չէին անում: Աստուած ասաց Յեսուին. «Ահա Երիքովը քո ձեռն եմ տալիս. պատուիրիր զինուորներին, որ վեց օր շարունակ՝ օրը մի անգամ քաղաքի շուրջը պտտեն: Եօթներորդ օրը հրամայիր քահանաներին փողերն առնեն եւ տապանակի առջևից գընան. այդ օրը եօթն անգամ պտտեցէք քաղաքի շուրջը. քահանաները թող փողը փչեն, իսկ դուք փողի ձայնը լսելուն պէս՝ աղաղակ բարձրացրէք—այս աղաղակի ժամանակ քաղաքի պարիսպները կկործանուեն»:

Յեսուն այդպէս էլ արաւ, ինչպէս Աստուած հրամայել էր: Եօթներորդ օրը, երբ քահանաները եօթներորդ անգամ փողը փչեցին, ժողովուրդն սկսեց աղաղակել—քաղաքի պարիսպները կործանուեցան. ժողովուրդը ներս մտաւ. աւերեց եւ կոտորեց բոլորը՝ թէ մարդ եւ թէ կենդանի, իսկ մնացածը կրակ տուին, այրեցին:

Գ. Գաբաւոնի բնակիչները, երբ լսեցին որ Յեսուն Երիքովի հետ այսպէս խիստ է վարուել, խորամանկուծիւն գործ դրին—զեսպաններ ուղարկեցին իսրայէլացիներին մօտ. հին զգեստներ հագան. վեր առան պատուած եւ կարկատած գինու տկեր, մաշուած կօշիկներ, չորացած եւ բորբոսնած հաց եւ եկան բանակ Յեսուի մօտ ու ասացին. «Մենք հեռու տեղից ենք գալիս. ամենայն բան, նոր էր, երբ տանից դուրս եկանք, բայց

երկար ճանապարհորդութեան ժամանակ ամեն ինչ հր-
նացաւ: Այժմ մեզ հետ դաշը կապիր»:

Յեսուն դաշը կապեց և խոստացաւ նրանց չլնա-
սել. ժողովրդեան իշխաններն ևս երդում կերան և նոյ-
նը խոստացան: Իսրայէլացիք երեք օրից լետոյ գիմեցին
դէպի Գաբաւոն քաղաքը. այստեղ իմացաւ, որ սրանք
իւր հարեանն են եղել: Յեսուն կանչեց քաղաքացիներ-
ին և ասաց. «Ի՞նչու խաբեցիք ինձ»: Նրանք պատաս-
խանեցին. «Երկիւղից, մեր գլուխն ազատելու համար.
այժմ մեր կեանքը քո ձեռին է, արա՛, ինչ կամենում
ես»: Յեսուն խնայեց նրանց կեանքը՝ կապած դաշի և
տուած խոստման համար, բայց բոլորին էլ փայտ կը-
րող և ջուր բերող դարձրեց իսրայէլացիների համար:

Գ. Երուսաղէմի թագաւորը, երբ այս բանը լսեց՝
շատ վախեց. դաշը կապեց ամովրհացի չորս թագաւոր-
ների հետ, որոնք չուեցին և բանակ ձգեցին Գաբաւո-
նի շուրջը: Գաբաւոնի բնակիչները մարդ ուղարկեցին
Գաղգաղա. իմաց տուին Յեսունին ու ասացին. «Շտապով
արի և ազատիր մեզ ամովրհացիներից»: Յեսուն գիշերով ա-
ճապարեց այն կողմը: Աստուած ասաց Յեսունին. «Մի՛ վա-
խենար, ես նրանց քո ձեռը կմտնեմ»: Այսպէս Յեսուն
յանկարծ թշնամու վրայ եկաւ և Գաբաւոնի մօտ
մեծ պատերազմ տեղի ունեցաւ: Աստուած ամովրհացի-
ներին սարսափեցրեց—մեծ կարկուտ թափեց նրանց
գլխին և ցիր ու ցան արաւ: Իսրայէլացիները հետևե-
ցին նրանց: Յեսուն աղօթեց Աստուծուն և ասումէր.
«Կանգնիր, արև, Գաբաւոնի գիմացը»: Արևը կանգ ա-
ռաւ երկնակամարի վրայ և մայր չմտաւ՝ մինչև Յեսուն
թշնամուն ոչնչացրեց:

Այսպէս Աստուած իսրայէլի համար պատերազմեց:
Յեսուն դարձաւ Գաղգաղա:

Այստեղ Յեսունին իմաց տուին, որ հինգ թագաւոր-
ներ են գտել մի այրի մէջ թաք կացած: Յեսուն հրա-
մայեց ղուրս բերել նրանց. գլխատել տուաւ և փայտից
կախեց: Երեկոյեան վեր առան նրանց գիակները. ձգե-
ցին նոյն այրի մէջ և մի մեծ քար դրին բերանին:

Ե. Յեսուն երեսուն և մէկ թագաւորի յաղթեց.
նրանց երկիրները նուաճեց ու տուաւ իսրայէլի որդեոց
որպէս ժառանգութիւն՝ իւրաքանչիւր ցեղին իւր բա-
ժինը յատկացնելով: Ռուբէնի, Գադի և Մանասէի ցե-
ղի մի մասն ստացան Յորդանանի միւս կողմի (յայնկոյս
Յորդանանու) երկիրները: Ղևիի որդիքը ժառանգու-
թիւն չստացան, այլ դրա փոխարէն քառասուն և ութն
քաղաք՝ բոլոր ցեղերի երկրներում: Յուդայի սերունդն
ստացաւ Մեռեալ ծովի և փղշտացւոց երկրի միջի եղած
տարածութիւնը: Իսրայէլացիներն որպէս ժառանգու-
թիւն՝ տուին Յեսունին Թամնաթսարա քաղաքը, որ գտան-
ւում է Եփրեմի լեռների մէջ: Տապանակ ուխտին բերին
Սելով քաղաքը և դրին վկայութեան խորանի մէջ:

Այսպէս ժողովուրդը բնակուեց Քանանում: Այն
բարիքները, որ Աստուած խոստացել էր նրանց, բոլորն
էլ ստացան: Ամենայն բան կատարուեց:

«Սա է իմ Աստուած եւ փառաւոր արարից զսա, Աստուած
հօր իմոյ, եւ բարձր արարից զսա»:

Սա է իմ Աստուածը և ես կփառաւորեմ նրան, սա իմ
հօր Աստուածն է և ես կբարձրացնեմ նրան:

43.

ՅԵՍՈՒԻ ՄԱՀԸ

Երբ Աստուած իսրայէլացիներին հանգստացրեց թշնամիների յարձակումներից, Յեսուն կանչեց ժողովրդի ծերերին և իշխաններին ու ասաց նրանց. «Ես ծերացել եմ. իմ օրերն անցել են. դուք տեսաք, թէ Աստուած ինչ արաւ հեթանոսներին. ինչպէս պատերազմեց նրանց հետ ձեր փոխարէն. ձեր մինը նրանց հազարին հալածեց. զգոյշ եղէ՛ք այսուհետեւ և ձեր Աստուծուն սրտանց սիրեցէ՛ք. կատարեցէ՛ք Մովսէսի բոլոր օրէնքները. հաւատարմութեամբ ծառայեցէ՛ք նրան. եթէ չէք կամենում ծառայել, այսօրուանից ընտրեցէ՛ք ձեզ համար մի այլ Աստուած, իսկ ես և իմ տունը նոյն Աստուծուն կծառայենք»:

Ժողովուրդը պատասխանեց. «Աստուած մի՛ արասցէ. մենք ևս նոյն Աստուծուն կծառայենք, որովհետեւ նա է մեր Աստուածը»: Այն ժամանակ Յեսուն դաշը կապեց ժողովրդի հետ և մի մեծ քար կանգնեցրեց, որպէս վկայ այս ուխտի: Յեսուն մեռաւ հարիւր տասն տարեկան հասակում. նրան թաղեցին Եփրեմի լեռների մէջ: Յովսէփի ոսկորները, որ իսրայէլի որդիքը իրանց հետն էին բերել, թաղեցին Սիւքէմ քաղաքում:

«Լէր հաւատարիմ մինչեւ ի մահ, և տաց քեզ զպսակն կենաց»:

Գ. ԴԱՏԱԻՈՐՆԵՐ

44.

ԳԵԴԵՈՆԸ ՈՐՊԷՍ ԻՍՐԱՅԵԼԻ ԴԱՏԱԻՈՐ

Ա. Յեսուն մեռաւ. մեռել էին և նրա ժամանակակից մարդիկը. սրանցից յետոյ մի նոր սերունդ յառաջ եկաւ: Իսրայէլի որդիքն սկսեցին ամուսնանալ հեթանոս աղջկանց հետ և իրանց աղջիկներն էլ նրանց կնութեան տալ: Կրկին մոռացան ճշմարիտ Աստուծուն և սկսեցին կուռքեր պաշտել: Աստուած մատնեց նրանց եօթը տարի մազիամացւոյ ձեռք: Ինչ որ իսրայէլացիները ցանում էին, հնձի ժամանակ գալիս էին մազիամացիները, յափշտակում էին և ոչնչացնում էին, այնպէս որ իրանց երկրում ոչ հաց էր մնում և ոչ կենդանի: Իսրայէլացիները յիշեցին Աստուծուն և օգնութիւն խնդրեցին նրանից:

Աստուած երևաց Գեդէոն անունով մէկին, որ Մանասէի ցեղիցն էր և ասաց. «Աստուած քեզ հետ է, ո՛վ անյաղթելի քաջ, գնա՛, ազատիր իսրայէլի որդւոց մազիամացիների ձեռից»: Գեդէոնը պատասխանեց. «Ի՞նչով կարող եմ ես ազատել իսրայէլացիներին, Մանասէի ցեղի մէջ շատ քիչ բարեկամներ ունիմ, որոնք ինձ կարող են օգնել. բացի դրանից իմ հօր տան կրտսեր անդամներից մէկն եմ»: Աստուած ասաց նրան. «Ես քեզ հետ կլինեմ. դու մազիամացիներին կյաղթես. կործանիր Բահաղի սեղանը, որ քո հօրն է պատկանում. կոտորի՛ր նրա շուրջը գտանուող անտառը և Աստուծու համար սեղան շինի՛ր. առ մէկ ողջակէզ և զոհի՛ր նոյն անտառի փայտով»:

Գեղէոնը հետն առաւ իւր ծառաներից տասն հոգի և գիշերով կատարեց Աստուծու հրամանը: Առաւօտը՝ երբ քաղաքի բնակիչները զարթեցին, տեսան որ Բահաղի սեղանը կործանուել է, իսկ անտառը կտրտուած և մի ողջակէզ դրած Եհովայի սեղանի առաջ: Սկսեցին միմեանց նայել և ասել: «Ո՞վ է այս բանն արեք»: Ամենքը յուզուած որոնում էին կործանողին և ասում. «Անշուշտ Յովասի որդի Գեղէոնն արած կլինի այս»:

Քաղաքացիները Յովասի մօտ եկան և ասացին. «Դուրս բեր քո որդուն. նա պէտք է մեռնի, որովհետեւ Բահաղի սեղանը կործանել է»: Իսկ Յովասն ասաց. «Դուք կսմենում էք Բահաղի փոխարէն դատել, եթէ նա աստուած է, թող ինքն իրեն պաշտպանէ և վրէժխնդիր լինի իւր սեղանը կործանողից»:

Բ. Մազիւթացիները դաշտավայրի վրայ բանակ էին ձգել: Գեղէոնը հրամայեց եղջիւրները փչել. դեսպաններ ուղարկեց Մանասէի և խրայէլի միւս ցեղերին, որ իւր մօտ ժողովուեն: Անթիւ գէնք կրող մարդիկ հաւաքուեցան Գեղէոնի մօտ. նա առաջնորդեց նրանց դէպի այն աղբիւրը, որի հիւսիսային կողմում բանակ էին ձգել Մազիւթացիները: Աստուած ասաց Գեղէոնին. «Քո հետ եղած ժողովուրդը շատ շատ է. թերեւ խրայէլը պարծենայ և ասէ, ի՞մ բազմէկն ազատեց ինձ: Խօսի՛ր ժողովրդի հետ և յայտնի՛ր, որ երկչոտները հեռանան»: Քսան երկու հազար հոգի յետ դարձան, մնաց տասն հազար միայն: Աստուած կրկին անգամ ասաց Գեղէոնին. «Իարձեալ շատ է զօրքդ. երեք հարիւր մարդ բաւական է, մնացածն արձակիր»: Գեղէոնը կատարեց Աստուծու հրամանը: Մազիւթացիների բանակը հովտի մէջն էր, իսկ խրայէլացիները բարձրումն էին:

Կէս գիշերին Գեղէոնն ասաց իւր երեք հարիւրին. «Վեր կացէ՛ք. Աստուած մազիւթացւոց բանակը ձեր ձեռն է մատնելու»: Երեք հարիւր հոգին երեք մասնի բաժանեց, իւրաքանչիւրին մի եղջիւրէ փող և մի հատ սափոր տուաւ՝ մէջը վառած և ասաց. «Ինձ նայեցէ՛ք, ինչ ես կանեմ, նոյնն էլ դուք արէ՛ք: Երբ ես փողը կփչեմ, դուք էլ փչեցէ՛ք և ամեքդ միաբերան աղաղակեցէ՛ք, ահա Աստուծու և Գեղէոնի սուրը»:

Գեղէոնը գիշերով իւր հարիւր մարդով մազիւթացիների բանակը մտաւ և հրամայեց փողերը փչել ու սափորները կոտրատել: Երեք զնդերն էլ սկսեցին փողերը փչել և սափորները փշրտել. ջահերը ձախ ձեռին բռնած՝ փողերն աջ՝ սկսեցին աղաղակել. «Ահա Աստուծու և Գեղէոնի սուրը»: Մազիւթացիների զօրքը զարհուրած՝ սկսեց աղաղակ բարձրացնել և փախչել. խրայէլացիները հետևեցին նրանց և կոտորեցին:

Այս բանից յետոյ խրայէլացիներից ոմանք ասացին Գեղէոնին. «Մեզ վրայ իշխան եղիր դու, քո որդին և քո որդու որդին»: Գեղէոնը պատասխանեց. «Ոչ ես և ոչ իմ որդին, այլ Աստուած է ձեր իշխանը»: Գեղէոնը դարձաւ դատաւոր: Քառասուն տարի շարունակ երկիրը նրա կենդանութեան ժամանակ խաղաղ էր:

Զի ամենայն կուռք հեթանոսաց սնոտիք են. այլ Տէր Աստուած մեր ճշմարիտ»:

Հեթանոսների բոլոր աստուածները սուտ բաներ են, մեր տէր Աստուածը միայն ճշմարիտ է:

«Աստուած մեր ապաւէն եւ զօրութիւն, օգնական ի վերայ նեղութեանց, որ գտին զմեզ յոյժ»:

Աստուած է մեր ապաւէնը և զօրութիւնը. նեղութիւնների մէջ նա մեզ շատ օգնեց:

45.

ՍԱՄՓՍՈՆ

Ա. Իսրայէլացիները նորից հեռացան Աստուածանից և սկսեցին Բահաղին պաշտօն մատուցանել, այս պատճառով էլ Աստուած մատնեց նրանց փղշտացիների ձեռք քառասուն տարի շարունակ: Դրանից յետոյ Աստուած Սամփսոն անունով մէկին դատաւոր ընտրեց: Սա Թամնաթա գնաց, որպէսզի փղշտացիների աղջկանցից իրան համար մի կին ընտրէ: Երբ նրանց այգեստաններին հասաւ, մի երիտասարդ առիւծ մօնչալով նրա առաջը դուրս եկաւ: Սամփսոնն այս գազանի բերանը ճեղքեց՝ կարծես թէ ուլ լինէր: Մի ուրիշ անգամ, երբ նոյն ճանապարհով անցնումէր, կամեցաւ առիւծի գէշը տեսնել և գտաւ նրա բերանի մէջ մի գունդ մեղու և մեղր:

Սամփսոնը փղշտացիներից մի աղջիկ ընտրեց ու հարսանիք արաւ Թամնաթայում: Երեսուն փղշտացի երիտասարդ հիւր էին հարսանիքին: Սամփսոնն աւագ. «Ես ձեզ մի հանելուկ կասեմ, եթէ մինչև հարսանեաց եօթներորդ օրը լուծէք, երեսուն ձեռք զգեստ կստանաք ինձնից, իսկ եթէ չկարողանաք, դուք տուէք ինձ նոյնքան զգեստ»: Համաձայնեցան և նա պատմեց: Հանելուկն այս էր—«Ի կերչէ ել կերակուր եւ ի հօրէ ել քաղցր», այսինքն ուտողից ուտելիք դուրս եկաւ և հօրից քաղցր: Նրանք չէին կարողանում գրտնել այս հանելուկը. գնացին Սամփսոնի կնոջ մօտ և աւագին. «Խաբի՛ր քո մարդուն և այս հանելուկի միտքն իմացի՛ր, իսկ եթէ չես անի, մենք քեզ ել քո հօր

տունն էլ կայրենք»: Կինն այնքան խնդրեց և լաց եղաւ, մինչև որ մարդը յայտնեց գաղտնիքը և նա էլ իւր հայրենակից երիտասարդներին պատմեց: Եօթներորդ օրը արեգակի մտնելուց առաջ փղշտացիներն ասացին Սամփսոնին. «Ի՞նչ կայ մեղրից քաղցր և առիւծից հրդօր»: Սամփսոնը պատասխանեց. «Եթէ դուք իմ կնոջը չստիպէիք, չէիք կարող իմանալ»:

Սամփսոնը գնաց փղշտացիների մի ուրիշ քաղաք. երեսուն մարդ սպանեց. զգեստները բերաւ և տուաւ հանելուկը լուծողներին, իսկ ինքը վերադարձաւ Յուդայի երկիրը: Սամփսոնի աները նրա կնոջն ամուսնացրեց այն տեղի երիտասարդներից մէկի հետ: Երբ Սամփսոնը իւր կնոջ մօտ վերադարձաւ և տեսաւ որ ուրիշին են տուել, բարկացաւ, կամեցաւ վրէժխնդիր լինել բոլոր փղշտացիներից. երեք հարիւր աղուէս բռնեց. զոյգ-զոյգ ագիներից կապեց. ագիների մէջ վառած ջահ դրաւ. արձակեց փղշտացիների ցորենի արտերի մէջ և այրեց նրանց այգիները, ձիթենու ծառերը և արտերը: Թամնաթա եկան փղշտացիները և Սամփսոնի աներոջն ու կնոջը միասին այրեցին: Սամփսոնը պատերազմեց նրանց հետ և շատերին սպանեց:

Փղշտացիները յարձակուեցան Յուդայի երկրի վրայ և ստիպեցին իսրայէլի որդւոց Սամփսոնին կապած իրանց յանձնել: Բայց Սամփսոնը իւր կամքով թող տուաւ իւր հայրենակիցներին, որ կապեն իրան և թըշնամու ձեռք մատնեն: Երբ փղշտացիները տեսան նրան, սկսեցին ուրախութեան աղաղակ բարձրացնել: Սամփսոնը կտրատեց կապանքը՝ բարակ թելի նման. գտաւ մի սատկած իշի ծնօտ և նրանով հագար մարդ սպանեց: Նա շարունակումէր իւր դատաւորութիւնը:

Սրանից յետոյ Սամփսոնը գնաց փղշտացիներէ մի ուրիշ քաղաք, որի բնակիչները քաղաքի դռները գիշերով կողպեցին և հսկում էին առաւօտեան խեղդամահ անելու նրան: Սամփսոնը կէս գիշերին վեր կացաւ. հանեց քաղաքի դռներն իւրեանց սեմով ու նիգով. շալակեց և տարաւ քաղաքի մօտ գտնուող լերան գլուխը:

Մի քանի ժամանակից յետոյ Սամփսոնը Դաւիթ ա-նունով մի փղշտացի աղջկայ վրա ամուսնացաւ:

Բ. Փղշտացի իշխաններն եկան Սամփսոնի կնոջ մօտ և ասացին նրան. «Եթէ քո մարդուն մեր ձեռք մատ-նես, մեզնից իւրաքանչիւրը կվճարէ քեզ հազար և հարիւր արծաթ»: Երբ Սամփսոնը քնեց, կինը փղշտացիներին իւր մօտ կանչեց: Նրանք բռնեցին Սամփսոնին երկաթէ շղթաներով կապեցին. աչքերը բրեցին. Գազա քաղաքը տարան և բանտ դրին՝ որտեղ նա աղում էր:

Սրանից յետոյ փղշտացիները և նրանց իշխանները հաւաքուեցան Դագոն կուռքին զոհ մատուցանելու: Այնտեղ ասացին նրանք. «Մեր Աստուածը թշնամուն մեր ձեռք մատնեց»: Երբ նրանց սրտերը զուարթացան, Սամփսոնին բանտից դուրս բերին, որ իրանց առաջը խաղայ. կանգնացրին տան երկու սիւների մէջ տեղում: Տունը լիքն էր այր ու կին մարդկանց բազմութիւնով, իսկ տանիքի վրայ մօտ երեք հազար հոգի էին կանգնած: Սամփսոնը յանկարծ բռնեց տան միջի երկու սիւներից և աղաղակեց. «Թող ես էլ այս ալազգիների հետ մեռնեմ»: Այս ասաց և ինչքան ոյժ ունէր, շարժեց երկու սիւները՝ տունը քանդուեց իշխանների ու նրանց հետ ուրախացողների գլխին: Այս անգամ Սամփսոնն աւելի փղշտացի սպանեց, քան թէ մինչև հիմա իւր կեանքում սպանել էր:

«Աստուծով արասցուք զօրութիւն» (գործ):

Աստուծով զօրութիւն կգործենք:

«Իմ է վրէժխնդրութիւն եւ ես հատուցից՝ ասէ Տէր»:

46.

ՀՈՒԹ

Գատաւորների կառավարութեան ժամանակ իսրայէլացիների երկիրը սով ընկաւ: Մի մարդ Եղիմէէք անունով՝ իւր Նոոմին կնոջ և երկու որդւոց հետ Յուդայի Բեթղեհէմ քաղաքից գնաց մովաբացիների երկիրը: Եղիմէէքը մեռաւ այնտեղ, իսկ նրա որդիքը ամուսնացան այն տեղացի աղջկանց հետ, որոնցից մէկի անունը Որփա էր, իսկ միւսինը՝ Հուլթ:

Տասը տարուց յետոյ Նոոմինի որդիքը մեռան: Այդ ժամանակ լսեց, որ հայրենի երկրում սովն անցել է, վեր կացաւ հարսների հետ և դարձաւ Յուդայի երկիրը: Ճանապարհին սկեսուրն ասաց նրանց. «Ռարձէք ձեր ծնողների մօտ. Աստուած օրհնէ ձեզ. դուք լաւ կնութիւն արիք իմ որդւոց և բարի հարսներ եղաք ինձ համար»: Հարսներն սկսեցին լաց լինել: Որփան փաթաթուեց սկեսրոյը, համբուրեց և հրաժարական ողջոյն տուաւ, իսկ Հուլթը չէր կամենում յետ դառնալ:

Նոոմինն ասաց. «Տեսնումես Որփան յետ դարձաւ ծնողաց մօտ, դու էլ հետեւիր նրան», Հուլթը պատասխանեց. «Աստուած մի արասցէ՛ ես քեզ միայնակ թողնեմ և հեռանամ. ուր որ կերթաս, ես էլ հետդ կգամ. ուր դու կմնաս, այնտեղ էլ ես. քո ազգն իմ ազգը կըլինի և քո Աստուածն իմ Աստուածը. ուր դու կմեռնես, այնտեղ էլ ես—մահը միայն կբաժանէ ինձ քեզ»:

նից»։ Երբ Նոոմին տեսաւ, որ Հռութը վճռել է իւր հետ գնալու, այդ մասին էլ ոչինչ չասաց։ Այսպէս նրանք միասին գնացին մինչև Բեթղեհէմ։ Այստեղ Նոոմինն ասաց։ «Հարուստ հեռացայ ձեզնից, իսկ աղքատ յետ դարձրեց ինձ Աստուած»։ Երկուսն էլ բնակւում էին Բեթղեհէմում։

Հուսնի ժամանակ էր։ Հռութը գնում էր դաշտ և հասկ էր ժողովում։ Մի օր գնաց Բոոսի արտը։ Այդ օրը եկաւ և Բոոսը հնձողների մօտ. սիրով ողջունեց նրանց և ասաց. «Աստուած ձեզ հետ լինի»։ Հնձողները պատասխանեցին. «Աստուած քեզ օրհնէ»։ Բոոսը հարցրեց. «Ո՞ւմ աղջիկն է սա»։ Վերակացուն պատասխանեց. «Սա այն մովաբացի աղջիկն է, որը Նոոմինի հետ է եկել»։ Բոոսն ասաց Հռութին. «Աղջիկս, մի գնա ուրիշէ արտը հասկ ժողովելու, այլ մնա՛ իմ աղջկանց մօտ. որտեղ նրանք կհնձեն, դու էլ նրանց յետևից կգնաս. եթէ ծարաւես, գնա՛ այն ամաններից խմիր, որտեղից իմ ծառաներն են խմում»։ Հռութը պատասխանեց. «Ես մի օտարական կին եմ, իմ ո՞ր արժանաւորութեանս համար եմ այդպիսի ուշադրութեան արժանանում»։ Բոոսը պատասխանեց. «Ինձ ամենայն բան պատմել են, թէ դու ինչպէս ես վարուել սկեսրոջդ հետ՝ քո մարդու մահուանից յետ—դու թողել ես քո հօրն ու մօրը, քո ծննդեան տեղը և եկել ես սկեսրոջդ հետ՝ քեզ անծանօթ երկիր»։ Զաշի ժամանակ Բոոսը Հռութին հաց տուաւ. նա կերաւ և մի կտոր էլ սկեսրոջ համար պահեց։ Հացից յետոյ Հռութը վեր կացաւ հասկ ժողովելու, Բոոսը պատուիրեց հնձողներին և ասաց. «Թո՛ղ տուէք նրան որանների միջից հաւաքելու և մի փոքր էլ

աւելորդ թափեցէք։ Երբ մութն ընկաւ, շալակեց հաւաքածը և տուն դարձաւ։

Սկեսուրը հարսի հաւաքած հասկերը և հետը բերած հացը տեսնելով՝ հարցրեց. «Ո՞րտեղ էիր այսօր հասկ հաւաքում»։ Հարսը պատասխանեց. «Բոոսի արտում»։ Նոոմին պատասխանեց. «Աստուած օրհնէ նրան. նա մեր ազգականն է»։ Այսպէս Հռութն ամենայն օր գնում էր Բոոսի արտը և հասկ էր ժողովում՝ Բոոսը Հռութին հաւանեց և նրա հետ ամուսնացաւ։ Աստուած նրան մի որդի պարգևեց, որին անուանեցին Ովբէդ։ Նոոմին էլ դայեակ դարձաւ մանկանը։ Ովբէդը Յեսսէի հայրն եղաւ, իսկ Յեսսէն էլ՝ Դաւիթի։

«Լէր հաւատարիմ մինչև ի մահ, եւ տաց քեզ զպսակն զկենաց»։

47.

ՀԵՂԻ ԵՒ ՍԱՄՈՒԷԼ

Ա. Հեղիի քահանայապետութեան ժամանակ մի մարդ էր ապրում Եղկանա անունով՝ իւր կին Աննայի հետ։ Նրանք անզաւակ էին։ Եղկանան և Աննան սովորութիւն ունէին ամենայն տարի Սելով գնալու և Աստուծուն զոհ մատուցանելու։ Աննան մի անգամ Սելով գնալիս՝ խիստ տրտմեց. լաց եղաւ. աղօթեց Աստուծուն և ասաց. «Տէր Սաբաուովթ, քեզ յայտնի է աղախնիդ նեղութիւնը. եթէ դու նրան մի որդի պարգևես, քեզ կնուիրէ նրան, որ մինչև իւր մահը ծառայէ», Հեղի քահանայապետը նստած էր վկայութեան խորանի դրանը և ուշադրութեամբ նայում էր Աննայի բերանին, որովհետև նրա շրթունքները շարժւում էին, իսկ

ձայն չէր լսուում: Եւ որովհետեւ երկար տեւեց այս աղօթքը, Հեղին ասաց. «Աննա, քանի աղօթես»: Աննան պատասխանեց. «Ես մի վշտացած կին եմ, սիրտս Աստուծու առաջ բաց եմ անում»: Հեղին ասաց, «Դարձիր խաղաղութեամբ քո տեղը, իսրայէլի Աստուածը քո խնդիրը կկատարէ»: Կինը վերադարձաւ տուն. նրա սիրտըն այլ ևս այնպէս տխուր չէր:

Աստուած յիշեց Աննային և նրան մի որդի պարգևեց, որին անուանեցին Սամուէլ, որ նշանակում է «Աստուածանից խնդրած»: Երբ մանուկը մի քանի տարեկան դարձաւ, մայրը նրան Սելով բերաւ՝ Հեղի քահանայապետի մօտ և ասաց. «Տէր, ես այն կինն եմ, որ քեզ մօտ կանգնած աղօթում էի այս մանկան համար. Աստուած իմ աղօթքը լսեց, դրա համար էլ ես նրան եմ ընծայում իւր տուածը»: Աննան գոհացաւ Աստուծուց և տուն դարձաւ, իսկ մանուկը Հեղիի մօտ Տիրոջ սպասաւոր դարձաւ:

Բ. Հեղիի որդիքը վատ էին, Աստուծու երկիւղ չունէին—իրանց քահանայական իրաւունքը չէին ճանաչում: Խլում էին իսրայէլացի ուխտաւորներից զոհի մեծ մասը և անվայել գործեր էին անում: Ծերունի Հեղին գիտէր նրանց բոլոր արարմունքը. նա յաճախ խրատում և ասում էր նրանց. «Ի՞նչու էք ձեր վատ վարմունքով ժողովրդին գայթակղեցնում»: Բայց նրանք չէին լսում: Մանուկ Սամուէլն աճում էր և զօրանում: Նրան սիրում էին և Աստուած և մարդիկ: Աստուծու խօսքը շատ թանգ էր այդ ժամանակներում, հազուադիւր էր:

Մի անգամ, երբ Սամուէլը վկայութեան խորանի առաջ՝ քնած էր, ձայն լսուեց որ ասում էր. «Սամուէլ,

Սամուէլ»: Սամուէլը վազեց Հեղիի մօտ և ասաց. «Այստեղ եմ, ինչո՞ւ կանչեցիր»: Հեղին պատասխանեց. «Ես քեզ չեմ կանչել, դարձիր և քնիր»: Աստուած Սամուէլին երկրորդ, երրորդ անգամ կանչեց: Սամուէլը կրկին անգամ գնաց Հեղիի մօտ: Հեղին հասկացաւ որ Աստուած է նրան կանչողը, ասաց. «Դարձիր և քնիր, եթէ մի անգամ էլ ձայն լսես, այսպէս պատասխանիր—ասա՛ Տէր, քո ծառան լսում է քեզ»: Սամուէլը դարձաւ իւր տեղը: Աստուած կրկին անգամ ձայն տուաւ. «Սամուէլ, Սամուէլ» Սամուէլը պատասխանեց. «Ասա, Տէր, քո ծառան լսում է քեզ»: Աստուած ասաց Սամուէլին. «Ես կամենում եմ Հեղիին իւր որդւոց հետ դատել, որովհետեւ նրանց անվայել արարմունքը յայտնի է իրան և չէ պատժում որդւոց»: Սամուէլը վախենում էր այս բանը Հեղիին յայտնելու:

Այն ժամանակ Հեղին կանչեց նրան և ասաց. «Աստուած ի՞նչ ասաց քեզ, մի՞ ծածկիր ինձնից, որդեակ»: Սամուէլը պատմեց նրան ամենը: Հեղին ասաց. «Ինչ որ բարի է, թո՛ղ այն կատարէ Աստուած»:

Գ. Իսրայէլացիները պատերազմ ունեցան փղշտացիների հետ և խիստ հարուած ստացան: Իսրայէլի ծերերն ասացին. «Ուխտի տապանակը բերենք Սելվից, որ մեզ ազատէ այլազգու ձեռքից» և բերել տուին: Տապանակի հետ եկան և Հեղիի երկու որդիքը: Երբ տապանակը բանակ բերին, բոլոր ժողովուրդը բարձր ձայնով սկսեց աղաղակել, իսկ փղշտացիներն ասում էին միմեանց. «Իսրայէլի Աստուածը բանակ է եկել, ո՞վ փղշտացիներ, քաջ պատերազմեցէ՛ք որ երբայեցիներին ծառայ չլինէք»: Պատերազմի մէջ իսրայէլացիները յաղթուեցան: Հեղիի երկու որդիքն էլ սպանուեցան,

իսկ ուխտի տապանակը գերի ընկաւ թշնամու ձեռք։ Մինը պատերազմի դաշտից՝ հանդերձները պատառելով և գլխին հող ցանելով՝ Սելով հասաւ։ Հեղին վրկայութեան խորանի դրան առաջ աթոռի վրայ նստած էր. նրա սիրտը երկիւղի մէջ էր տապանակի համար. նա հարցրեց եկող մարդուն բանակի մասին։ Դեսպանը պատասխանեց. «Խորայէլը յաղթուեց, քո երկու որդիքն էլ սպանուեցան և ուխտի տապանակը գերի ընկաւ»։ Այս գոյժը լսելուն պէս՝ Հեղին աթոռից վայր ընկաւ, մէջքը կոտրուեց և մեռաւ։

Փղշտացիները ուխտի տապանակն առան և գրին կռատան մէջ։ Առաւօտեան տեսան, որ իրանց կռուքերը տապանակի առաջ երեսի վրայ վայր են ընկած — նրանց ձեռներն ու ոտները փշրտած են։ Փղշտացիները տապանակ ուխտին իսրայէլացիներին յետ ուղարկեցին։

Պ. Սամուէլն աճում էր և զօրանում։ Աստուած նրա հետն էր։ Նա սկսեց քարոզ կարգալ բոլոր իսրայէլացիներին։ Ժողովուրդը խոստովանեց, որ նա Աստուծոյ ճշմարիտ մարգարէն է։ Սամուէլը դատաւոր դարձաւ. հաւաքեց բոլոր իսրայէլացիներին և ասաց. «Եթէ դուք ի բոլոր սրտէ դառնաք դէպի ճշմարիտ Աստուածը, թողնէք օտար աստուածներին և ճշմարտին միայն ծառայէք, այն ժամանակ ձեզ կազատէ փղշտացիների ձեռից»։ Իսրայէլացիները հեռացրին իրանցից օտար աստուածներին։

Երբ փղշտացիներն այս համբաւն իմացան, դուրս եկան կրկին անգամ պատերազմելու։ Իսրայէլացիներն ասացին Սամուէլին. «Մի դադարիր Աստուծուն խնդրելուց՝ մինչև որ մեզ կօգնէ»։ Սամուէլն առաւ մի գառն, որջակէզ արաւ Աստուծուն ժողովրդեան հետ և աղօ-

թում էր. իսկ այդ ժամանակ փղշտացիները յարձակուեցան Մասեփաթայի մօտ իսրայէլացիների վրայ։ Թշնամին յաջողութիւն չունեցաւ, յաղթուեցաւ։ Սամուէլը վեր առաւ մի քար և տնկել տուաւ Մասեփաթայի և Բեթսանայի մէջ և այդ տեղին Աբենեզեր անուանեց ու ասաց. «Աստուած մեզ մինչև այստեղ օգնեց»։ Փղշտացիները փախան և Սամուէլի կենդանութեան ժամանակ երբէք չվստահացան իսրայէլի դէմ գէնք առնելու։ Սամուէլը կառավարեց իսրայէլին իւր ամբողջ կեանքի ընթացքում։ Նա ամենայն տարի գալիս էր Բեթէլ, Գաղատ և Մասեփաթ, դատում էր ժողովրդին և կրկին դառնում Արիմաթեմ, որովհետև նրա տունն այնտեղ էր։ Նա այնտեղ ևս դատում էր իսրայէլին և Աստուծոյ համար մի սեղան շինեց։

«Որ խնայէ ի գաւազան՝ ատեայ դորդի իւր, իսկ որ սիրեն՝ խնամով խրատէ»։

Ով խնայում է գաւազանը, նա ասում է իւր որդուն։

«Արդարութիւն զազգ բարձրացուցանէ, նուազեցուցանեն զազգս մեղք»։

Արդարութիւնն ազգ է բարձրացնում, իսկ յանցանքը մարդկանց կործանում է։

«Նւ իմաստունը ծագեացեն իբրև զլուսաւորութիւն ի հաստատութեան, եւ բազումք յարդարոց իբրև զաստեղս յաւիտեանս»։

Դ. ԹԱԳԱՒՈՐՆԵՐ

Ա. ՍՍ. ԻՈՒՂ

48.

ՍՄԻՈՒՂԸ ԹԱԳԱՒՈՐ Է ԴԱՌՆՈՒՄ

Ա. Երբ Սամուէլը ծերացաւ, իւր որդւոց իսրայէլի վրայ դատաւոր նշանակեց: Որդիքը հօր ճանապարհով չէին գնում—կաշառքներ էին վերցնում և օրէնքից դուրս գործեր կատարում: Սրա համար իսրայէլի ծերերը Արիմաթեմ հաւաքուեցան Սամուէլի մօտ և ասացին. «Դու ծերացել ես. որդիքդ քո ճանապարհով չեն գնում. մեզ վրայ մի թագաւոր նշանակիր, ինչպիսին այլազգիներն ունին, որպէսզի նա մեզ դատէ և պատերազմում առաջնորդէ»: Այս բանը դուր չեկաւ Սամուէլին. նա աղօթեց Աստուծուն այդ մասին: Աստուած ասաց նրան. «Հնազանդիր ժողովրդի պահանջին և նրան մի թագաւոր տո՛ւր»:

Բ. Բենիամինի ցեղից մի մարդ՝ Կիս անունով մի որդի ունէր՝ անունը Սաւուղ: Սա մի գեղեցիկ մարդ էր: Մի անգամ Կիսի էջերը կորան: Սաւուղը փնտռելու գնաց և հասաւ մինչև Արիմաթեմ քաղաքը: Հէնց որ Սամուէլը Սաւուղին տեսաւ, Աստուած ասաց նրան. «Ահա այս է այն մարդը, որ իմ ժողովրդեան պիտի կառավարէ»: Սամուէլն ասաց Սաւուղին. «Դու այսօր ինձ հետ պէտք է հաց ուտես. էջերի մասին մի մտածիր, նրանք գտնուած են. իսրայէլի ժողովրդի մէջ ամենագեղեցիկ բանը քեզ է պատկանում»: Սաւուղը Սամուէլի հետ ճաշեց: Հետեւալ օրը ծէգը բացուելիս նրանք հեռացան քաղաքից:

Սամուէլն ասաց Սաւուղին. «Հանգիստ եղիր»: Այս ասաց, առաւ իւղի սրուակը. ածեց նրա գլխին. համբուրեց և ասաց. «Աստուած քեզ իւր ժառանգութեան վրայ տէր է նշանակում»: Հէնց Սաւուղը հեռացաւ Սամուէլից, Աստուած նրան մի ուրիշ սիրտ, ուրիշ հոգի տուաւ:

Սամուէլը հաւաքեց իսրայէլի ժողովրդին Մասեփաթ և յայտնեց, որ Աստուած Սաւուղին թագաւոր է ընտրել: Ժողովուրդն սկսեց փնտռել նրան, բայց չգտաւ, նա կարասի տակ թաք էր կացել: Վերջապէս գտան և առաջ բերին: Երբ Սաւուղը ժողովրդին ներկայացաւ, ամենից բարձրն էր՝ միւսների հասակը հազիւ էր նրա ուսերին հասնում: Ժողովուրդն ուրախական աղաղակ բարձրացրեց և ասաց. «Կեցցէ թագաւորը»: Բայց մի քանի մարդիկ ասում էին. «Միթէ սա պիտի փրկէ մեզ»: Դժգոհները անարգում էին Սաւուղ թագաւորին և ոչ մի ընծայ չէին բերում: Բայց Սաւուղն այնպէս էր ցոյց տալիս՝ որպէս թէ չէ լսում:

Գ. Սմովնացիների թագաւորը յարձակուեց իսրայէլացիների վրայ, Յաբիս քաղաքը պաշարեց և ասաց քաղաքացիներին. «Ես ձեր ամենի աջ աչքը պէտքէ հանեմ ի նախատինս իսրայէլի»: Յաբիսացիները զեսպաններ ուղարկեցին իրանց եղբայր իսրայէլացիների մօտ և օգնութիւն էին խնդրում: Դեսպանները Գաբաա ևս եկան և ամենայն բան ժողովրդի աչքի առաջ պատմում էին: Ժողովուրդն սկսեց լաց լինել: Առաւօտեան Սաւուղը հանգից դառնալիս՝ տեսաւ այս բանը և հարցրեց. «Ի՞նչու է լաց լինում ժողովուրդը»: Նրան պատմեցին եղելութիւնը: Իսկույն Աստուծու հոգին Սաւուղի վրայ եկաւ. նա խիստ բարկացաւ. երկու եզն առաւ.

կտոր կտոր արաւ և դեսպաններ ձեռքով իսրայէլի քաղաքներն ուղարկեց ասելով. «Ով Սաւուղին և Սամուէլին չի հետեւի, նրա եղներն էլ այսպէս պատառ—պատառ կլինին»: Ժողովուրդը նոր թագաւորի շուրջը հաւաքուեց: Սաւուղը դեսպան ուղարկեց Յաբիսի բնակիչների մօտ, որ նրանց ասեն. «Վաղն արեւը տաքանալուն պէս ձեզ համար օգնութեան դուռը կը բացուի»: Յաբիսացիները շատ ուրախացան: Սաւուղն առաւօտեան երեք գունդի բաժանեց զօրքը—յարձակուեց ամովնացիների վրայ և ջարդեց նրանց մինչև արևի տաքանալը—մնացած թշնամին ցրուեց, այնպէս որ երկու ամովնացի միասին գտնել չէր կարելի:

Այն ժամանակ ժողովուրդն ասաց. «Մեր ձեռքը մատնեցէք Սաւուղին անարգողներին, որ սպանենք նրանց»: Իսկ Սաւուղը պատասխանեց. «Այսօր՝ երբ Աստուած մեզ ազատութիւն է տուել, ո՛չ մի իսրայէլացի չպիտի մեռնի»: Սամուէլը Գաղգաղա հաւաքեց բոլոր իսրայէլացիներին. այնտեղ Սաւուղին թագաւոր օծեցին և շնորհակալութեան զոհ մատուցին Աստուծուն: Նորընտիր Սաւուղ թագաւորը բոլորը ժողովրդի հետ ուրախանում էր:

ՅԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՐԿԵՐՈՒՔ, ՂԹԱԳԱՆՈՐԱ ՎԱՏՈՒԵՑԷՔ:
ԱՍՏՈՒԾԱՆԻՅ ՎԱԽԵՑԷՔ, ԹԱԳԱՆՈՐԻՆ ՎԱՏՈՒԵՑԷՔ:
«ՆՐԱՆԻՔ ԲԵՂ ԵՐԿԻՐ, ՈՐՈՅ ԹԱԳԱՆՈՐ ՔՈ՛ ՈՐԳԻ ԱՂԱՌԻ Է»:

49.

ՅՈՎՆԱԹԱՆԻ ՔԱՋԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Փղշտացիները մեծ պատրաստութիւնով իսրայէլի վրայ պատերազմի եկան՝ երեսուն հազար կառքով, վեց

հազար ձիաւոր զօրքով, իսկ ժողովրդի բազմութիւնը ծովի աւազին էր նմանում: Երբ իսրայէլացիներն այս բազմութիւնը տեսան, սարսափի մէջ ընկան և ամենայն ուր իւր գլուխին սկսեց ազատել—ոմանք այրերի մէջ թաքկացան, ոմանք գոմերի, ոմանք ժայռերի, ոմանք անտառների, ջրհորների մէջ, ոմանք Յորդանանն անցան, մի քանիսն էլ թշնամու հետ միանալով՝ յառաջ արշաւեցին: Սաւուղը իւր Յովնաթան որդու և վեց հարիւր մարդոց հետ միասին մնացին մի բլրի վրայ՝ Գաբալի մօտ, ոչ հեռու փղշտացիների բանակից: Թըշնամու բանակից երեք գունդ զօրք դուրս եկաւ երկիրն ասպատակելու: Այդ ժամանակ իսրայէլացիների երկրում ոչ մի դարբին, ոչ մի երկաթագործ չկար, որովհետև ամենին էլ գերի էին տարել, որ եբրայէցիների համար սուր և գեղարդ չլինեն:

Մի օր Յովնաթանն ասաց իւր կապարճակրին. «Եկ անցնենք փղշտացիների բանակը, Աստուած անշուշտ կօգնէ մեզ. նրա համար դժուար չէ փոքրաթիւ մարդկանց ևս յաղթութիւն պարգևել»: Կապարճակիրը պատասխանեց. «Արա՛ այնպէս, ինչպէս քո սիրտն ուզումէ, ես քեզ կհետևեմ»: Երկուսն էլ հեռացան՝ առանց Սաւուղին իմաց տալու. ժողովուրդը նոյնպէս ոչինչ չգիտէր: Այն կէտը՝ որտեղից Յովնաթանը փղշտացիների բանակն էր ուզում մտնել, երկու սրածայր ժայռեր էին: Յովնաթանը կրկնեց իւր կապարճակրին. «Եթէ թշնամին մեզ տեսնէ և ասէ, սպասեցէք մինչև որ ձեզ մօտ գանք, մենք յառաջ չենք գնալ, իսկ եթէ ասէ, վայր եկէք մեզ մօտ, այդ կնշանակէ Աստուած նրանց մեր ձեռքն է մատնում»: Երբ երկուսն էլ այլազգու կերճը մտան, թշնամուն նկատելի եղան, ասացին

փղշտացիները. «Նայեցէք, եբրայեցիներն այրերից դուրս են եկել. եկէք մեզ մօտ, ձեզ բան ունինք յայտնելու»: Յովնաթանն ասաց կապարճակրին. «Հետեւիր ինձ, Աստուած նրանց մեր ձեռն է մատնում»: Յովնաթանն սկսեց վեր մագլցել. նրա կապարճակրին էլ յետեւից: Յովնաթանն սկսեց յարձակուիլ թշնամու վրայ. կապարճակրը նոյնն էր անում — այս պատերազմում քսան հոգի սպանեցին: Բանակի մէջ այնպիսի շփոթութիւն ընկաւ, որ պատերազմող գնդերն անգամ զարհուրեցան:

Սաւուղի պահապանները բարձրից նկատեցին, որ թշնամու բանակի մէջ շփոթութիւն է ընկել և մէկը միւսի յետեւիցն է փախչում:

Սաւուղն ասաց ժողովրդին. «Համարեցէք և տեսէք ո՞վ է պակաս մեզնից»: Համարեցին, տեսան, որ Յովնաթանը և իւր կապարճակրին այնտեղ չեն: Փղշտացիների բանակում շփոթը քանի գնում, մեծանում էր: Սաւուղը կանչեց ժողովրդին: Հետեւեցին նրան: Արիւնահեղ պատերազմ եղաւ: Այն եբրայեցիները, որոնք փղշտացիների բանակումն էին, միացան իսրայէլացիների հետ — Սաւուղը և Յովնաթանը հալածեցին թշնամիներին: Եփրեմի լեռներում թաքկացածներն ևս միացան և պատերազմեցին փղշտացիների դէմ: Այսպէս Աստուած առաջնորդեց իսրայէլին դէպի յաղթութիւն:

Յաղթութիւնը նորանն է, ով յոյսն Աստուծու վրայ է դնում:

50.

ՍԱՄՈՒԷԼԸ ՀՐԱԺԵՐԻՈՒՄ Է ԻՒՐ ՊԵՃՏՈՆԻՑ

Սամուէլը հրաւիրեց Գաղգաղայ ամբողջ իսրայէլի ժողովրդին և ասաց. «Ես ձեզ լսեցի և թագաւոր ընտրե-

ցի. մանկութիւնիցս ձեր մէջն եմ մեծացել. ձեզ առաջնորդել եմ ցօրս. այժմ ծերացել եմ. մազերս սպիտակել են. ահա ձեր առաջն եմ կանգնած. յայտնեցէք, ինձ Աստուծու և նրա օծեալի առաջ. եթէ ես մէկի եզը կամ էջը խլել եմ. եթէ մինին զրկել եմ կամ նրա դէմ անիրաւութիւն գործել. եթէ մէկից մի կօշիկ ընծայ եմ ստացել, պատրաստ եմ փոխարէնը վճարելու»: Ժողովուրդը պատասխանեց. «Դու մեզ ոչ զրկել ես. ոչ մեր դէմ անիրաւութիւն գործել և ոչ մինից մի կօշիկ ընծայ ես ընդունել. Աստուած և նրա օծեալը թող վրկայ լինեն»:

Սամուէլը շարունակեց. «Յիշեցէք այն բարութիւնները, որ Աստուած ձեզ և ձեր հայրերին արել է. Աստուծու երկիւղը սրտներիցդ մի հանէք. ծառայեցէք նրան հաւատարմութեամբ, ի բոլոր սրտէ, դուք ինքներդ տեսաք, թէ ինչպիսի մեծ գործեր կատարեց նա ձեր աչքի առաջ: Այժմ էլ ձեզ մի թագաւոր տուաւ, որի մասին խնդրել էիք: Եթէ դուք ձեր սրտերում Աստուծու երկիւղ ունենաք և նրան հաւատարմութեամբ ծառայէք, այն ժամանակ ձեզ էլ, ձեր թագաւորին էլ կօրհնէ, իսկ եթէ վատ վարուէք, ձեռք էլ ձեր թագաւորն էլ կկորչէք: Իսկ ես, քանի որ շունչ ունեմ բերանումս, միշտ կաղօթեմ ձեզ համար, միշտ կուսուցանեմ Աստուծու ճշմարիտ ճանապարհը»:

Սամուէլն այսպէս հրաժարուեց իւր դատաւորական պաշտօնից:

«Աստուած պաշտութիւն առ ամենայն ինչ օգտակար է: Աստուած պաշտութիւնն ամեն բանի համար օգտակար է:

ՍԱՒՈՒՂԻ ԱՆՀՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

Նոր պատերազմ ծագեց փղշտացիների և իսրայելացիների մէջ: Սամուէլը զօրք հաւաքեց և եկաւ Գաղգադա: Ժողովուրդը հետեւում էր նրան ահ ու երկիւղով: Սամուէլն ասաց թագաւորին. «Սպառի՛ր ինձ Գաղգադայում, մինչև որ ես կգամ և զոհ կմատուցանեմ»: Սաւուղը եօթն օր անհամբեր սպասում էր: Սամուէլը չեկաւ: Ժողովուրդն սկսեց ցրուել: Թագաւորն ասաց. «Բերէ՛ք ողջակէզը, որ զոհենք»: Բայց դեռ զոհը չվերջացած՝ մարգարէն եկաւ:

Սամուէլը վշտացած ասաց, «Այդ ինչ ես արել». Սաւուղը պատասխանեց. «Ես տեսայ, որ ժողովուրդն ըսկսեց ցրուել. դու ևս որոշած ժամանակին չեկար. փղըշտացիները խմբուած էին մեր դէմ, ուստի համարձակուեցի ողջակէզ մատուցանելու»:

Սամուէլն ասաց Սաւուղին. «Դու անմիտ ես վարուել. դու Աստուծու պատուիրանիցն անցել ես. միթէ կարծում ես, որ Աստուած զոհը հնազանդութիւնից աւելի կսիրէ—լաւ է ունկնդրութիւն քան զզոհ: Որովհետեւ դու Աստուծու պատուիրանն արհամարհեցիր, Աստուած էլ քեզ կարհամարհէ, որ դու այլ ևս թագաւոր չլինիս իսրայէլի վրայ»:

Սամուէլը հեռացաւ Սաւուղից և մինչև իւր մահը՝ նրա երեսը չտեսաւ: Թէև այս այսպէս էր բայց և այնպէս նա միշտ ցաւում էր Սաւուղի վրայ:

«Բակեաց զհօրս յաթուոց»:

Զօրաւորներին աթոռներից իջեցրեց:

ԴԱՒԹԻ ԹԱԳԱՒՈՐ ԸՆՏՐՈՒՒՆԸ

Աստուած ասաց Սամուէլին. «Մինչև երբ տխրես Սաւուղի համար. ես նրան արդէն աչքից ձգեցի: Լցրու եղջիւրդ իւղով և գնա՛ Բեթղեհէմ՝ Յեսսէի որդիներից մինին թագաւոր եմ ընտրել»: Սամուէլը գնաց Բեթղեհէմ. հրաւիրեց Յեսսէին և իւր որդւոց զոհ մատուցանելու:

Որդիքը տուն եկան. Սամուէլը նայեց մեծին. կարծում էր, թէ սա պիտի լինի ընտրեալը: Բայց Աստուած ասաց. «Դու ոչ նրա մեծ հասակին նայիր և ոչ տեսքին. ես մեծ հասակ ունեցողին անարգեցի: Բանն արտաքին տեսքը չէ, այլ՝ ներքինը—մարդս տեսնում է աչքի առաջինը, իսկ Աստուած սրտին է նայում»:

Յետոյ Յեսսէն իւր եօթը որդւոցը ևս Սամուէլի առաջով անցկացրեց: Մարգարէն պատասխանեց. «Աստուած սրանցից ոչ մինին էլ չէ ընտրել. ուրիշ որդի չունիս»:

Յեսսէն պատասխանեց. «Մի փոքրն ևս ունեմ, նա խաշներ է արածացնում»: Սամուէլն ասաց. «Մարդ ուղարկէր և կանչել տո՛ւր»:

Դաւիթն եկաւ—նա կարմրաբերտ էր, գեղեցիկ աչքեր ունէր և սիրուն հասակ: Աստուած ասաց. «Վերկաց և օծիր սրան, սա է ընտրեալը»: Սամուէլն առաւ եղջիւրը և օծեց նրան թագաւոր իւր եղբայրների մէջ:

Այդ օրից սկսած Աստուծու հոգին Դաւիթի վրայ իջաւ:

«Քակեաց զհզօրս յաթոռոց եւ բարձրացոյց զխոնարհս»։
Զօրաւորներին աթոռներից իջեցրեց, իսկ խոնարհներին
բարձրացրեց։

«Մարդ հայի յերեսս եւ Աստուած հայի ի սիրտս».

Մարդս տեսնում է աչքի առաջինը, իսկ Աստուած սրբ-
տին է նայում։

53.

ԴԱԻԻԹԸ ԳԱԼԻՍ Է ՍԱԻՈՒՂԻ ԱՐՔՈՒՆԻՔԸ

Աստուծու հոգին վերացաւ Սաւուղից — չար ոգին
տանջում էր նրան։ Ծառաներն ասացին թագաւորին.
«Քնարի վրայ ածող մի մարդ գտնենք, որ երբ չար ո-
գին գալու լինի, նուազէ և հանգստացնէ քեզ»։

Սաւուղը պատասխանեց. «Եթէ ճանաչում էք այդ-
պիսի մարդ, ինձ մօտ բերէ՛ք»։ Ծառաներից մինը պա-
տասխանեց. «Ես ճանաչում եմ Բեթղեհէմցի Յեսսէի
որդուն. նա մի իմաստուն և քաջ երիտասարդ է. գիտէ
քնարի վրայ ածել, և Աստուած էլ նրա հետն է»։ Սա-
ւուղը ղեսպաններ ուղարկեց Յեսսէի մօտ և պատուի-
րեց ասելու. «Քո որդի Դաւիթն ինձ մօտ ուղարկի՛ր»։

Այսպէս Դաւիթը Սաւուղի մօտ եկաւ և ծառայում
էր նրան։ Սաւուղը նրան շատ սիրեց և իւր կապարճա-
կիրը դարձրեց։ Հէնց որ չար ոգին Սաւուղի վրայ էր
գալիս, Դաւիթն առնում էր քնարը և սկսում էր եր-
գել։ Սաւուղը հանգստանում էր և չար ոգին հեռա-
նում նրանից՝ հէնց որ Դաւիթն սկսում էր երգել քնա-
րի ձայնակցութեամբ։

«Նրանի այնոցիկ՝ որ սուրբ են սրտիւք»։
Նրանի սուրբ սիրտ ունեցողներին։

Աստուծու խորհուրդը սքանչելի է, իսկ նրա իմաստու-
թիւնը գերազանց։

54.

ԴԱԻԻԹ ԵՒ ԳՈՂԻԹԸ

Փղշտացիները զօրք հաւաքեցին և եկան Յուդայի
Էրկիրը։ Սաւուղը նոյնպէս զօրք հաւաքեց և բանակ
ձգեց փղշտացիների հանդէպ՝ այնպէս որ մի հովիտով
էին բաժանուում իրարից։ Փղշտացիների բանակից դուրս
եկաւ մի հսկայ՝ Գողիաթ անունով, որի հասակի երկայ-
նութիւնը վեց կանգուն և մի թիզ էր։ Նրա գլխին
պղնձէ սաղաւարտ կար դրած. հագել էր հլւսած զրահ,
ստքերին պղնձէ սոնապաններ, իսկ ուսերի մէջ պղնձէ
վահան։ Նրա նիզակի բունը ոստայնանկների գլանի նը-
ման էր։ Վահանակիրն առաջովն էր գնում։

Գողիաթը դուրս եկաւ բանակից և ձայն տուաւ
խորայէլացիներին. «Ընտրեցէ՛ք մէկին ձեզնից. թո՛ղ
դուրս գայ իմ դէմ մենամարտելու. եթէ նա յաղթէ,
մենք ձեր ծառաները լինենք, իսկ եթէ ես յաղթեմ,
դուք մեր ծառաներն եղեք»։ Սաւուղը և իսրայէլացի-
ները զարհուրեցան և խիստ վախեցան։

Դաւիթ երեք մեծ եղբայրները Սաւուղի հետ բա-
նակումն էին, իսկ ինքը տուն էր գնացել հօր ոչխար-
ներն արածացնելու։ Մի անգամ Յեսսէն ասաց Դաւիթն.
«Ա՛ռ այս տասն նկաները, տա՛ր եղբայրներիդ և տես,
ինչպէս է նրանց առողջութիւնը»։ Երբ Դաւիթը եղ-
բայրների մօտ եկաւ, հսկայ Գողիաթը դուրս եկաւ բա-
նակից և սկսաւ նոյն ձևով նախատել իսրայէլացիներին։
Ոչ ոք չէր վստահանում նրա դէմ դուրս գալ. նրա
ձայնը լսելուն պէս, ամենքն էլ փախչում էին։ Դաւի-

Թը, երբ այս բանը տեսաւ, ասաց իւր մօտ կանգնողներին. «Այս փղշտացին նախատում է կենդանի Աստուծու ժողովրդին, միթէ մէկը չկայ, որ նրան սպանէ և խորայէլի նախատինքը վերացնէ»: Ժողովուրդն ասաց. «Ով սպանէ նրան, թագաւորը կվարձատրէ և իւր աղջիկը նրան կտայ»: Դաւթի այս խօսքերը Սաւուղին յայտնեցին. նա էլ Դաւթին իրա մօտ կանչեց:

Դաւթին ասաց Սաւուղին. «Մի վախենար, թագաւոր, ես կգնամ և կմենամարտեմ նրա հետ»: Սաւուղը պատասխանեց. «Դու մանուկ ես, փղշտացու հետ չես կարող պատերազմել. նա մանկութիւնից վարժուած է այս բանին»: Դաւթը պատասխանեց. «Հօրս խաշներն արածացներս՝ երբ առիւծ կամ արջ էր գալիս և յափշտակում ոչխարներս, ընկնում էի նրանց յետեից, ոչխարը կորցում էի գազանների բերանից և իրանց էլ սպանում: Այն Աստուծոյ, որ ինձ առիւծից և արջից ազատեց, կազատէ և այս փղշտացուց»:

Սաւուղն ասաց Դաւթին. «Գնա՛, Աստուած քեզ հետ»: Թագաւորը իւր հանդերձները Դաւթին հագցրեց—գլխին պղնձէ սաղաւարտ դրաւ. զրահաւորեց և սուրը մէջքին կապեց: Դաւթն անսովոր էր այդ բանին, ուստի ասաց. «Սրանով ես չեմ կարող կռուել, այս բանին վարժուած չեմ»: Զրահները հանեց. ցուպը ձեռն առաւ. հինգ ողորկ քար դրաւ հովուական մաղախի մէջ, պարսը վերցրեց և դիմեց դէպի փղշտացին»:

Երբ այլազգին Դաւթին տեսաւ, արհամարհեց նրան և ասաց. «Միթէ ես չունեմ, որ դու ցուպով և քարով ես ինձ վրայ գալիս. մօտ արի, ես քո մարմինը երկնքի թռչուններին և երկրի գազաններին կերակուր դարձնեմ»: Դաւթը պատասխանեց. «Դու գալիս ես ինձ

վրայ սրով, նիզակով և վահանով, իսկ ես՝ Սաբաւովթի՝ խորայէլի Աստուծու անունով, որին դու նախատեցիր: Աստուած քեզ այսօր իմ ձեռք կյանձնէ, որ ամենքդ ճանաչէք նրան—Թո՛ղ իմանան որ փրկութիւնը սրով և գեղարդով չէ լինում»: Փղշտացին տեղից վեր կացաւ և դիմեց դէպի Դաւթը: Սա էլ նրան դիմաւորեց. մաղախից մի քար հանեց. դրաւ պարսի մէջ և ձգեց դէպի այլազգին: Քարը ճակատին դիպաւ և հօկան գետին փռուեց երեսի վրայ: Բայց որովհետեւ Դաւթը սուր չունէր, վազեց դէպի փղշտացին. հանեց նրա սուրը պատենից և գլուխը կտրեց: Երբ փղշտացիները տեսան, որ իրանց հերոսն ընկաւ, փախան, իսկ խորայէլացիները հալածեցին նրանց մինչև իրանց քաղաքի դռները:

«Զի Աստուած ամբարտաւանից հակառակ կայ, տայ չնորհըս խոնարհաց»:

Աստուած ամբարտաւան մարդկանց հակառակ է, իսկ խոնարհներին չնորհ է տալիս:

«Զի զօրութիւն իմ ի տկարութեան կատարի»:

55.

ՍԱԽՈՒՂՆ ԱՏՈՒՄ, ԻՍԿ ՅՈՎՆԱԹԱՆԸ ՍԻՐՈՒՄ Է
ԴԱԻԹԻՆ

Ա. Երբ Դաւթը Գողիաթի գլուխը կտրեց և յաղթութեամբ յետ դարձաւ, թագաւորի զօրապետ Աբենները նրան Սաւուղի մօտ տարաւ: Սաւուղը հարցրեց Դաւթին. «Ո՞ւմ որդին ես»: Դաւթը պատասխանեց. «Քո ծառայ Բեթզեհեմցի Յեսսէի»: Այս դէպքից յետոյ Յովնաթանը Դաւթին սրտով սիրեց և ընկերական դաշը կապեց՝ տալով նրան իւր լօտիկը, վարապանակը, սուրը,

աղեղն ու գօտին: Սաւուղը չթողեց Դաւթին, որ տուն
դառնայ, այլ՝ իրա մօտ պահեց և զօրքի վրայ հրամա-
նատար նշանակեց: Ժողովուրդը սիրում էր. Դաւթին:
Դողիւթին սպանելուց յետոյ՝ երբ Դաւիթը վերադառ-
նում էր փղշտացւոյ պատերազմից՝ քաղաքներից կանայք
դուրս էին գալիս Դաւթի առաջ թմբուկներով, ծնծղա-
ներով, պարում, երգում և ասում էին. «Սաւուղը հա-
զարին սպանեց, իսկ Դաւիթը՝ բերին»: Այս խօսքերը
դուր չեկան թագաւորին. նա բարկացաւ և ասաց. «Եւ
ինչ է պոկաս նրան՝ բացի իմ թագաւորութիւնից»: Այդ օրից
սկսած Սաւուղը ծուռ աչքով էր նայում
Դաւթին:

Հետեւեալ օրը չար ոգին նորից եկաւ Սաւուղի վր-
բայ, իսկ Դաւիթն սկսաւ քնարն ածել: Սաւուղը վեր
առաւ գեղարդը և ձգեց Դաւթի յետեւից՝ այն մտքով,
որ նրան պատին մեխէ: Բայց նա խոյս տուաւ և գե-
ղարդը պատի մէջ ցցուեց: Սաւուղը վախենում էր և
Դաւթին իրանից հեռացնելու համար, հազար մարդու
գլխաւոր նշանակեց: Դաւիթն զգոյշ էր վարւում ամեն
մի հանգամանքում. Աստուած նրա հետն էր. Ժողո-
վուրդը յարգում էր նրան:

Սաւուղի աղջիկը սիրում էր Դաւթին: Եւ որովհե-
տեւ թագաւորը խոստացել էր նրան իրան փեսայ դարձ-
նել, ասաց. «Բոպէն շատ յաջող է—Դաւթին ոչնչացնե-
լու համար, փեսայ կդարձնեմ և փղշտացւոց դէմ պա-
տերազմի կուղարկեմ»: Սաւուղը պատուիրեց իւր ծառա-
ներին, որ ծածուկ Դաւթի հետ այսպէս խօսեն. «Թա-
գաւորը և նրա բոլոր մարդիկը քեզ շատ են սիրում,
եկ և նրան փեսայ դարձիր»: Այդպէս էլ արին ծառա-
ները: Դաւիթն ասաց. «Ես մի աղքատ, աննշան մարդ

եմ»: Ծառաները պատասխանեցին. «Թագաւորը քեզնից
ոչ մի վարձ չէ պահանջում, բացի հարիւր փղշտացու
գլխից»: Նրա միտքն այն էր, որ Դաւիթը թշնամու
հետ պատերազմելիս՝ սպանուի: Դաւիթն իսկոյն վեր
կացաւ, փղշտացւոց դէմ գնաց և երկու հարիւր մարդ
սպանեց: Թագաւորը իւր Մեղքող աղջկան Դաւթին
տուաւ: Սաւուղը նկատեց, որ Աստուած Դաւթի հետն
էր, աւելի ևս վախեցաւ և ցմահ թշնամացաւ նրա հետ:
Դաւիթը թագաւորի բոլոր մարդկանցից էլ խելացի և
իմաստուն էր. նրա անունը Ժողովրդի մէջ յարգուած էր:

Բ. Սաւուղը բաց և արձակ խօսեց իւր որդի Յով-
նաթանի և բոլոր ծառաների հետ, որ Դաւթին սպա-
նեն: Յովնաթանն այս բանը յայտնեց Դաւթին և նա
էլ թաքկացաւ: Սրանից յետոյ Յովնաթանը յօգուտ
Դաւթի խօսեց հօր հետ՝ և ասաց. «Յանցանք մի գոր-
ծիր, հայր, Դաւիթն արդար է քո առաջ. նա քեզ հա-
մար շատ է աշխատել—իւր անձը վտանգի ենթարկեց
և սպանեց փղշտացուն. Աստուած նրանով մեծ փրկու-
թիւն արաւ բոլոր իսրայէլին»: Սաւուղը լսեց իւր որ-
դուն, երդուեց, որ Դաւթի մահն այլ ևս չի ցանկալ: Յով-
նաթանը յայտնեց Դաւթին այս բանը և նրան հօր մօտ
բերաւ: Դաւիթը դարձեալ այնպէս էր թագաւորի հետ
ինչպէս առաջ:

Նոր պատերազմ: Դաւիթը դուրս եկաւ փղշտացւոց
դէմ և մեծ հարուած տալով նրանց, փախցրեց: Բայց
երբ կրկին Սաւուղի մօտ եկաւ և քնար էր ածում,
չար ոգին դարձեալ յայտնուեց թագաւորին—վեր առաւ
գեղարդը և կամենում էր Դաւթին պատի հետ մեխել:
Նա դարձեալ խոյս տուաւ և գեղարդը մտաւ պատի
մէջ: Դաւիթը միևնոյն գիշերը փախաւ պալատից: Սա-

ւուղը մարդիկ ուղարկեց, որ գիշերով նրա տունը շրջապատեն և առաւօտեան սպանեն:

Մեղքողը յայտնեց Դաւթին եղելութիւնը և ասաց. «Եթէ դու այս գիշեր քո կեանքը չազատես, առաւօտեան կենդանի չես մնայ»: Կինը մարդուն պատուհանից վայր թողեց — Դաւթին անյայտացաւ: Յետոյ Մեղքողը պաճուճապատան շինեց. դրաւ անկողնում. գլուխը աչծի մորթով պատեց և ծածկեց շորերով: Սաւուղը դեսպաններ ուղարկեց, որ Դաւթին բռնեն: Մեղքողը պատասխանեց. «Հիւանդ է»: Սաւուղը կրկին անգամ մարդ ուղարկեց և ասաց. «Մահճով ինձ մօտ բերէք, որ նրան սպանեմ»: Երբ դեսպաններն եկան, պաճուճապատանը անկողնում դրած էր: Իրողութիւնը թագաւորին յայտնեցին: Սաւուղն ասաց իւր աղջկան. «Ինչո՞ւ ինձ խաբեցիր և իմ թշնամուն փախցրիր»: Մեղքողը պատասխանեց. «Նա ինձ ասաց, եթէ չես թող տայ, կսպանեմ»:

Գ. Դաւիթը մի տեղից միւսը թափառելով վերջապէս եկաւ Յովնաթանի մօտ և ասաց. «Ի՞նչ յանցանք եմ գործել քո հօր դէմ. ինչո՞ւ է իմ յետեիցն ընկել. իմ և մահուանս մէջ մի քայլ միայն հեռաւորութիւն կայ»: Յովնաթանը պատասխանեց. «Դու չես մեռնի. ես անցնում եմ, ինչ որ քո սիրտն է ուզում. ես կխօսեմ հօրս հետ և կհամոզեմ նրան: Դու թաք կացիր դաշտում մի քարի տակ. երեք օրից յետոյ քեզ իմաց կտամ, թէ բանը ինչպէս է վերջացել»:

Հետեւեալ օրը Սաւուղը Յովնաթանի և Աբենների հետ սեղան էին նստած: Դաւթի մասին խօսք եղաւ: Յովնաթանը յօգուտ նրա խօսեց: Սաւուղը բարկացաւ և ասաց. «Խարդախ, ես գիտեմ, որ դու Յեսսէի որդու

հետ դաշնակից ես, ամօթ քեզ. քանի որ նա ապրում է երկրիս վրայ, քո թագաւորութիւնը հաստատ չէ, ուստի մարդ ուղարկիր նրա ետեից և բերել տուր. նա պէտք է մեռնի»: Յովնաթանը պատասխանեց. «Ինչո՞ւ պիտի նա մեռնի, ի՞նչ է արել»: Սաւուղը բարկացաւ և այս անգամ գեղարդը Յովնաթանի վրայ ձգեց՝ նրան սպանելու մտքով: Յովնաթանը նկատեց, որ հայրը վրձուել է Դաւթին սպանել, վեր կացաւ սեղանից. դուրս եկաւ և ամբողջ օրը ոչինչ չկերաւ ու մտածում էր միայն Դաւթի վրայ:

Առաւօտեան Յովնաթանը դաշտ գնաց և յայտնեց Դաւթին ամենը: Երկուսն ևս զրկեցին իրար և լաց էին լինում. Դաւթին աւելի էր արտասուում: Նրանք երգութեցին հաւատարիմ լինել թէ միմեանց և թէ իրանց յետագաներին: Յովնաթանն ասաց. «Դնա խաղաղութեամբ, ինչ որ մենք Տիրոջ անունով երգութեցինք, թող յաւիտեան անխախտ մնայ: Յովնաթանը յետ դարձաւ քաղաք, իսկ Դաւիթը փախաւ, հեռացաւ:

«Յամենայն ժամանակի բարեկամք եղիցին քո, բայց եղբարք՝ ի վիշտս եղիցին քեզ պիտոյ»:

Բարեկամը ամենայն ժամանակ սիրող է, բայց եղբայրը նեղ օրուան համար է ծնուած:

«Որ առնէ մեղս, ծառայ է մեղաց»:

Ով որ մեղք է գործում, մեղքի ծառան է դառնում:

«Արթուն կացէք եւ աղօթաւ արարէք՝ զի մի անկանիցիք ի փորձութիւն»:

Արթուն կացէք և աղօթք արէք, որ փորձութեան մէջ չընկնէք»:

«Եթէ որոց սիրենն զԱստուած, յամենայնի գործակից լինի ի բարիս»:

ԳԱԽԹԻ ՄԵԾԱՅՈՒՌԻԹԻՆԸ ԴԵՊԻ ՍԱԽՈՒՂ

Ա. Սաւուղն իմացաւ, որ Դաւիթը Գաղղայի ա-
նապատումն է: Առաւ երեք հազար զօրք ու զնաց
Դաւթին և նրա մարդկերանցը փնտռելու: Այն առա-
պատում մի այլ կար: Սաւուղը ներս մտաւ այնտեղ,
իսկ Դաւիթը իւր մարդկանց հետ արգէն այլի ներսումն
էր: Դաւթի մարդիկն ասացին. «Ահա, այս այն օրն է,
երբ Աստուած թշնամուն քո ձեռն է մատնում»: Դաւի-
թը ծածուկ կտրեց Սաւուղի լօղիկի ծայրը, բայց շուտով
զղջաց և ասաց իւր մարդկանցը. «Աստուած մի արաս-
ցէ, որ ես իմ ձեռը Տիրոջ օծեալի վրայ բարձրացնեմ»:
Դաւիթն իւր մարդկանցը թոյլ չտուաւ թագաւորին
սպանելու:

Սաւուղը երբ զարթեց, դուրս եկաւ այրից և սկը-
սաւ իւր ճանապարհը շարունակել: Նրանից յետոյ դուրս
եկաւ Դաւիթն ու սկսաւ Սաւուղի յետեից ձայն տալ.
«Ի՛մ տէր թագաւոր»: Սաւուղը յետ նայեց: Դաւիթն
ասաց. «Այսօր Աստուած քեզ իմ ձեռը մատնեց այրի
մէջ, բայց ես քո կեանքը խնայեցի. ես ասում էի ինքս
ինձ—նա իմ տէրն է և Աստուծու օծեալը. տես, հայր
իմ, ահա քո լօղիկի ծայրն իմ ձեռումն է: Թող Աս-
տուած դատաւոր լինի իմ և քո մէջ և ազատէ ինձ,
բայց ես իմ ձեռը քեզ վրայ չեմ բարձրացնի»:

Սաւուղն սկսաւ բարձր ձայնով լաց լինել և ասել.
«Դու ինձանից արդար ես. դու ինձ բարի հատուցիր,
իսկ ես քեզ չար. ինչ որ դու այսօր իմ գէմ ցոյց տուիր,
Աստուած քեզ դրա փոխարէն բարի կհատուցանէ. ես

գիտեմ՝ դու մի օր իսրայէլի թագաւորը պիտի դառնաս»:
Սաւուղը տուն դարձաւ, իսկ Դաւիթը իւր մարդ-
կանց հետ մնաց անապատում:

Բ. Լուր հասաւ Սաւուղին, որ Դաւիթը Զիփայի
անապատումն է: Թագաւորը վերկացաւ, առաւ իւր հետ
երեք հազար մարդ և սկսաւ Դաւթին որոնել ու բա-
նակ ձգեց մի բլրի վրայ: Դաւիթն այս բանն իմանա-
լուն պէս, եկաւ Սաւուղի բանակը: Նա ասաց իւր ըն-
կերներին. «Ո՞վ կգայ ինձ հետ Սաւուղի բանակը մըտ-
նելու»: Արեւստան պատասխանեց. «Ես»: Այսպէս Դաւի-
թը և Արեւստան գիշերով Սաւուղի բանակը մտան:
Սաւուղը քնած էր պաղպաղունի մէջ. նրա գեղարդը
գլխի վերեւում գետնի մէջն էր ցցած, իսկ Արեւնները
և բոլոր զօրքը նրա շուրջը քնած էին: Արեւստան ասաց
Դաւթին. «Աստուած այսօր թշնամուն քո ձեռն է մատ-
նել, թող ես գեղարդով այնպէս խփեմ, որ գետին մըտ-
նի»: Իսկ Դաւիթը պատասխանեց Արեւստային. «Մի խը-
փիր, ո՞վ է այն մարդը, որ Տիրոջ օծեալին խփէ և առ-
պատիժ մնայ»: Դաւիթն ասաց. «Աստուած կենդանի է,
նրա դատաստանը նա կկտրէ—կամ նրա վերջին օրը կը-
գայ և կմեռնի, կամ պատերազմի մէջ կմտնի և կապա-
նուի: Վեր ա՛ռ նրա գլխի վերեւից գեղարդը, ջրի կուժը
և գնանք»: Դաւիթը վեր առաւ գեղարդը և ջրի կու-
ժը ու գնաց: Մէկը չեղաւ, որ տեսներ կամ նկատէր—
ամենքն էլ քնած էին:

Դաւիթը բարձրացաւ բլրի գագաթը և այնտեղից
ձայն տուաւ զօրքին, Արեւններին ու ասաց, «Ձե՛ս լսում,
Արեւններ»: Արեւնները հարցրեց. «Ո՞վ ես դու»: Դա-
ւիթը պատասխանեց. «Ինչո՞ւ քո թագաւորին չպաշտ-
պանեցիր, գիշերով մէկը բանակը մտաւ և թագաւորի

գեղարդն ու ջրի կուժը տարաւ. թող ձեզնից մէկը գայ
և տանէ»: Սաւուղը Դաւթի ձայնը ճանաչեց և ասաց.
«Այդ քո ձայնն է, որդի Դաւիթ»: Դաւիթը պատասխանեց.
«Այո, իմ ձայնն է, իմ Տէր, ինչո՞ւ ես քո ծառայի յետևիցն
ընկել: Ի՞նչ վատ բան է արել քեզ»: Սաւուղը պատասխա-
նեց. «Արի ինձ մօտ, որդեակ իմ Դաւիթ, ես յանցաւոր
եմ. ես քեզ այլ ևս չեմ հալածի, որովհետեւ դու այ-
սօր իմ կեանքը թանկ ես գնահատել»: Դաւիթը պա-
տասխանեց. «Աստուած ամենին էլ իւր արդարութեան
և հաւատարմութեան համար կվարձատրէ: Աստուած
քեզ այսօր իմ ձեռք մատնեց, բայց ես իմ սուրը նրա
օժեալի վրայ չբարձրացրի: Եւ ինչպէս որ այսօր քո ան-
ձը ես թանկ գնահատեցի, այդպէս էլ Աստուած իմ ան-
ձը թանկ կգնահատէ—նա ինձ այս նեղութիւնից կա-
զատէ»: Սաւուղն ասաց Դաւթին. «Օրհնեալ լինես, որ-
դեակ իմ Դաւիթ, գիտեմ, որ դու այդ բանը կանես և
գլուխ կբերես»: Դրանից յետոյ Դաւիթը իւր ճանապար-
հով գնաց, իսկ Սաւուղը տուն դարձաւ:

«Սիրեցէք զթշնամիս ձեր, օրհնեցէք զանիծիչս ձեր, բա-
մի արարէք ատելեաց ձերոց, եւ աղօթս արարէք ի վերայ այ-
նոցիկ, որ լլկեն զձեզ եւ հալածեն»:

Սիրեցէք ձեր թշնամիներին, օրհնեցէք ձեզ անիծողներին,
բարի արէք ձեզ ատողներին, աղօթք արէք ձեզ չարչարողների
և հալածողների համար:

«Մի գանձանց վրէժ խնդրէք, սիրելիք, այլ տուք տեղի
բարկութեան. քանզի գրեալ է. իմ է վրէժխնդրութիւն, ես հա-
տուցից, ասէ Տէր»:

Ձեր անձերի համար վրէժխնդրութիւն մի անէք, սիրելի-
ներ, այլ թողէք բարկութիւնը, որովհետեւ գրած է. վրէժխնդ-
րութեան իրաւունքն իմն է, ես պիտի հատուցանեմ:

Ինքն իւր հետ պատերազմելը ամենադժուար պատե-

րազմն է, ինքն իրան յաղթելը ամենազեղեցիկ յաղթութիւնն է:
«Մի յաղթիր ի չարէ. այլ յաղթեա բարեաւն չարին»:
Մի յաղթուիր չարից, այլ բարութիւնով յաղթիր չարին:

57.

ՍԱԽՈՒՂԻ ՄՆՃ

Սամուէլը մեռաւ: Բոլոր իսրայէլացիները սուգ ա-
րին նրա վրայ և թաղեցին Արիմաթեմում:

Փղշտացիները կրկին անգամ պատերազմ յայտնեցին
իսրայէլացիներին: Իսրայէլացիները փախան և Գեղըռա
լեբան մօտ մեծ ջարդ ստացան: Թշնամին շրջապատեց
Սաւուղին և նրա որդւոց: Պատերազմը խիստ էր: Սա-
ւուղը ծանր կերպով վիրաւորուեց:

Այն ժամանակ թագաւորն ասաց իւր կապարճակ-
րին. «Հան քո սուրը և սպանիր ինձ, որ փղշտացիները
չխոցոտեն և չծաղրեն ինձ»: Կապարճակիրը հրաժա-
րուեց: Սաւուղն ինքն առաւ իւր սուրը և ընկաւ նրա
վրայ: Երբ կապարճակիրը տեսաւ, որ Սաւուղը մեռաւ,
ինքն էլ իւր սրի վրայ ընկաւ և ինքնասպան եղաւ:
Յովնաթանը իւր երկու եղբայրները և հետն եղած բո-
լոր մարդիկն ընկան պատերազմի մէջ: Հետեւեալ օրը
թշնամին եկաւ, որ անկեալներին մերկացնէ: Սաւուղի
և նրա երեք որդոց դիակները միասին գտան. կտրեցին
թագաւորի գլուխը. հանեցին վրայից գէնքերը և իրանց
երկիրն ուղարկեցին աւետիք տալու, իսկ Սաւուղի մար-
մինը Բեթսանայի պարիսպներից կախ արին:

Երբ Յաբեիսի բնակիչները լսեցին թագաւորի մա-
հը, բոլոր պատերազմող մարդիկը վեր կացան. ամբողջ
գիշեր ճանապարհ գնացին և թագաւորի ու նրա որ-

դու Յովնաթանի զիակաները Բեթսանայի պարիսպներից հանելով՝ քաղաք բերին և այլեցին: Յետոյ վեր առան նրանց ոսկորները. մի ծառի տակ թաղեցին և եօթն օր պահք պահեցին:

Սաւուղի մահուանից երեք օր յետոյ՝ մի ամաղեկացի հանդերձները պատառելով և գլխին հող ածելով Դաւթի մօտ եկաւ ու ասաց. «Իսրայէլի բանակիցն եմ ազատուել. ժողովուրդը փախաւ. մեծ մասը պատերազմում ընկան. Սաւուղը և Յովնաթանը նմանապէս»: Դաւթին ասաց. «Ո՞րտեղից գիտես որ Սաւուղը և Յովնաթանն ընկան»: Ամաղեկացին պատասխանեց. «Դեղբուայի լեռների վրայ էի. Սաւուղը կոթնած էր նիզակին. թշնամու հեծելազօրը դիմում էր դէպի նա. Սաւուղն ասաց. սպանիր ինձ, ամեն կողմից վտանգով շրջապատուած եմ: Մօտ գնացի. սպանեցի նրան. վեր առայ թագն ու ապարանջանը և ահա իմ տիրոջն եմ բերել»: Դաւթին ասաց. «Դու ինչպէս վստահացար Տիրոջ օծեալի վրայ ձեռք բարձրացնել»: Այս ասաց և նշան արաւ իւր մարդկանց, որ սպանեն ամաղեկացուն և սպանեցին:

Դաւթին սկսաւ պատառել իւր զգեստը և սուգ անել Սաւուղի, Յովնաթանի և բոլոր իսրայէլի ժողովրդի վրայ: Դաւթը ողբ յօրինեց իւր սիրելի Յովնաթանի վրայ և ասում էր. «Արձանացիր, իսրայէլ, ի վերայ բլրոցն ի բարձունս քո վիրաւորաց. զիւրդ անկան զօրաւորքն: Մի պատմէք ի Գէթ, և մի տայք զայս աւետիս յելս Ասկաղոնի. զի մի երբէք ուրախ լիցին զստերք այլազգեացն, եւ մի ցնծասցեն զստերք անթլփատիցն: Լերինք Գեղբուայ, մի իջցէ ի ձեզ ցօղ, եւ մի եկեսցէ ի վերայ ձեր անձ-

րեւ. Յովնաթան ի վերայ բարձանց քոց վիրաւոր: Յաւ է ինձ ի վերայ քո, եղբայր իմ Յովնաթան, զեղեցկացար ինձ յոյժ, զարմանալի եղեւ սէր քո ինձ քան զսէր կանանց»:

«Ջուր ինչ սերմանէ մարդ, զնոյն հնձեսցէ»:

«Անօրէնք եղեն յաւեր յանկարծակի, սատակեցան, պակասեցան, կորեան վասն անօրէնութեան իւրեանց»:

«Որ համարիցի հաստատուն կալ, զգոյշ լիցի՝ գուցէ անկանիցի»:

Ով որ կարծում է, թէ հաստատ կանգնած է, թող զգոյշ լինի, որ վայր չընկնի:

Ք. Դ Ա Ի Ի Թ

58.

ԴԱԻԻԹԸ ԴԱՌՆՈՒՄ Է ԹԱԳԱՒՈՐ

Դաւթը իւր մարդկանց հետ գնաց Քեբրոն քաղաքը: Յուդայի տան մարդիկը նրան թագաւոր օծեցին Յուդայի տան վրայ: Իսկ Սաւուղի զօրավար Աբենները նրա որդի Յեբուսթէին թագաւորեցրեց միւս ցեղերի վրայ: Սրա համար Դաւթի և Սաւուղի տան մէջ երկար ժամանակ պատերազմներ եղան: Դաւթի տունը քանի գնում, զօրանում էր, իսկ Սաւուղինը՝ տկարանում էր: Յեբուսթէին քնած ժամանակ սպանեցին և գլուխը կտրելով՝ Դաւթի մօտ բերին Քեբրոն քաղաքը: Դաւթը բարկացաւ և ասաց. «Դուք արդար մարդ էք սպանել» և հրամայեց մարդասպաններին մահու պատիժ տալ:

Իսրայէլի բոլոր ցեղերը Քեբրոն եկան և Դաւթին թագաւոր օծեցին ամբողջ իսրայէլի վրայ: Դաւթը ե-

րեսուն տարեկան էր, երբ թագաւոր եղաւ: Նա կառավարեց 71/2 տարի Յուդայի ժողովուրդը, իսկ երեսուն տարի՝ ամբողջ իսրայէլը:

Թագաւորը գնաց դէպի Երուսաղէմ երոսացւոց դէմ, որոնք Յուդայի երկրումն էին կենում: Նրանք ասացին Դաւթին. «Դու չես կարող քաղաք մտնել, կոյրերը և կաղերը կարգելեն քեզ»: Բայց Դաւթին առաւ քաղաքը, Սիօն լեռն ու նրա վրայի աշտարակը, ուր և բնակուեց: Աշտարակն անուանեց Դաւթի քաղաք և այնտեղ մի փառաւոր տուն շինեց:

Սրանից յետոյ Սելով գնաց, մեծ հանդէսով—տապանակ ուխտին Սիօնի աշտարակը տեղափոխեցին և դրին այն վրանի տակ, որ Դաւթին էր խփել տուել: Թագաւորը ղևատացիներից մի քանիսին պաշտօնեայ նշանակեց ուխտի տապանակին ծառայելու, որոնք երգով և քնարով օրհնում էին և փառաբանում Աստուծուն: Նմանապէս քահանաներ նշանակեց Ահարոնի ցեղից, որոնք ամենայն օր ողջակէզ էին մատուցանում: Այսպէս նա աստուածաշտուօթեան կարգը սահմանեց և ինքն էլ մի քանի երգեր՝ սաղմոսներ հեղինակեց:

Այս բանից յետոյ Դաւթի ժողտացիների դէմ պատերազմի դուրս եկաւ և հալածեց նրանց: Նոյնպէս մովաբացիների դէմ գնաց. յաղթեց և հարկատու դարձրեց. այլև ասորւոց և եդոմացւոց յաղթեց: Նրա թագաւորութիւնը ընդարձակուեց ծովից մինչև Նփրատ և Դամասկոսից մինչև Եգիպտոս: Դաւթի անունը հռչակուեց բոլոր երկրներում—հեթանոսները դողում էին նրա անունը լսելիս: Նա դատաւորներ և պաշտօնեաներ նշանակեց երկրի մէջ. իւր բոլոր հպատակների համար իրաւունք և արդարութիւն ձեռք բերաւ:

Յետոյ Դաւթի չարքեց. «Արգեօք Սաւուղի տանից որ և է ժառանգ չէ մնացել, որ ես Յովնաթանի սիրու համար ողորմութիւն անեմ նրան»: «Յովնաթանից մի կաղ որդի է մնացել», ասեց նրա ծառաներից մինը: Իսկոյն Դաւթի մարդ ուղարկեց նրա յետևից և բերել տուաւ իւր մօտ: Երբ Յովնաթանի որդի Մեմփիբոսթէն Դաւթի առաջն եկաւ, երեսի վրայ ընկաւ: Դաւթին ասաց նրան. «Մի վախիր, ես ուզում եմ քեզ ողորմութիւն անել՝ քո հայր Յովնաթանի սիրու համար. քեզ կտամ Սաւուղի բոլոր արտերը. դու ամեն օր իմ սեղանիցը կճաշես»: Այսպէս չմոռացաւ Դաւթի իւր սիրելի Յովնաթանին:

«Թագաւոր հանձարեղ՝ իմաստութիւն ժողովրդոց»:

Խելօք թագաւորը ժողովրդի համար բարեաւորութիւն է:

«Երանի քեզ, երկիր, որոյ թագաւոր քո որդի ազատի է»:

59.

ԴԱՒԻԹԸ ՄԵՂԱՆՉՈՒՄ Է

Մի անգամ Դաւթի իւր Յովաբ զօրավարին և ծառաներին ամոնացւոց դէմ ուղարկեց, որ նրանց գլխաւոր քաղաքը՝ Ռաբաթաւը պաշարեն, իսկ ինքը մընաց Երուսաղէմում: Մի օր թագաւորն անկողնից վերկացաւ և կտրի վրայ ման էր գալիս. յանկարծ տեսաւ մի գեղեցիկ կին՝ Բեքսաբէ անունով, որը Ուրիայի կինն էր: Ուրիան Յովաբի յետ պատերազմ էր գնացել: Դաւթի Յովաբին մի նամակ գրեց, որով պատուիրում էր նրան և ասում. «Ուրիային պատերազմի վտանգաւոր տեղն ուղարկիր. դու յետ դարձիւր, թող նա սպանուի»: Յովաբն էլ այդպէս արաւ: Թշնամիները քաղաքից դուրս

եկան և սկսեցին Յովարի դէմ պատերազմել: Դաւթի ծառաներից ոմանք մահ ստացան. մեռաւ նմանապէս և Ուրիան: Յովարը մարդ ուղարկեց Դաւթի մօտ այդ լուրը նրան հաղորդելու: Երբ Ուրիայի կինը ամուսնու մահուան բօթն առաւ, սկսաւ սուգ անել: Սգի օրերն անցնելուց յետոյ, Դաւիթը մարդ ուղարկեց կնոջ մօտ. տուն բերել տուաւ և իւր կինը դարձրեց:

Այս բանը Աստուծուն դուր չեկաւ, ուստի Նաթան մարգարէին նրա մօտ ուղարկեց: Սա թագաւորի մօտ եկաւ և հետեւեալ առակը պատմեց. «Մի քաղաքում կենում էին երկու մարդիկ—մինը հարուստ, իսկ միւսը՝ աղքատ: Հարուստն ունէր շատ հոտեր և անդէաներ, իսկ աղքատը՝ միմիայն մի գառը: Աղքատը շատ էր սիրում գառանը—իւր հետն էր ուտացնում, խմացնում և իրա գոգումն էլ քնացնում էր որդու նման: Մի օր հարստի մօտ հիւր եկաւ: Սա խնայեց իւր ոչխարներից կամ տաւարներից մինը մորթելու, այլ աղքատից նրա գառը խլեց և նրանով հիւրին պատուեց»: Դաւիթը բարկացաւ այդ արարմունքի վրայ և ասաց Նաթանին. «Այդ մարդը մահու պատժի արժանի է»: Այն ժամանակ Նաթանն ասաց Դաւթին. «Այդ մարդը զո՞ւ ես—դո՞ւ խլեցիր Ուրիայի կնոջը. իրան էլ ամուլնացուց սրով սպանել տուիր: Դրա համար Աստուած այսպէս է ասում — ես քեզ Սաւուղի ձեռից ազատեցի. Յուդայի և Իսրայէլի տան վրայ թագաւոր նշանակեցի. ինչու դու իմ խօսքը արհամարհեցիր և այսպիսի չարութիւն գործեցիր: Քո տանից քո դէմ անբաղտութիւն կհանեմ. դու ծածուկ չարութիւն գործեցիր, իսկ ես քեզ յայտնի կերպով կպատժեմ ամբողջ Իսրայէլի և արեգական առաջ»:

Դաւիթն ասաց Նաթանին. «Ես մեղաւոր եմ Աստուծու առաջ». ասաց ու գետնի վրայ ընկաւ և աղօթում էր. «Ողորմեա ինձ, Աստուած, ըստ մեծի ողորմութեան քում, ըստ բազում գթութեան քում քաւեն զանօրէնութիւնս իմ: Սիրտ սուրբ հաստատեալ լիս, Աստուած, եւ հոգի ուղիղ նորոգեալ ի փորի իմում: Մի ընկենուր զիս, Տէր, յերեսաց քոց և զհոգի քո սուրբ մի հաներ յինչն»: Նաթանն ասաց. «Վեր կաց. Աստուած ներեց քո յանցանքը, դու չես մեռնի»: Մարգարէն տուն գնաց: Դրանից յետոյ Բերսաբէն մի որդի ունեցաւ, որին Սողոմոն անուանեց: Աստուած նրան սիրում էր: Դաւիթը Նաթանին յանձնեց Սողոմոնի կրթութիւնը և սա էլ նրա անունը Յեղեղի դրաւ:

«Որ ծածկէ զամբարշտութիւն իւր՝ ոչ յաջողեսցի՝ իսկ որ պատմէ եւ յանդիմանէ, սիրելի եղիցի»:

60.

ԱՅԻՍՈՂՈՄ

Ա. Իսրայէլացուց ազգի մէջ Դաւթի որդի Աբիսողոմի նման գեղեցիկ մարդ չկար—ոտքից մինչև գլուխը ոչ մի պակասութիւն չուներ: Աբիսողոմի ամենագեղեցիկ զարդարանքը նրա գլխի մազերն էին: Սա ձեռք բերաւ կռուքեր և ձիեր—յիսուն հատ սուրհանգակ ունէր: Առաւօտները վաղ վեր էր կենում և կանգնում էր քաղաքի դրանը: Թագաւորի մօտ գանգատի եկողներին ասում էր Աբիսողոմը. «Դու արգար ես, բայց ո՞վ կայ այնտեղ, որ քեզ պաշտպանէ: Երանի՜ ինձ դատաւոր նշանակէին այս երկրի վրայ, ես գիտէի թէ ինչպէս կպաշտ-

պանէի ամենքի իրաւունքը»։ Եթէ մինը խոնարհում էր նրան երկրպագութիւն տալու, ձեռից բռնում, բարձրացնում էր և համբուրում։ Այս ձևով Աբիսողոմը գրաւեց իսրայէլացիների որդւոց սիրտը։

Մի անգամ Աբիսողոմն ասաց Դաւթին. «Թոյլ տո՛ւր ինձ, հայր, որ Քեբրոն ուխտ գնամ և Տիրոջը խոստացած զոհս մատուցանեմ»։ Թագաւորն ասաց. «Դնա՛ խաղաղութեամբ»։ Աբիսողոմն առաջուց մարդ էր ուղարկել իսրայէլի բոլոր քաղաքներն ասելու. «Երբ փողի ձայնը լսէք, ասացէք Աբիսողոմը Քեբրոնում թագաւոր է դարձել»։ Աբիսողոմը Քեբրոն գնաց. դաւաճանութիւնը քանի գնում, զօրանում էր. մեծ բազմութիւն էր հետեւում նրան։

Երբ այս բանը Դաւթին իմաց տուին, Երուսաղէմում եղող ծառաներին ասաց. «Վեր կացէք փախչենք Աբիսողոմի երեսից. շտապեցէք, մի գուցէ մեզ հասնի և կոտորէ ու քաղաքն էլ սրի կերակուր դարձնէ»։ Թագաւորը քաղաքից ոտով փախաւ իւր ծառաների հետ։ Նրան հետեւում էր մեծ բազմութիւն և դառն կերպով բարձրաձայն լաց էին լինում։ Դաւիթն անցաւ Կեդրոնի վտակն և լալով բարձրանում էր Զիթենեաց լեռը։ Նա գնում էր գլուխը ծածկած և ոտաբոբիկ։ Սաւուղի տնից մի մարդ՝ Սեմէի անունով Դաւթին պատահեց. տնից ծովում էր. քարեր էր արձակում վրան և ասում. «Դո՛ւրս, դո՛ւրս, ո՛վ արիւնահեղ. Սաւուղի տան արիւնը Սատուած քեզ վրայ է դարձել. քո թագաւորութիւնը յանձնեց քո որդի Աբիսողոմին. այժմ դո՛ւ ես անբաղտութեան մէջ»։ Աբեստան բարկացաւ և ասաց. «Ի՛նչպէս է վստահանում նա իմ տէր թագաւորին այսպէս անարգել, իրաւունք տո՛ւր, նրա գլուխը կտրեմ»։ Թագաւորն ասաց. «Թո՛ղ, այդ Տիրոջ

Պա՛մքն է։ Ահա հարազատ որդիս իմ յետեւիցն է ընկել, որոնում է իմ անձը, ի՛նչ զարմանալու բան կայ, որ օտար Սեմէին այդպէս է վարւում, գուցէ Սատուած այսպիսով տեսնէ իմ նեղութիւնը»։ Այսպէս էր շարունակում Դաւիթն իւր ճանապարհը։ Աբիսողոմը մտաւ Երուսաղէմ և առաւ այն բոլորն, ինչ որ իւր հօրն էր պատկանում։

Բ. Սրանից յետոյ Աբիսողոմն իւր մարդկանց հետ Զորդանանն անցաւ՝ հօրը հալածելու համար։ Դաւիթը իւր մօտ եղած ժողովուրդը կարգադրեց և ասաց. «Ես ևս ձեզ հետ կամենում եմ թշնամու առաջ դուրս գալ»։ Ժողովուրդը պատասխանեց. «Դու մի արի. քո կեանքը մեզ համար տասն հազար մարդու հաւասար է»։ Ժողովուրդը գնաց, իսկ Դաւիթը Յովաբին, Աբեսսային և բոլոր գլխաւորներին պատուիրեց ու ասաց. «Իմ սիրու համար խնայեցէք Աբիսողոմին»։ Երբ պատերազմի դաշտը դուրս եկան, Եփրեմի անտառում իրար հանդիպեցին։ Պատերազմն արիւնահեղ էր — իսրայէլի ժողովուրդը մեծ հարուած ստացաւ Դաւթի ծառաներից։ Աբեսողոմը ջրով վրայ նստած փախաւ և երբ մի մեծ կաղնու թուռ ոստերի տակովն անցնում էր, մագերը ճիւղերի մէջ խճճուեցան, մնաց կախ ընկած ու ճօճուում էր երկնքի ու երկրի մէջ, իսկ ջորին անցաւ, գնաց։ Երբ այս բանը Յովաբին իմաց տուին, վեր առաւ երեք զեղարդ և խրեց Աբիսողոմի սիրտը։ Յովաբի զինակիրները չրջապատեցին նրան. սպանեցին. ձգեցին մի փոսի մէջ և վրան քարակոյտ կազմեցին։

Աւետարեւր եկաւ Դաւթի մօտ պատերազմի դաշտից և յայտնեց նրան յաղթութեան լուրը։ Դաւիթը հարցրեց. «Աբիսողոմ պատանին ո՞ղջ է»։ Երբ տեղեկացաւ, ախրեց, լաց էր լինում և ասում. «Որդեակ իմ Աբիսո-

ղոմ, Աբիսողոմ որդեակ իմ, երանի՜ր թէ ես մեռնէի քո փոխարէն, ո՞վ որդեակ իմ Աբիսողոմ»:

Յուդայի տան մարդիկը Դաւթի մօտ ուղարկեցին և ասացին. «Յետ արի վերստին դու ել, քո ծառաներն էլ»: Նրանք Դաւթին դիմաւորելու համար մինչև Յորդանան գնացին: Սեմէին ևս եկաւ դրանց հետ թագաւորի ոտներն էր ընկնում և ասում. «Մի չիշիր իմ յանցանքը, ես խոստովանում եմ սխալս»: Աբեսսան ասաց. «Նա պէտքէ մեռնի, Աստուծու օծեալին անիծել է»: Դաւիթը պատասխանեց. «Այսօր ոչ ոք չպիտի մեռնի, երբ ես իսրայէլի վրայ թագաւոր եմ»: Դաւիթը երգուեց Սեմէին և ասաց. «Դու չես մեռնի»: Դաւիթը դարձաւ Երուսաղէմ:

«Արդեամբ եւ բանիւք պատուեալ գնայր քո, զի եկեսցէ ի վերայ քո օրհնութիւն ի նմանէ: Զի օրհնութիւն հօր հաստատէ զտունս որդւոյ, եւ անէծք մօր՝ խլեն զհիմունս»:

Պատուիր քո հօրը՝ թէ գործով և թէ խօսքով, որ նրա օրհնութիւնը քո վրայ դայ: Որովհետեւ հօր օրհնութիւնը հաստատումէ որդւոց տունը, իսկ մօր անէծքը՝ հիմքից կտրծանումէ:

«Որոց սիրեհն զԱստուած՝ յամենայնի գործակից լինի՜ր բարիս»:

«Անօրէնք եղեն յաւեր յանկարծակի, սատակեցան, պաւկասեցան, կորեան վասն անօրէնութեան իւրեանց»:

61

ԴԱՒԻԹԻ ՄԱՆՔ

Երբ Դաւիթը ծերացաւ, Երուսաղէմ ժողովեց բոլոր իշխաններին, դատաւորներին և զինուորականներին ու ասաց. «Ժողովուրդ, ինձ լսի՛ր, ես մտադիր էի Աստուծու համար մի տուն շինել, որպէսզի ուխտի տա-

պանակն այնտեղ դնեմ: Բայց Աստուած իւր ծառայ Նաթանի ձեռով ասաց—ինձ համար դու չես կարող տուն շինել. զինուոր մարդ ես. շատերի արիւնն ես թափել: Երբ կմեռնես, քո որդի Սողոմոնը քեզ կչջորդէ. նա պիտի ինձ համար մի տուն կառուցանէ. ես նըրա թագաւորութիւնը յաւիտեան պիտի հաստատեմ: Ուրեմն Աստուած բոլոր որդւոցս միջից Սողոմոնին ընտրեց իմ գահին ժառանգ: Աստուծու պատուիրանները պահեցէք, որ այս գեղեցիկ երկիրը ժառանգէք և ձեր որդւոց ժառանգել տաք: Իսկ դու, որդեակ իմ Սողոմոն, ճանաչիր քո հօր Աստուծուն և ծառայիր նրան կատարեալ սրտով և յօժար կամքով. եթէ նրան որոնես, կը գըտնես, իսկ եթէ մոռանաս, նա էլ քեզ կմոռանայ: Աստուած քեզ ընտրեց իւր համար տուն կառուցանող: Ես գնում եմ այնտեղ, ուր ամենքն են գնում, բայց դու միսխարովիր, մի վախենար, իմ Աստուածը քեզ հետ կլինի:

Դաւիթ թագաւորը ցոյց տուաւ իւր որդի Սողոմոնին տաճարի նախագիծը՝ թէ ինչ ձևով պիտի շինէ և յետոյ շարունակեց ժողովրդեան հետ խօսել. «Աստուծու տուն կառուցանելը շատ մեծ գործ է, ես իմ կարողութեան չափ ոսկի, արծաթ, թանկագին քարեր, երկաթ, փայտ և մարմար եմ ժողովել: Բացի դրանից տալիս եմ 3,000 տաղանդ ոսկի և 7,000 տաղանդ արծաթ. իսկ ձեզնաից ո՞վ է յօժար Աստուծու տան համար կամաւոր նուէր տալու»: Իշխանները, դատաւորները, ժողովուրդը ամենքն էլ իրանց կարողութեան չափ նուէրներ արին Աստուծու տան համար: Ամենքն էլ ազատ կամքով նուիրեցին: Դաւիթը շատ ուրախացաւ. նա փառաբանում էր Աստուծուն և ասում. «Օրհնեցէք

ձեր Տէր Աստուծու անունը»։ Բոլոր ժողովուրդն էլ օրհնեց Աստուծու անունն և խոնարհելով երկրպագութիւն էին տալիս, աղօթում և ողջակէզ մատուցանում։ Քահանան էլ վեր առաւ իւղի եղջիւրը, Սողոմոնին թագաւոր օծեց. փողերը փչում էին. իսկ ժողովուրդն աղաղակում էր. «Յաջողութիւն Սողոմոն թագաւորին»։

Շատ չանցաւ որ հին թագաւորը մեռաւ և թաղւեց Դաւթի քաղաքում։ Նա թագաւորեց իսրայէլի վրայ քառասուն տարի. նրան յաջորդեց իւր որդի Սողոմոնը։

«Երանի մեռելոցն, որք ի Տէր ննջեցին, քանզի հանգեան յաշխատութենէ իւրեանց, բայց միայն գործք իւրեանց չոքան զհետ նոցա»։

Երանի... որովհետեւ նրանք իրանց աշխատանքից հանգստացան. նրանց գործերն իրանց հետեւում են։

Կ. Ս Ո Ղ Ո Մ Ո Ն

62.

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՊԷԻՈՐԸ

Ա. Սողոմոնը սիրում էր Աստուծուն և իւր հայր Դաւթի ճանապարհովն էր գնում։ Երբ թագաւորը Դաւառոնում զոհ էր մատուցանում, Աստուած գիշերով երազում երեւաց և ասաց. «Խնդրիր ինձնից ինչ որ կամենում ես»։ Սողոմոնը պատասխանեց. «Իմ Տէր Աստուած, դու թագաւորեցրիր քո ծառային իմ հայր Դաւթի տեղը. նա քո ճանապարհով կեանք վարեց. ես մի փոքր տղայ եմ, չգիտեմ ոչ բարին և ոչ չարը. տո՛ւր քո ծառային իմաստուն սիրտ՝ քո ժողովուրդը դատելու

և կարողութիւն՝ լաւը վատից որոշելու»։ Աստուած այս խօսքերը հաւանեց։ Նա ասաց. «Որովհետեւ դու անդ խնդրեցիր և ոչ երկար կեանք և հարստութիւն, ահա տալիս եմ քեզ այնպիսի իմաստուն սիրտ, որ ոչ քեզնից առաջ եղել է և ոչ քեզնից յետոյ կլինի։ Բացի դրանից ես տալիս եմ քեզ այն, ինչ որ չխնդրեցիր, այն է հարստութիւն և փառք։ Եթէ դու իմ ճանապարհով գնաս և իմ պատուիրանները պահես, ինչպէս քո հայր Դաւիթը, քեզ երկար կեանք եւ կտամ»։

Բ. Այդ օրերում երկու կանայք թագաւորի մօտ գանգատի եկան։ Կանանցից մինն ասաց. «Ո՛հ, տէր իմ, ես և այս կինը մի տան մէջ ենք կենում։ Ես մի որդի ծնայ։ Երեք օրից յետոյ նա ևս մի որդի ունեցաւ։ Մենք միայնակ էինք — բացի մեզնից ոչ ոք չկար այն տան մէջ։ Այս կնոջ որդին գիշերը մեռաւ, որովհետեւ վրան պառկեց ու խեղդեց։ Կէս գիշերին վեր կացաւ, առաւ իմ որդուն գրկիցս և իւր խեղդուած որդուն իմ ծոցը դրաւ։ Առաւօտը վեր կացայ տղային ծիծ տալու, տեսայ որ մեռած էր և ցերեկն ուշադրութեամբ նայելով՝ գտայ որ իմ որդին չէր»։ Իսկ միւս կինն ասաց. «Այդպէս չէ, կենդանին իմ տղան է, մեռածը քոնն է»։ Առաջինը պատասխանեց. «Ո՛հ, մեռածը քո տղան է, իսկ կենդանին իմն է»։ Այսպէս էին խօսում նրանք թագաւորի առաջ։

Այն ժամանակ թագաւորն ասաց. «Սուր բերէք ինձ մօտ»։ Եւ երբ սուրը բերին, Սողոմոնն ասաց. «Կէս արէք կենդանի երեխային — կէսը առէք մինին, կէսը՝ միւսին»։ Կանանցից մինն ասաց թագաւորին. «Մի սպանէք»։ Իսկ միւսն ասում էր. «Ո՛հ ինձ լինի, ո՛չ քեզ, թո՛ղ կտրեն»։ Թագաւորն ասաց. «Առաջին կնոջը տու-

էք կենդանի երեխային, որովհետեւ նա է հարազատ մայրը»։ Այս դատաստանը յայտնի եղաւ բոլոր իսրայէլի մէջ, նրա մէջ դատաստան անելու աստուածային իմաստութիւնն նկատեցին։

Գ. Սողոմոնը թագաւորում էր այն բոլոր երկրներէ վրայ, որ իւր հայրն էր նուաճել։ Նրան ընծաներ էին բերում և ծառայում էին որպէս հասարակ մարդիկ՝ մինչև իրանց մահը։

Սողոմոնն ունէր 40,000 կառքի ձի և 12,000 ձիաւոր։ Նրա գործակալներն ամենայն բան հոգում էին, ոչինչ թերութիւն չկար։ Պալատում իւրաքանչիւր օր գործ էր անում 90 քու ալիւր, 30 տաւար և 100 ոչխար։

Երկրի մէջ խաղաղութիւն էր տիրապետում Սողոմոնի կենդանութեան ժամանակ—Յուդայի և Իսրայէլի տները հանգիստ կեանք էին վարում՝ իւրաքանչիւրն իրենց որթի և թզենու տակ։

Աստուած Սողոմոնին մեծ իմաստութիւն տուաւ. նա բոլոր մարդկանցից էլ իմաստուն էր. նրա անունը հեթանոսների մէջ տարածուած էր։ Սողոմոնը 3,000 առակ ասաց, իսկ նրա երգած երգերի թիւը 1,005 է։ Երկրիս բոլոր ծայրերից մարդիկ գալիս էին Սողոմոնի իմաստութիւնը լսելու։

«Եւ այս է համարձակութիւնն զոր ունիմք մեք առ նա, զի զոր ինչ հայցեսցուք ըստ կամաց նորա, լսէ մեզ»։

Սա մի համարձակութիւն (ուրախութիւն) է մեզ համար, որովհետեւ ինչ որ նրա կամքի համաձայն խնդրելու լինենք, կը լսէ մեզ։

«Սկիզբն զգոնութեան երկիւղ Տեառն»։

Իմաստութեան սկիզբը Աստուծու երկիւղն է։

ՍՈՂՈՄՈՆԻ ՏԱՃԱՐԻ ԶԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Սողոմոնը մարդ ուղարկեց Տիւրոսի Քիրամ թագաւորին ասելու. «Իո՛ւ գիտես, որ իմ հայր Դաւիթը պատերազմների պատճառով չկարողացաւ իւր Տէր Աստուծու համար՝ նրա անուան վայել մի տուն շինել։ Այժմ իմ Տէր Աստուածն ինձ խաղաղութիւն է պարգևել և ահա մտադիր եմ մի տուն շինել նրա համար։ Արդ՝ հրաման տուր իմ ծառաներին Լիբանանու անտառներից եղևիններ կտրել. դրա փոխարէն ես կվճարեմ ցորեն, գինի և իւղ։ Քիրամը շատ ուրախացաւ և մարդ ուղարկեց Սողոմոնին՝ ասելով. «Ամենայն բան քո ցանկութեան համաձայն կկատարեմ»։ Երկու թագաւորները դաշը կապեցին իրար հետ։ Սողոմոնը 30,000 մարդ ուղարկեց Լիբանան յաջորդաբար՝ ամիսը 10,000։ Նա 70,000 մշակ, 80,000 քարհատ էր բանեցնում, իսկ 3,500 իշխաններ և վերակացուներ էին նշանակուած գործի վրայ։ Սոքա բոլորն էլ տաշում, պատրաստում էին քարերը Աստուծու տան շինութեան համար։

Սողոմոնի թագաւորութեան չորրորդ տարումը Մորէա լեռան վրայ տաճարի հիմքը դրուեց—60 ոտնաչափ երկայնութիւն, 20 ոտնաչափ լայնութիւն և 30 ոտնաչափ բարձրութիւն ունէր։ Տունը ներսից շինուած էր եղևնու փայտով, իսկ յատակը՝ կաղնու տախտակով։ Տախտակած տունը ներսից մաքուր ոսկւով պատեց, յատակը ոսկեայ թիթեղով—ամբողջ տունը ոսկւով էր պատած։

Տաճարը բաժանուած էր երկուսի—սրբութիւն և սրբութիւն սրբոց։ Տապանակ ուխտին այստեղ պէտք է

գնէին: Տաճարի շուրջը Սողոմոնը երկու գաւթ շինեց— արտաքինը ժողովրդի համար, իսկ ներքինը՝ քահանաների: Այստեղ էր դրած զոհի սեղանը և պղնձէ ծովը քահանայից լուացուելու համար: Եօթն տարուց յետոյ տաճարի շինութիւնն աւարտուեց:

Բ. Երբ շինութիւնը վերջացրեց Սողոմոնը, Երուսաղէմ կանչեց երկրի ծերերին, իշխաններին և ժողովրդին: Քահանաներն ուխտի տապանակը և սրբազան առօթները Սիօնի վրայից տաճարը տեղափոխեցին:

Սողոմոնը և ժողովուրդը հետևում էին քահանաներին: Երբ ուխտի տապանակը սրբութիւն սրբոցում դրին, թագաւորն օրհնեց իսրայէլի ժողովրդին. չոքեց Տիրոջ սեղանի առաջ. ձեռները երկինք բարձրացրեց և ասաց. «Տէր, իսրայէլի Աստուած, երկինքը և երկնից երկինքը բաւական չեն քեզ պարունակելու, ուր մնաց այս տունը, որ ես քո անուան համար կառուցի: Լսիր քո ծառայի աղօթքը: Լսիր այստեղ աղօթող քո իսրայէլ ժողովրդի աղօթքը. ողորմած եղիր դէպի նա նեղութեան ժամանակ, որպէսզի նրանք միշտ երկիւղած լինին և բնակուեն այն երկրում, որ դու մեր պապերին ես տուել: Եթէ մի այլազգի՝ հեռու երկրից գալ այս տաճարում աղօթելու, նրան ևս լսիր, Տէր Աստուած, որպէսզի ամենքը ճանաչեն քեզ և երկիւղ ունենան քեզնից՝ քո իսրայէլ ժողովրդի նման: Եթէ քո ժողովուրդը քո դէմ մեղանչի և ուղղուած սրտով քեզ դառնայ, նրա խնդրուածը մի մերժիր»:

Աղօթքը վերջացնելուց յետոյ՝ Սողոմոնը վեր կացաւ սեղանի առաջից և օրհնեց ժողովրդին. թագաւորն ժողովրդի հետ միասին շնորհակալութեան զոհ բերին Աստուծուն: Սողոմոնը եօթն օր և եօթը գիշեր

տօն կատարեց, իսկ ութերորդ օրը արձակեց ժողովրդին: Ամենքն օրհնում էին թագաւորին և տունը դարձան ուրախ սրտով՝ փառաբանելով Աստուծու անունը, որ իսրայէլի ժողովրդին այդպիսի մեծ բարութիւն է արել:

«Տէր սիրեցի զիսկելութիւն տան քո, եւ զտեղի յարկի փառաց քոց»:

Աստուած, ես սիրեցի քո տան գեղեցկութիւնը և քո փառքի բնակուելու տեղը:

«Տմբ ցիս, որդեանդ, զսիրտ քո, եւ աչք քո ճանապարհաց իմոց սպասեսցեն»:

Սիրտդ ինձ տուր, որդեանդ, թող քո աչքերն իմ ճանապարհին սպասեն:

64.

ՍՈՂՈՄՈՆԻ ՓԱՌԲԸ, ԸՆԿՆԻԼԸ ԵՒ ՄԱՆԸ

Ա. Սողոմոնը եղևնու փայտից իւր համար մի տուն շինեց, որի երկարութիւնը 100, լայնութիւնը 50 և բարձրութիւնը 30 կանգուն էր: Այս տան շինութիւնը 30 տարի քաշեց. նրա շուրջը եղևնու փայտից սրահներ շինեց: Ամուսնացաւ Փարաւոնի աղջկայ հետ. նրա համար ևս մի հոյակապ տուն շինել տուաւ քարից և եղևնու փայտից: Շինեց նաև մի սրահ, ուր դատում էր ժողովրդին: Բացի դրանցից շինել տուաւ իւր համար մի փղոսկրեայ գահ՝ պատած ազնիւ ոսկով: Թագաւորի խմելու բաժակները, ամանեղէնները ոսկուց էին. արծաթը յարգի չէր: Սողոմոնը նաւեր ևս շինել տուաւ. Քիրամը նրա համար լաւ նաւաստիներ ուղարկեց, որոնք Սողոմոնի ծառաների հետ հեռի երկիրներ էին նաւում և նրա համար ոսկի, արծաթ, փղոսկր, կապիկ և սիրա-

մարգններ էին բերում: Բացի սրանցից բերում էին թագաւորի համար, իբրեւ ընծայ, ոսկեայ և արծաթեայ ամաններ, հանդերձներ, զէնքեր, նոսրիներ և ջորիներ: Այսպէս Սողոմոնն իւր հարստութիւնով և իմաստութիւնով առաջին թագաւորը դարձաւ աշխարհիս մէջ, աչնպէս որ ամենքը ցանկանում էին նրան տեսնել և նրա իմաստութիւնը լսել:

Սաբալի թագուհին, որ Արաբիայումն էր բնակւում, բազմաթիւ հետեորդներով Սողոմոնի տեսութեան եկաւ՝ ուղտերը բարձած խնկով, ոսկւով և ազնիւ քարերով: Թագուհին առաջարկեց այն բոլոր հարցումները, որոնք նա իւր սրտումն ունէր և բոլորի մեկնութիւնն էլ ստացաւ. մութն՝ էլ ոչինչ չմնաց նրա համար: Երբ թագուհին լսեց Սողոմոնի իմաստութիւնը և տեսաւ նրա կառուցած տունը, ծառաները և բոլոր փառահեղութիւնները, այլ ևս չկարողացաւ համբերել, ուստի ասաց. «Ինչ որ ես իմ երկրի մէջ լըսել էի քո իմաստութեան մասին՝ բոլորն էլ ուղիղ են: Այս բաներին ես չէի կամենում հաւատալ, դրա համար էլ եկայ աչքովս տեսնելու. այժմ նկատում եմ, որ իմ տեսածի կէսն էլ չեն պատմել ինձ. բաղդաւոր են քո ծառաները, որոնք միշտ քո առաջն են կանգնում և քո իմաստութիւնը լսում: Յետոյ տուաւ Սողոմոնին 110 տաղանդ ոսկի, նմանապէս խունկ և պատուական քարեր: Սողոմոնն էլ տուաւ թագուհուն այն բաները. ինչ որ նա ցանկանում էր և բացի դրանից ուրիշ շատ ընծաներ: Թագուհին դարձաւ իւր երկիրը:

Բ. Սողոմոն թագաւորն ունէր 700 օտարազգի կանայք: Ծերութեան ժամանակ կանայքը Սողոմոնի սիրտը գէպի օտար աստուածները դարձրին, այնպէս որ

նրա սիրտն ամբողջապէս ճշմարիտ Աստուծուն չէր նըւիրում: Իւր օտարազգի կանանց համար Երուսաղէմում տաճարներ շինել տուաւ, ուր կուռքերին զոհներ էին մատուցանում և խունկ ծխում: Այս բանը դուր չեկաւ Աստուծուն, նա յայտնեց Սողոմոնին ասելով. «Որովհետեւ դու իմ ուխտը և իմ պատուիրանները չպահեցիր, ուստի քո թագաւորութիւնը կխլեմ քեզնից, ոչ թէ կենդանութեանդ ժամանակ, այլ՝ քո որդու և նրանից չեմ խլիլ ամբողջ թագաւորութիւնը, այլ մի մասը քո հայր Դաւթի սիրու համար կթողնեմ»:

Սողոմոնի ծառաներից մինը՝ Յերոբոամ անունով, ապստամբուեց թագաւորի դէմ: Սա մի քաջ և պատեւազմող մարդ էր: Սողոմոնը հրամայեց, որ սպանեն նրան, բայց Եզիպտոս փախաւ: Սողոմոնը 40 տարի թագաւորեց իսրայէլի ժողովրդի վրայ և յետոյ մեռաւ ու թաղուեց Դաւթի քաղաքում: Նրա որդի Ռոբոամը թագաւորեց հօր տեղը:

«Այլապէս անցանէ՛ եւ ցանկութիւն. իսկ որ առնէ զկամբս Աստուծոյ՝ մնայ ի յաւիտեան»

Այլապէս իւր ցանկութիւններով անցուորական է, իսկ ով որ Աստուծու կամբքին է չարժուում, նա յաւիտեանական է մնում:

Ե. ԹԱԿԱԻՈՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒՄՆ ԵՒ ՎԵՐՋԸ

65.

ՅԵՐՈԲՈՎԱՄ ԵՒ ՌՈԲՈՎԱՄ

Ա. Ռոբոամը Սիւքէմ գնաց, ամբողջ իսրայէլն այնտեղ էր հաւաքուել—կամենում էին նրան թագաւոր օծել: Ոմանք էլ մարդ էին ուղարկել Յերոբոամին կան-

չելու: Յերոբովամը և ամբողջ իսրայէլն ասացին Ռոբովամին. «Քո հայրը մեր լուծը շատ ծանրացրեց. մենք այն պայմանով քեզ հպատակ կմնանք, եթէ մեր լուծը թեթեւացնես»: Ռոբովամը խորհուրդ արաւ ծերերի հետ, որոնք նրա հօր խորհրդականներն էին և ասաց. «Ինչ խորհուրդ էք տալիս»: Նրանք պատասխանեցին. «Եթէ դու այժմ այս ժողովրդին լսես, բարի խոստումներ անես, քանի որ կենդանի ես՝ քեզ հաւատարմութեամբ կը ծառայեն»: Ռոբովամը մերժեց ծերերի խորհուրդը և իւր հասակակից ընկերների հետ խորհուրդ կազմեց: Նրանք այսպէս խորհուրդ տուին. «Դու ժողովրդին այսպէս պատասխանիր—իմ հայրը ձեզ խաբազանով էր պատժում, իսկ ես՝ մտրակով և կարիճով պէտք է պատժեմ»:

Ինչպէս իւր երիտասարդ ընկերներն էին խորհուրդ տուել, այնպէս էլ պատասխան տուաւ Յերոբովամին: Երբ ժողովուրդը նկատեց, որ թագաւորն իրան չի ուզում լսել, ասաց. «Մենք ինչ գործ ունենք Դաւթի տան հետ. թող իսրայէլը իւր վրանները դառնայ»: Նրանք տուն դարձան և Յերոբովամին թագաւոր օծեցին: Այսպէս իսրայէլը բաժանուեց Ռոբովամից: Այլ ևս ոչ ոք չէր լսում Դաւթի տան թագաւորին՝ բացի Բենիամինի ցեղից:

Բ. Յերոբովամն ամրացրեց Սիւքէմը և իրան մայրաքաղաքը դարձրեց: Նա ասում էր. «Եթէ իմ ժողովուրդը Երուսաղէմ գնայ զոհ մատուցանելու, նրա սիրտը կհակուի դէպի Ռոբովամը՝ Յուդայի տան թագաւորը և ինձնից կհեռանայ»: Թագաւորը երկու հատ ոսկէ հորթեր շինել տուաւ ու ասաց ժողովրդին. «Քաւական է ինչքան Երուսաղէմ գնացիք, ահա՛ ձեր աստու-

ածները, որոնք ձեզ Եգիպտոսից ազատեցին»: Հորթերից մինը Բեթէլում, իսկ միւսը Դանում նշանակեց: Ժողովուրդը յաճախում էր թէ մինի և թէ միւսի մօտ: Թագաւորը մի բլրի վրայ մեհան շինեց և քրմեր նշանակեց պաշտօն մատուցանելու, բայց ոչ Ղևիի ցեղից: Տօն կատարել տուաւ Բեթէլում, ինչպէս սովոր էին Յուդայի երկրում: Ժողովուրդը պահք էր պահում և ծխում հորթի առաջ: Սրա համար ևս Աստուած մարգարէի բերանով յայտնեց նրան՝ ասելով. «Քո տունը կանքաղդացնեմ և քո թագաւորութիւնը կչնչեմ իսպառ»:

Յուդայի տունը ևս սկսեց Աստուծու դէմ չարութիւններ գործել—նրանք բարձրաւանդակների վրայ աստուածներ և անտառի կուռքեր շինեցին. բարձր բլուրների վրայ և կանաչ ծառերի տակ գործում էին հեթանոսների բոլոր չարութիւնները: Եգիպտոսի թագաւորը Երուսաղէմի վրայ եկաւ և Աստուծու տան բոլոր գանձերը տարաւ, նոյնպէս և Ռոբովամ թագաւորի տան հարստութիւններն և այն ամենը՝ ինչ որ գին ունէր: Ռոբովամը և Յերոբովամն իրանց ամբողջ կեանքում պարապած էին ներքին պատերազմներով:

Միութիւնը զօրութիւն է:

«Արդարութիւն զազգ բարձրացուցանէ, նուազեցուցանեն զազգս մեղք»:

66.

ԵՂԻԱ

Ա. Իսրայէլի թագաւորներից մէկի անունն էր Աբաբը: Սա ամուսնացաւ Սիդոն քաղաքի թագաւորի

Յեզաբել աղչկայ հետ. նրանց Բաճաղ կուռքին երկըր-
պագութեան էր տալիս և Սամարիայում էլ մի կռատուն
շինել տուաւ—սա իւր վատ գործերով իրանից առաջ եղած
խրայէլի բոլոր թագաւորներից առաւել բարկացրեց Աս-
տուծուն: Յեզաբելը խեղդել տուաւ բոլոր մարգարէնե-
րին: Այն ժամանակ Եղիան եկաւ Աքաաբի մօտ և ա-
սաց. «Այս տարի ոչ անձրև և ոչ ցօղ կիջնի երկնքից»:

Բ. Աստուած ասաց Եղիային. «Գնա՛ և բնակուիր
Քոռաթի հեղեղատի մօտ—ջուրն այնտեղից կխմես, իսկ
կերակուրդ ագռաւները կբերեն»: Նա լսեց տիրոջ խօս-
քին և գնաց—ագռաւները նրա համար հաց և միս էին
բերում, իսկ ջուրը հեղեղատիցն էր խմում: Մի քանի
օրից յետոյ հեղեղատի ջուրը ցամաքեց, որովհետև անձ-
րև չէր գալիս: Այն ժամանակ Աստուած ասաց նրան.
«Վեր կա՛ց և գնա՛ Սարեպտա, այնտեղ մի որբեայի կը
նոջ հրամայել եմ, որ քեզ կերակրէ»:

Եղիան երբ քաղաքի դրանը հասաւ, տեսաւ մի որբ-
եայի կին, որ փայտ էր հաւաքում: Մարգարէն ա-
սաց. «Խնդրեմ ինձ համար փոքր ինչ ջուր և մի պա-
տառ հաց բեր»: Կինը պատասխանեց. «Աստուծու ա-
նունը վկայ լինի, որ մի բուռը ալիւրից և մի քիչ իւ-
ղից աւելի ոչինչ չունիմ. ահա այս փայտերը տանում
եմ որ հաց թխեմ, ես և իմ միակ որդին ուտենք և
սովից չմեռնենք»: Եղիան ասաց նրան. «Գնա՛, մի վա-
խենար. պատրաստիր քեզ համար էլ, ինձ համար
էլ, որովհետև քո տաշտից ալիւրը և ամանից իւ-
ղը չպիտի պակասէ մինչև այն օրը, երբ Աստուած
անձրև կուղարկէ»: Կինը գնաց և այնպէս էլ արաւ:
Տիրոջ ասածին համաձայն՝ տաշտից ալիւրը և ամանից
իւղը երբէք չպակասեց:

Գ. Սովի երրորդ տարին Աստուած ասաց Եղիային.
«Գնա՛ Աքաաբի մօտ և ասա՛, որ անձրև պիտի թափեմ
երկրիս վրայ»: Եղիան գնաց: Երբ Աքաաբը Եղիային
տեսաւ, հարցրեց. «Այդ դժժ ես, խրայէլի խանգարիչ»:
Եղիան պատասխանեց. «Ես չեմ խրայէլի խանգարիչը,
այլ դժժ և քո տունը, դուք Աստուծու պատուիրան-
ները բարձի թողի էք արել և Բաճաղին էք լսում:
Մարդ ուղարկիր և ժողովրդին հաւաքել տո՛ւր Կարմե-
լոս լեռան վրայ. նոյնպէս Բաճաղի չորս հարկը յիսուն
մարգարէներին»: Այդպէս էլ արաւ Աքաաբը: Եղիան
գուրս եկաւ ժողովրդեան առաջ և ասաց. «Մինչև երբ
պիտի կաղաք երկու կողմի վրայ, եթէ Աստուածը Եհո-
վան է, նրան հետևեցէք, իսկ եթէ Բաճաղն է՝ դրան
լսեցէք»: Ժողովուրդը ոչինչ չպատասխանեց: Եղիան շա-
րունակեց. «Եհովայի մարգարէներից միայն ես եմ կեն-
դանի մնացել, իսկ Բաճաղինը չորս հարկը յիսուն են:
Թո՛ղ մեզ երկու եզր տան, մէկը սրանք վերցնեն, կո-
տորեն, զենն փայտերի վրայ՝ առանց կրակի, իսկ միւսն
էլ ես կվերցնեմ և նոյնպէս կվարուեմ: Յետոյ դուք ձեր
Աստուծու անունը տուէք, իսկ ես՝ Եհովայինը: Այն Աս-
տուածը, որ կրակով պատասխան կտայ, ահա նա է
ճշմարիտը»: Բոլոր ժողովուրդը պատասխանեց. «Նա
իրաւացի խօսք է»:

Բաճաղի քուրմերը վեր առան մի եզր և այնպէս
արին, ինչպէս ասած էր ու սկսեցին առաւօտից մինչև
կէս օր Բաճաղի անունը տալ և ասել. «Ո՛վ Բաճաղ,
պատասխան տո՛ւր»: Բայց ոչ մի պատասխան չկար: Ե-
ղիան ծաղրում էր նրանց և ասում. «Բարձր ձայնով
կանչեցէք. դուցէ նա զբաղուած է կամ ճանապարհոր-

դուժիւն է անուժ. շատ կարելի է քնած է»: Նրանք սկսեցին և՛ աւելի բարձրաձայն աղաղակել. մարմինները սրով կտրատել, բայց ոչ մի պատասխան չէին ստանում: Եղիան ասաց բոլոր ժողովրդին. «Եկէք ինձ մօտ»: Նա սեղան կազմեց. շուրջը փոս փորեց. սեղանի վրայ փայտեր դարսեց. եզը կտրատեց, և դարսեց փայտերի վրայ: Երեք անգամ ողջակիզի փայտի վրայ ջուր ածել տուաւ, այնպէս որ փոսը ծովի պէս ջրով լցուեց: Այս ամենից յետոյ եկաւ Եղիան և ասաց. «Ո՛վ Աբրահամի, Իսահակի և Իսրայէլի Աստուած, ցոյց տուր այսօր, որ դո՛ւ ես Իսրայէլի Աստուածը, իսկ ես՝ քո ծառան. լսի՛ր Աստուած, լսի՛ր ինձ. թո՛ղ այս ժողովուրդն իմանայ, թէ դու ես տէր Աստուածը և յետ դառնայ»: Իսկոյն երկրնքից կրակ ընկաւ և այրեց ողջակէզը: Բոլոր ժողովուրդը երեսի վրայ ընկաւ և ասաց. «Եհովան է ճշմարիտ Աստուածը»: Եղիան պատասխանեց. «Բահաղի մարգարէներին բռնեցէք, որ չփախչեն»: Բռնեցին և Կիսոն հեղեղատի մօտ սպանեցին: Եղիան ասաց Աբաամբին. «Լծի՛ր կռքդ և վայր իջի՛ր, որ անձրեւը քեզ չըթրըջէ»: Իսկոյն քամի փչեց. երկինքը ծածկուեց սև ամպով և յորդ անձրև եկաւ:

Գ. Աբաամբը պատմեց Յեզաբելին այս ամենը: Յեզաբելը դեսպան ուղարկեց Եղիայի մօտ և պատուիրեց ասել. «Թո՛ղ Աստուածներն ինձ պատժեն, եթէ քեզ էլ այնպէս սպանել չտամ, ինչպէս դու Բահաղի քուրմերին սպանել տուիր»: Եղիան փախաւ Յուզաֆի անապատը. նստեց մի ծառի տակ և ասաց. «Բաւական է, տէր Աստուած, ա՛ռ իմ հոգին. ես իմ հայրերից լաւը չեմ»: Նա պառկեց այնտեղ և քնեց: Յետոյ վեր կացաւ քա-

ռասուռն օր ճանապարհ գնաց՝ մինչև Աստուծու լեռը՝ Քորէբ և այնտեղ մի այրի մէջ ապրում էր: Աստուած ասաց նրան. «Ի՞նչ ես անում այստեղ, Եղիա»: Նա պատասխանեց. «Ես նախանձախնդիր եղայ քո անուանը. Իսրայէլի որդիքը քո ուխտը մոռացան. կործանեցին քո անունով շինած սեղանները. քո մարգարէներին սրով կոտորեցին. ես միայն ազատուեցայ. իմ կեանքիս յետեւիցն էլ եմ ընկել»: Աստուած ասաց. «Դո՛ւրս արի, բարձրացի՛ր լեռը: Եւ ահա Աստուած անցաւ նրա մօտովը— մեծ փոթորիկ բարձրացաւ. լեռները և ապառաժները քիչ մնաց խորտակէր, բայց Աստուած հողմի մէջը չէր: Հողմից յետոյ երկրաշարժ եղաւ: Աստուած երկրաշարժի մէջն էլ չէր: Երկրաշարժից յետոյ կրակ եղաւ, բայց Աստուած կրակի մէջն էլ չէր. իսկ կրակից յետոյ՝ մեղմ և բարակ ձայն լսուեց: Այն ժամանակ Եղիան ծածկեց երեսը: Աստուած ասաց նրան. «Դարձի՛ր և Յէուզին իսրայէլի վրայ թագաւոր օծի՛ր, իսկ Եղիսէին՝ մարգարէ քո փոխարէն: Իսրայէլի մէջ դեռ եօթը հազար հոգի ունիմ, որոնք Բահաղի առաջ ծուներ չեն դնում:

Եղիան գնաց և Եղիսէին գտաւ վար անելիս: Մարգարէն իւր վերարկուն նրա վրայ ձգեց: Եղիսէն թողեց եզները. համբուրեց հօրն ու մօրը. գնաց Եղիայի յետեւից և ծառայում էր նրան:

«Երանի՛ հեզոց՝ զի նոքա ժառանգեսցեն զերկիր»:

«Ձի գոր սիրէ Տէր, խրատէ»:

«Առ յԱստուծոյ ամենայն ինչ զօրաւոր»:

«Աստուծու մօտ ամեն բան կարելի է»:

67.

ԱՔԱՆԲԸ ՄԵՂԱՆՉՈՒՄԷ ՆԱԲՈՎԹԻ ԴԵՄ ԵՒ
ԵՂԻԱՅԻ ՄԱՆԸ

Ա. Եզրայէլացի Նաբովթը Աքաաբի պալատի մօտ մի այգի ունէր: Մի անգամ Աքաաբն ասաց Նաբովթին. «Ծախիր ինձ քո այգին, ես կամենում եմ պարտէզ շինել, իմ պալատին մօտիկ է, իսկ դրա փոխարէն ես քեզ կամ մի ուրիշ աւելի լաւ այգի կտամ և կամ ինչ արժէ, կվճարեմ»: Նաբովթը պատասխանեց. «Աստուած մի արասցէ, որ ես իմ հայրենի ժառանգութիւնը ծախեմ»: Աքաաբը բարկացած տուն վերադարձաւ. անկողին մտաւ և ոչինչ չէր ուտում: Յեզաբելը հարցրեց նրա տխրութեան պատճառը և նա պատմեց: Յեզաբելն ասաց. «Այդպէս ես իսրայէլի վրայ թագաւորում. վեր կաց և կեր. Եզրայէլացի Նաբովթի այգին քոնն է»: Կինն իսկոյն նամակ գրեց Աքաաբի անունով և կնքով՝ Եզրայէլի մեծամեծներին, ծերերին և պատուիրումէր նրանց ասելով. «Երկու անօրէն մարդու հրամայեցէք, որ վկայութիւն տան, թէ Նաբովթն Աստուծուն և թագաւորին հայհոյումէր. յետոյ նրան քաղաքից դուրս տարէք և քարկոծեցէք»: Քաղաքի մեծամեծները և ծերերն այդպէս էլ արին: Երբ Յեզաբելը Նաբովթի քարկոծուելը լսեց, ասաց Աքաաբին. «Վեր կաց, ժառանգիր եզրայէլացի Նաբովթի այգին. նա այլ ևս կենդանի չէ»: Աքաաբն այգին իջաւ և ժառանգեց:

Աստուած ասաց Եղիային. «Վեր կաց, գնա՛ Աքաաբի մօտ և ասա՛. «Որովհետեւ դու Նաբովթին սպանել տուիր և նրա այգին ժառանգեցիր, դրա փոխարէնն այնտեղ՝ ուր շները Նաբովթի արիւնը լիզեցին, քո ա-

րիւնն էլ կլիզեն, իսկ Յեզաբելի մարմինը քաղաքի պահեստներէ վրայ կուտեն»:

Այս բանից երեք տարի յետոյ՝ Աքաաբը պատերազմ ունեցաւ ասորուոց հետ: Մի մարդ լարեց աղեղը. խփեց թագաւորին. նետը զրահիցն անցաւ և արիւնն սկսեց հոսել կրծքից: Կառքն արիւնով լցուեց: Թագաւորը մեռաւ երեկոյեան դէմ. նրա մարմինը Սամարիա բերին: Երբ կառքն աւագանի մօտ լուանում էին՝ շները լիզում էին նրա արիւնը: Այսպէս կատարուեց Տիրոջ խօսքը:

Մի տարուց յետոյ Յեուզ թագաւորեց Իսրայէլի վրայ և իւր բանակով տեղափոխուեց Եզրայէլ քաղաքը: Յեզաբելը զարդարուած՝ պատուհանից դուրս էր նայում: Յէուզն ասաց ծառաներին. «Վայր ձգէք դրան»: Երկու մարդ թագուհուն վայր գլորեցին—նրա արիւնով ներկուեց պատը: Ձիերը ոտի տակ առան, իսկ շները կերան նրա մարմինը: Յէուզ ջնջել տուաւ Աքաաբի տան բոլոր ժառանգներին:

Բ. Եղիան զգաց իւր մահուան օրը, նա ասաց Եղիսէին. «Մնա՛ այստեղ, Աստուած ինձ Յորդանան է ուղարկում»: Եղիսէն ասաց. «Վկայ լինի կենդանի Աստուածը, որ քեզնից չեմ բաժանուի»: Երկուսն էլ գնացին Յորդանան: Եղիան ասաց Եղիսէին. «Մահուանիցս առաջ խնդրիր, ինչ որ կամենում ես»: Եղիսէն պատասխանեց. «Թող քո հոգին կրկնապատիկ իջնի իմ վրայ», եւ երբ նրանք միասին գնում էին, երկնքից հրեղէն կառք իջաւ՝ հրեղէն ձիաներ լծած. Եղիան մէջը նստեց և մըրրիկը նրան երկինք բարձրացրեց: Եղիսէն նայում էր նրա յետեւից և աղաղակում, «Հայր, հայր, կառքդ իսրայէլի եւ հեծեալք նորա»: Նրան այլ ևս չտեսան:

«Որ զրպարտէ գտնանին, բարկացուցանէ զարարիչն նորա: Աղքատին նեղողը՝ նրա արարչին է անարգում:

Մի խաբէք, Աստուած ոչ արհամարի, զի զոր ինչ սերմանէ մարդ, զնոյն եւ հնձնացէ»:

Մի խաբուիք, Աստուած թոյլ չի տայ որ արհամարեն, որովհետեւ . .

68.

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԵՒ ՅՈՒԴԱՅԻ ԹԱԳԱՆՈՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ

Ա. Իսրայէլի որդիքը յաճախ մեղանջում էին Աստուծու դէմ և հեթանոս կեանք էին վարում: Բոլոր քաղաքներում կռատուններ էին շինել, Բահաղին երկրպագութիւն էին տալիս. հաւատում էին վհուկներին և կախարհներին ու նրանց հետ ամեն տեսակ չարութիւններ գործում: Աստուած մարգարէի բերանով յայտնում է նրանց ասելով. «Թողէք ձեր չարութիւնները. հետեւեցէք իմ պատուիրաններին»: Նրանք երբէք ուշք չէին դարձնում այս խօսքերին, արհամարհում էին նրա պատուիրանները և մոռանում այն դաշը, որ Աստուած նրանց պապերի հետ կապել էր: Դրա համար էլ Աստուած աչքից ձգեց նրանց, ինչպէս և յայտնել էր մարգարէի բերանով,

Իսրայէլի վերջին թագաւորն եղաւ Ովսէն: Սա ևս Աստուծու ճանապարհով չգնաց: Ասորեստանի Սաղմանասար թագաւորը սրա դէմ պատերազմ դուրս եկաւ: Ովսէն յաղթուեց, հպատակ դարձաւ և հարկ էր վճարում: Բայց որովհետեւ նա Եգիպտոսի թագաւորի հետ դաշն էր կապել և տարեկան հարկը կանոնաւոր կերպով չէր ուղարկում Ասորեստան, ուստի Սաղմանասարը

Իսրայէլի թագաւորութեան վրայ եկաւ և Սամարիան երեք տարի շարունակ պաշարեց: Յետոյ քաղաքն առաւ և իսրայէլացւոց գերի տարաւ Ասորեստան: Նա իւր երկրից բազմաթիւ հեթանոսներ բերել տուաւ և Սամարիայի քաղաքներում բնակեցրեց: Երկրի մէջ իսրայէլացիք ևս մնացել էին, որոնք Տիրոջը հաւատում էին: Հեթանոսները խառնուեցան այս մնացորդ իսրայէլացիների հետ և սրանցից յառաջացաւ Սամարացի կոչուած ժողովուրդը, որը թէև աղօթում էր Տիրոջը, բայց միևնույն ժամանակ պաշտում էին և օտար աստուածներ:

Բ. Երբ Սաղմանասարն իսրայէլի թագաւորութիւնը կործանեց, Յուդայի երկրում թագաւորում էր Եզեկիան: Սա Աստուծու ճանապարհովն էր գնում. կործանեց կռքերի սեղանները, բաց արաւ Տիրոջ տան դռները, որ իւր հայրը կողպել էր տուել և պատուիրեց Աստուծու տունը մաքրել: Դեսպաններ ուղարկեց Իսրայէլի և Յուդայի երկրները և հրաւիրում էր ամենքին Երուսաղէմ Պասէքի տօնը միասին կատարելու: Դեսպանների բերանով յայտնեց ամենքին. «Ով Իսրայէլացիներ, դարձէք դէպի ձեր Աստուածը. նա ողորմած է բարի է. նա իւր երեսը ձեզնից չի դարձնի, եթէ դուք նրան դառնաք»: Մեծ բազմութիւն հաւաքուեց Երուսաղէմում: Իսրայէլի թագաւորութիւնից ևս մարդիկ էին եկել: Այստեղ բազմութիւնն ինքը կործանեց Բահաղի սեղանը. Կեդրոնի ձորակը գլորեց և եօթն օր շարունակ Պասէքի տօնն էին կատարում: Սողոմոնի օրից մինչև այսօր այսպիսի ուրախութիւն չէր տեսնուած Երուսաղէմում: Այսպէս Եզեկիան Աստուծու ճանապարհովն էր գնում և Աստուած էլ միշտ նրա հետն էր:

Ասորեստանի նոր թագաւոր Սենեքերիմը Յուդայի թագաւորութեան վրայ եկաւ, վերցրեց շատ քաղաքներ և պաշարեց Երուսաղէմը: Դեսպանի բերանով քաղաքի պարիսպների վրայ գտնուող մարդկանցը յայտնեց. «Ասորեստանի մեծ թագաւորի խօսքին լսեցէք. Եզեկիային մի լսէք, եթէ նրա Աստուածն ազատող լինէր, երկիրը ինչու չազատեց Ասորեստանի թագաւորի ձեռից»: Երբ Եզեկիան այս բանը լսեց, պատառեց հանդերձները, գնաց Տիրոջ տունը և մարդ ուղարկեց Եսայի մարգարէի մօտ ասելու. «Հեթանոսների թագաւորը նախատում է կենդանի Աստուծուն, աղօթիր մեզ համար»: Եսային պատասխան ուղարկեց ասելով. «Մի վախենար, որովհետեւ Աստուած այսպէս է ասում Ասորեստանի հեթանոս թագաւորի մասին—նա քաղաք չի մտնի, այլ կը դառնայ այն ճանապարհով, որով եկել է»: Այդ միևնոյն գիշեր Աստուծու հրեշտակն ասորեստանցւոց բանակից 185,000 մարդ կոտորեց: Սենեքերիմը լեռ դարձաւ նինուէ:

Եզեկիայի որդի Մանասէն շեղուեց Աստուծու ճանապարհից. սկսեց կուռքերին երկրպագութիւն տալ: Տիրոջ տաճարի մէջ Բահաղի համար սեղաններ շինեց. պահում էր կախարհներ և հմայողներ, որոնք ժողովրդին զայլթակեցնում էին և այսպէս Աստուծուն աւելի էին բարկացնում՝ քան թէ հեթանոսները: Մանասէն շատ անմեղների արիւն ևս թափեց: Մարգարէի բերանով Աստուած ասաց նրան. «Ես այնպիսի չարիք պիտի բերեմ Երուսաղէմի և Յուդայի տան վրայ, որ լսողի ականջները ձայն տան»:

Սրանից յետոյ Յուդայի տանից շատ վատ թագաւորներ եղան: Յովակիմը, որ Յուդայի թագաւորներից

մինն էր, նմանապէս չար ճանապարհով գնաց: Սրա ժամանակ Բաբելոնի Նաբուգոդոնոսոր թագաւորը պաշարեց Երուսաղէմը. թագաւորն անձնատուր եղաւ: Նաբուգոդոնոսորը վեր առաւ թէ տաճարի և թէ պալատի գանձերը. բոլոր իշխաններին, հիւսնեբին և դարբիններին գերի տարաւ Բաբելոն, նմանապէս թագաւորին իւր ընտանիքով—մնացին միայն աղքատները: Սեզեկիային թագաւոր նշանակեց Յովակիմի տեղ:

Սա ևս Աստուծու ճանապարհով չգնաց և ապրտամբուեց Նաբուգոդոնոսորի գէմ: Բաբելոնի թագաւորը երկրորդ անգամ եկաւ Երուսաղէմի վրայ իւր բոլոր զօրութեամբ—քաղաքի շուրջը պարիսպ կանգնեց և պաշարեց մէկ և կէս տարի: Սովը սաստկացաւ քաղաքում: Սեզեկիան և իւրայինները գիշերով փախան քաղաքից, բայց թշնամիները բռնեցին և Նաբուգոդոնոսորի մօտ տարան, որ նրա դատաստանը կտրէ: Սեզեկիայի որդւոց իւր աչքի առաջ մորթեցին. իրան էլ կուրացրին և շղթաներով կապեցին ու գերի տարան Բաբելոն:

Միևնոյն գիշերը, երբ Սեզեկիան փախաւ, թշնամիները մտան Երուսաղէմ. կոտորեցին բնակիչներին. կողոպտեցին բոլորին. այրեցին Տիրոջ տաճարը. թագաւորի պալատը և քաղաքի պարիսպներն էլ կործանեցին, գետնին հաւասարեցրին: Մնացած ժողովուրդը և բոլոր գանձերը Նաբուգոդոնոսորը Բաբելոն տարաւ: Այսպէս Յուդայի տունը կործանուեցաւ:

«Արդարութիւն զազգ բարձրացուցանէ, նուազեցուցանեն զազգս մեղք»

«Այլ յաւիտեանական սիրեցի զբեզ, վասն այնորիկ ձգեցի զբեզ ի գթութիւն»:

Յաւերտեանական սիրով սիրեցի քեզ, հէնց դրա համար էլ քեզ ինձ մօտ բերեցի:

69.

ԱՆՔԵԼՈՆԻ ԳԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՎԱԽՃՄՆԸ

Ա. Նաբուգոդոնոսոր թագաւորը հրամայեց, իսրա-
էլացիներէն— գեղեցկագէտն ու ընդունակ երեսաներ ընտ-
րեն, որ թագաւորին ծառայեն և քաղաքացւոց լեզուով
գրել և խօսել սովորեն: Սրանց մէջն էր Դանիէլը իւր
երեք ընկերներով: Թագաւորը հրամայեց որ իւր սեղա-
նից կերակրեն նրանց: Բայց Դանիէլը և երեք ընկեր-
ները որոշեցին չուտել թագաւորի սեղանի կերակուր-
ներէն, որովհետեւ Մովսէսի օրէնքին հակառակ էր, ուս-
տի խնդրեցին ներքինապետին թոյլ տալու իրենց՝ միայն
կանաչեղէն ուտել և ջուր խմել: Ներքինապետը տասն
օր ժամանակ տուաւ նրանց փորձելու համար և տե-
սաւ, որ աւելի գեղեցիկ դարձան՝ քան թէ թագաւորի
սեղանից ուտողները: Աստուած իսրայէլի մանուկներին
հանճար և իմաստութիւն, իսկ Դանիէլին երազ մեկնե-
լու շնորհ պարգեւեց: Նաբուգոդոնոսորը մի քանի ժա-
մանակից յետոյ խօսեցրեց և նկատեց, որ նրանք տասն
անգամ աւելի հանճարեղ, իմաստուն են ամեն բանում
քան թէ իւր ամբողջ թագաւորութեան մէջ եղող աստե-
ղագետները և մոգերը: Թագաւորը Դանիէլին և նրա ե-
րեք ընկերներին մեծ պաշտօններ յանձնեց:

ԴԱՆԻԷԼՆ ԱՌԻԻԾՆԵՐԻ ԳԲՈՒՄ. Բարեկրօնում մի վիշապ
կար, որին ժողովուրդը պաշտում էր: Մի անգամ թագաւորն
ասաց Դանիէլին. «Արդե՞ք սրան ևս պէտք է ասես, թէ պղծն-
ձից է, ահա սա ուտում է և խմում. եկ, երկրպագութիւն տուր

սրան»: Դանիէլը պատասխանեց. «Նա միայն իմ տէր Աստու-
ծուն եմ երկրպագութիւն տալիս. նա է միակ կենդանի Աստու-
ածը: «Թագաւոր, իրաւունք տո՛ւր, որ այդ վիշապին, որին ժո-
ղովուրդը Աստուած է համարում՝ առանց սրի և դաւազանի
սպանեմ»: Թագաւորն իրաւունք տուաւ: Դանիէլը վեր առաւ
ձիւթ, ճարպ և մազ. եփեց բոլորը միասին. գոնտ արեց և
ձգեց վիշապի առաջ: Վիշապը կերաւ և պայթեց: Այն ժամանակ
Դանիէլն ասաց ժողովուրդին. «Տեսնում էք, թէ ումն էք պաշ-
տում»:

Երբ այս եղելութեան համբաւը բարեկացիներին հասաւ,
խիստ բարկացան, հաւաքուեցան թագաւորի մօտ ու ասում
էին. «Մեր թագաւորը հրէա է դառել—նա Բէլի կուռքը կոր-
ծանել տուաւ, վիշապին սպանեց և քուրմերին կոտորեց»: Ժո-
ղովուրդի ղեգո՞հ մասը թագաւորի մօտ եկաւ և ասաց. «Դանիէ-
լին մեզ յանձնէր ապա թէ ոչ քո ընտանիքն էլ կկոտորենք»: Դժգոհները թագաւորին նեղը ձգեցին: Թագաւորն ստիպուեց
Դանիէլին նրանց ձեռք մատնել: Ժողովուրդը Դանիէլին առիւծ-
ների գուռը ձգեց, որտեղ նա վեց օր մնաց: Դրի մէջ եօթն
առիւծ կար, որոնցից իւրաքանչիւրն օրական երկու մարդ
և երկու զառն էր ուտում: Դանիէլին գուռը ձգելուց յետոյ
առիւծներին ոչինչ չտուին, որպէսզի գազանները սոված մը-
նան և պատառուտեն նրան:

Այդ ժամանակում Հրէաստանի մէջ ապրում էր Ամբակում
մարգարէն: Սա թան էր եփել և տանում էր դաշտը՝ մշակների
համար: Աստուծու հրեշտակը երևաց նրան և ասաց. «Այդ ճա-
շը տօ՛ր Բաբելոն Դանիէլին, նա առիւծների գրումն է: Ամբա-
կումն ասում է. «Նա Բաբելոն չեմ եղած, չգիտեմ թէ առիւծ-
ների գուռը որտեղ է: Աստուծու հրեշտակը բարձրացրեց նրան
և տարաւ Բաբելոն: Ամբակումը ձայն տուաւ Դանիէլին և ա-
սաց. «Արի՛ և ստացիր Աստուծու ուղարկած ճաշը»: Դանիէլն
ասաց. «Ո՛վ Աստուած, դու շնորհացոր ինձ, դու չես մոռանում
քեզ սիրողներին»: Դանիէլը վեր կացաւ և ճաշը կերաւ, իսկ
Ամբակումին հրեշտակը կրկին անգամ տարաւ իւր առաջնուան
տեղը:

Եօթներորդ օրը թագաւորը գրի մօտ եկաւ, որ Դանիէ-

լին ողբայ՝ սուգ անէ նրա վրայ: Երբ գրին մօտեցաւ, տեսաւ որ Ռանիէլը նստած է, իսկոյն բարձր ձայնով աղակալեց և ասաց. «Ո՛վ Ռանիէլի Աստուած, դու մեծ ես, բացի քեզնից ուրիշ Աստուած չկայ»: Սրանից յետոյ իսկոյն հրամայեց, որ Ռանիէլին գրից հանեն, իսկ նրա թշնամիներին դուրը ձգեն: Այդպէս էլ արին: Սաւիտիները մի բոսի մէջ ամենին էլ պատառ պատառ արին:

Բ. Նաբուգոդոնոսորը մի ոսկէ արձան շինել տուաւ. կանչեց իւր մեծամեծներին և Բաբելոնի ժողովրդին ու ասաց. «Երբ դուք փողի ձայնը լսէք, այս ոսկէ արձանի առաջ պէտքէ չոգէք և երկրպագութիւն տաք, իսկ ով չի հնազանդի, իսկոյն կրակով բորբոքած հնոցը կը ձգուի»: Փողը փչելուն պէս՝ ամենքն էլ ընկան գետնի վրայ և ոսկէ արձանին երկրպագութիւն տուին: Մի քանի քաղաքացիներ գանգատուեցին թագաւորին՝ Ռանիէլի երեք ընկերներից և ասացին. «Սրանք անպատու մենքո հրամանը և կանգնեցրած ոսկէ արձանիդ երկրպագութիւն չեն տալիս»: Նաբուգոդոնոսորը բարկացաւ—կանչել տուաւ երեքին էլ և ասաց. «Եթէ դուք այս արձանին երկրպագութիւն չէք տալ, ձեզ իսկոյն կրակը կձգեն, տեսնեմ այն որ Աստուածն է, որ ձեզ իմ ձեռքից պէտքէ ազատէ»: Նրանք պատասխանեցին: Մեր Աստուածը մեզ կազատէ և եթէ չկամենալ ազատել, մենք քո արձանին դարձեալ երկրպագութիւն չենք տալ»:

Նաբուգոդոնոսորն աւելի ևս բարկացաւ. հրամայեց հնոցի կրակը սաստկացնել. կտպել տուաւ երեքին էլ և չորերով բորբոքուած հնոցի մէջ ձգեց: Թագաւորը նայեց, զարհուրեց, հարցրեց իւր խորհրդականին և ասաց. «Չէ՞ որ մենք երեք մարդ ձգեցինք հնոցի մէջ, ես չօրսն եմ տեսնում. նրանք ազատ ման են գալիս կրակի մէջ և անվնաս են, իսկ չորրորդի կերպարանքն

աստուածների որդւոց կերպարանքին է նման»: Թագաւորը հնոցին մօտեցաւ և ասաց. «Ո՛վ դուք Աստուծու ծառաներ, դուրս եկէք»: Դուրս եկան կրակի միջից: Կրակը նրանց մի մազն էլ չէր այրել և ոչ շորերը խանձել: Նաբուգոդոնոսորը պատասխանեց. «Օրհնեալ է այն Աստուածը, որ ուղարկեց իւր հրեշտակին և ազատեց իւր վրայ յոյս գնող ծառաներին: Այսուհետեւ իմ հրամանն այսէ—ով այս մարդկանց Աստուծուն անպատուէ, կտոր—կտոր կլինի»: Թագաւորը մեծ իշխանութիւն տուաւ երեքին էլ Բաբելոնի գաւառումը:

Գ. Մի անգամ Նաբուգոդոնոսորը երազ տեսաւ: Երբ քնից զարթեց, խիստ վախեցաւ: Կանչել տուաւ բոլոր մոգերին, հմայողներին և կախարհներին, որ երազը մեկնեն: Նրանք ասացին թագաւորին. «Պատմիր մեզ քո երազը, որ մեկնենք»: Իսկ թագաւորը պատասխանեց. «Երազը մոռացել եմ, եթէ դուք չէք գտնի և չէք մեկնի, ամենքդ էլ մահու պատիժ կստանաք»: Նրանք պատասխանեցին. «Երկրիս վրայ մարդ չկայ, որ թագաւորի պահանջածն իմանայ, այդ անկարելի բան է»: Թագաւորը խիստ բարկացաւ և հրամայեց Բաբելոնի բոլոր իմաստուններին կոտորել: Երբ Ռանիէլն այս վճիռն իմացաւ, խնդրեց իրեն ժամանակ տալ. տուն գնաց և իւր ընկերների հետ աղօթում էր Սաստուծուն: Գիշերուայ գաղտնիքը տեսիլքում յայտնուեց Ռանիէլին: Նա շտապով գնաց թագաւորի մօտ և ասաց. «Այն գաղտնիքը, որ թագաւորը պահանջում է իմաստուններից, միայն երկնքի Աստուածը կարող է յայտնել և նա յայտնում է, թէ ինչ պիտի պատահի ապագայում: Ո՛վ թագաւոր, դու երազում տեսել ես մի մեծ արձան. նրա գլուխը մաքուր ոսկուց էր, կուրծքը և բազուկները՝ արծաթից, մէջքն ու ե-

րանքները՝ պղնձից, սրուկները՝ երկաթից, ոտները՝ մէկ մասը երկաթից, իսկ միւս մասը՝ կաւից: Մի քար պոկուեց՝ առանց ձեռքի, դիպաւ արձանի ոտներին և կոտրատեց: Այն ժամանակ փշրուեցան երկաթը, կաւը, պղինձը, արծաթը, ոսկին և անյայտացան, իսկ գլորուող քարը մեծացաւ լերան չափ և լցրեց բոլոր երկիրը: Մա երազն է, այժմ մեկնութիւնը—գու թագաւորները թագաւորն ես. դո՛ւ ես այն ոսկէ գլուխը. քեզանից յետոյ ուրիշ թագաւորութիւն կգայ, որ քո թագաւորութիւնից տկար կլինի. յետոյ երրորդ թագաւորութիւնը կգայ, որը պղնձիցն է: Չորրորդը երկաթի նման խիստ կլինի և ամեն բան կփշրէ, կշարդէ—սա էլ մասամբ զօրեղ և մասամբ թույլ կլինի: Այդ ժամանակներումն Աստուած երկնքիցը մէկ թագաւորութիւն կյարուցանէ, որ կփշրէ, եղած բոլոր թագաւորութիւնները—այն թագաւորութիւնը յաւիտեան կտւէ»: Նաբուգոդոնոսորը երեսի վրայ ընկաւ և ասաց. «Յիրաւի, որ ձեր Աստուածը ամենից մէծն է. նա է թագաւորները տէրը և գաղտնիքներ յայտնողը»:

Թագաւորը Դանիէլի աստիճանը բարձրացրեց, շատ պարգևներ տուաւ և իշխան նշանակեց Բաբելոնի ամբողջ գաւառի վրայ:

Դ. Երբ Բաղդասարը Բաբելոնի վրայ թագաւորում էր, պարսից Կիւրոս թագաւորը պաշարեց քաղաքը և կամենում էր առնել: Այդ միջոցին Բաղդասարը մեծ խնձուղի ունէր, ուր հրաւիրուած էին իւր թագաւորութեան բոլոր մեծամեծները: ձաշի ժամանակ հրամայեց, որ Նաբուգոդոնոսորի ձեռքով Երուսաղէմից գերի բերուած ոսկեայ սրբազան անօթները բերեն և նրանցով զուարճանան: Բերին, սկսեցին խմել՝ թէ մեծամեծները

և թէ կանայք: Գինին խմում էին և գոհութիւն մատուցանում ոսկեայ, արծաթեայ, պղնձեայ, երկաթեայ, փայտեայ և քարէ չաստուածներին: Նոյն ժամին երեւեցան մարգկային ձեռի մատներ, որոնք գրում էին արքունի դահլիճի պատի վրայ: Երբ թագաւորը ձեռը նկատեց, գոյնը փոխուեց, ոտներն սկսեցին զողոզողալ: Թագաւորն իսկոյն մոգերին իւր մօտ պահանջեց: Մոգերը եկան, բայց նրանցից և ոչ մինը կարողացաւ կարդալ և մեկնել: Այս բանից թագաւորն աւելի վախեցաւ—ա՛հ պատեց մեծամեծներին: Թագուհին պատմեց իմաստուն Դանիէլի մասին, որին իսկոյն կանչեցին: Դանիէլն ասաց թագաւորին. «Որովհետեւ դու մեծամտեցիր և արհամարհեցիր երկնից Աստուծուն, դրա համար ևս նա այդ ձեռը և այդ գիրն է ուղարկել: Դրուածքն այս է—*Մանէ, թեկեղ, փարէս*, այսինքն, չափեցի, կըշռեցի և բաժանեցի: Քո թագաւորութեան օրերը չափած են, քեզ կշռեցին և թեթեւ գտան. քո թագաւորութիւնը կըաժանուի և պարսիկներին կտրուի:

Այդ միւնոյն գիշերում Բաղդասար թագաւորն ըսպանուեց. պարսից Կիւրոսն առաւ քաղաքը և բաբելացւոց թագաւորութեանը տիրեց:

Ե. Կիւրոսի թագաւորութեան առաջին տարումն Աստուած զարթեցրեց նրա սիրտը, նա հրաման հանեց ամենուրեք ասելով. «Երկնքի Աստուածը՝ Եհովան ինձ է տուել բոլոր թագաւորութիւնները, նա հրամայեց որ Երուսաղէմումն իրա համար մի տուն շինեմ: Այժմ ձեզանից ով իրան՝ նրա ժողովուրդն է համարում, թող Երուսաղէմ գնայ և Աստուծու տունը նորից կառուցանէ: Այն ժամանակ վեր կացան Յուդայի և Բենիամինի տան տոհմապետները, քահանաները և զետացիները—

առ հասարակ այն անձինքը, որոց հոգին Աստուած զար-
թեցրեց, իսկ նրանք, որոնք չկարողացան դառնալ,
տուեցին գնացողներին արծաթեայ և ոսկեայ անօթներ
և ուրիշ ստացուածներ: Կիւրոս թագաւորն էլ տուաւ
սրբազան անօթներ, որոնք Նաբուգոդոնոսորը աւար էր
բերել Երուսաղէմիցը: Հայրենիք դարձողների թիւը 42,
000-ից աւելի էր բացի՝ նրանց ծառաներից և աղախին-
ներից: Զօրաբաւելը առաջնորդումէր նրանց: Յետուն և
քահանայապետը Երուսաղէմ հասնելուն պէս, սեղան
կազմեցին և զոհ էին մատուցանում Աստուծուն: Երկ-
րորդ տարին սկսեցին արդէն տաճարը կառուցանել: Հի-
մը ձգելիս քահանաներն զգեստաւորուած էին և փողեր
ուռնէին, իսկ ղետացիները ծնծղաներով օրհնում և փառա-
նումէին Աստուծուն Դաւթի երգերով: Ամբողջ ժողո-
վուրդը երգումէր նրանց հետ, ամենն էլ գովում և
օրհնաբանումէին Տիրոջը, որ նա բարի է, որ նրա ո-
ղորմութիւնը յաւիտեան է իսրայէլի վրայ: Իսկ ծերերից
շատերը, որոնք հին տաճարը տեսել էին, դառնապէս
լաց էին լինում:

Երբ Սամարացիներն իմացան, որ գերութիւնից
դարձող հրէաներն սկսել են Աստուծու համար տուն
շինել, եկան Զօրաբաւելի և ժողովրդի տոհմապետների
մօտ ու ասացին. «Մենք ևս կամենում ենք Աստուծու
տան շինութեան մասնակից լինել»: Իսկ նրանք պատաս-
խանեցին. «Ձի վայելի ձեզ և մեզ միասին մեր Աստուծու
տունը կառուցանել, մենք կամենում ենք միայնակ շի-
նել»: Այդ օրից սկսած՝ Սամարացիները աշխատում էին
խանգարել շինութիւնը և ժողովրդին սառեցնել: Բայց
Աստուած իսրայէլացւոց հետն էր: Նրանք աւար-

տեցին տաճարը և մեծ հանդէսով օծեցին: Սրանից յե-
տոյ Պասէքի տօնը ևս կատարեցին:

Մի քանի տարի անց Եզրասը, որը մի ընդունակ
և գիտնական մարդ էր, դարձաւ Երուսաղէմ. սորա
հետ եկան շատ քահանաներ ղետացիներ և մեծ բազ-
մութիւն ժողովրդեան: Նա վերականգնեց աստուած-
պաշտութեան կարգը Մովսէսի դրած կանոններին հա-
մաձայն և հաւաքեց այն բոլոր գրուածները, որոնք
Մովսէսից սկսած յայտնի էին: Ժողովրդից ոմանք հե-
թանոս կանայք ուռնէին: Եզրասն Աստուծու անունով
պատուիրեց նրանց, որ բաժանուեն իրանց կանանցից
և բաժանուեցան:

Պարսից թագաւորի տակառապետ Նէեմին Յուդայի
տան մի քանի մարդկանցից լսեց, որ Երուսաղէմի պա-
րիսպները դեռ ևս կործանուած են, ուստի գնաց իւր
թագաւորի մօտն և ասաց. «Եթէ քեզ հաճելի է, ար-
ձակիր ծառայիդ, որ գնամ և իմ հայրենի քաղաքը շի-
նեմ»: Թագաւորը թոյլ տուաւ նրան: Նէեմին վերա-
դարձաւ հայրենիք և խօսեց ժողովրդի տոհմապետների
հետ: Այն ժամանակ սկսեց քաղաքի պարիսպները և
դռները շինել: Երբ այս բանը սամարացիներն իմացան,
հաւաքուեցան, խումբ կազմեցին և սկսեցին պատերազմել
հրէաների հետ: Նէեմին ասաց. «Մեր Աստուածը մեր
փոխարէն կպատերազմէ» և պահապաններ նշանակեց
թշնամիների դէմ, որ գիշեր և ցերեկ հսկեն: Հրէաների
կէսը զինուորուած՝ զէնքը ձեռին—սրերով, նիզակնե-
րով, աղեղով և նետով պատերազմում էին. իսկ միւս
կէսը պարիսպներն էր կառուցանում—ամենայն մի աշ-
խատաւոր սուրը մէջքին ունէր կապած. նրանք մի ձեռով
աշխատում էին, իսկ միւսով զէնքն ունէին բռնած: Այս

ձևով վերջացրին քաղաքի պարիսպները: Սրանից լեռոյ
Նէեմին բոլոր ժողովրդին Յուդայի քաղաքներից Երու-
սաղէմ հաւաքեց: Եզրասը դուրս բերաւ Մովսէսի օրի-
նաց գիրքը. կանգնեց ժողովրդի առաջ և կարդում-
էր՝ առաւօտից մինչև երեկոյ: Բոլոր ժողովուրդն ար-
տասւում էր օրինաց խօսքերը լսելիս: Եզրասն ասաց,
«Եկէք Աստուծու հետ հաստատ դաշը կապենք»: Նրանք
խոստովանեցին իրանց յանցանքը և երդուեցին, որ Աս-
տուծու օրէնքների համաձայն կվարուեն, նրա պա-
տուիրաններից չեն անցնի»:

«Որ համբերեացն իսպառ, նա կեցցէ»:

Ով որ մինչև վերջը համբերէ, նա կփրկուի,

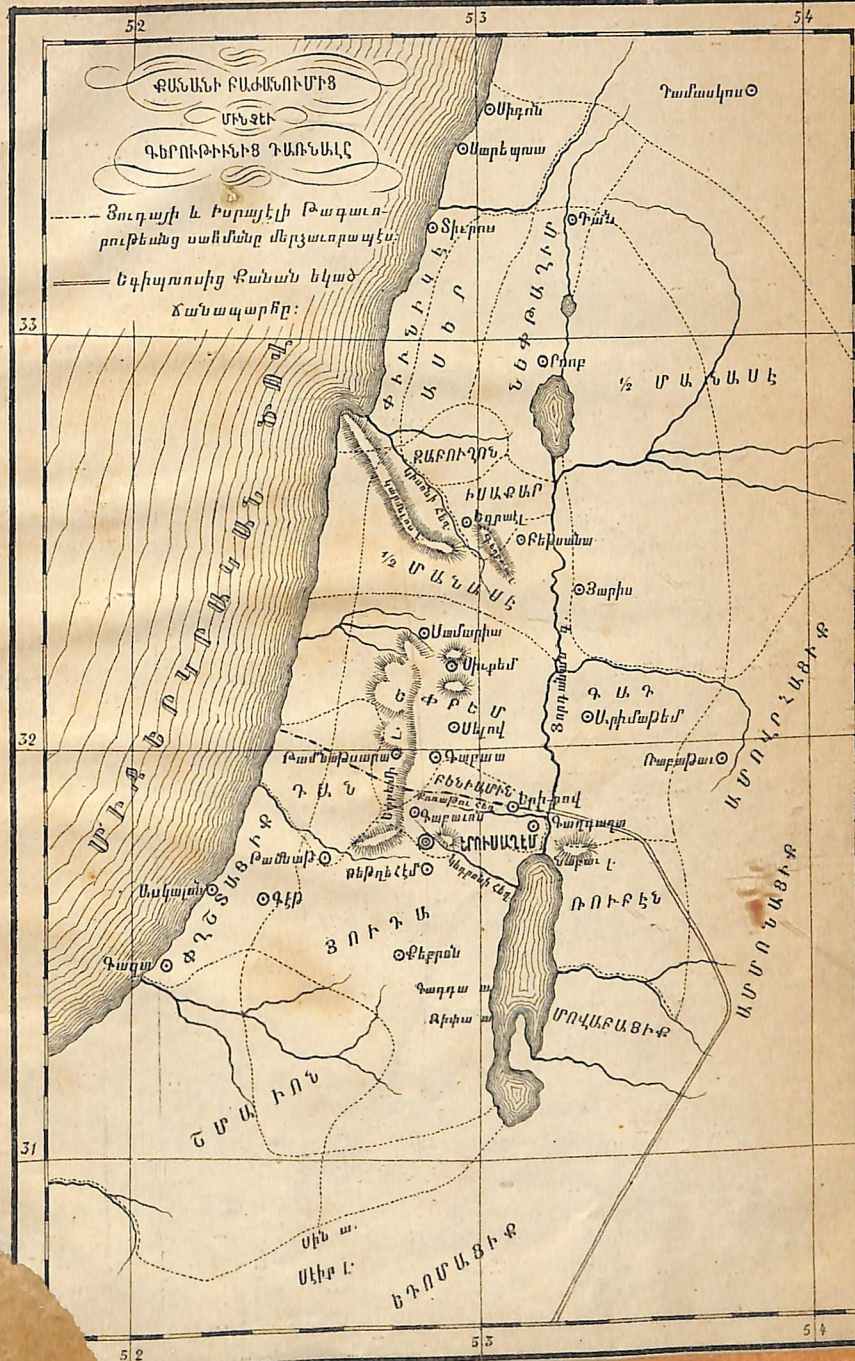
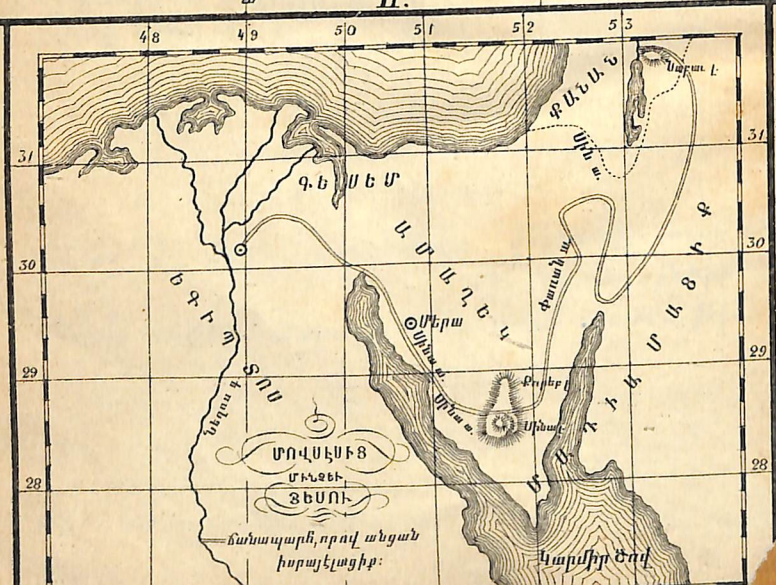
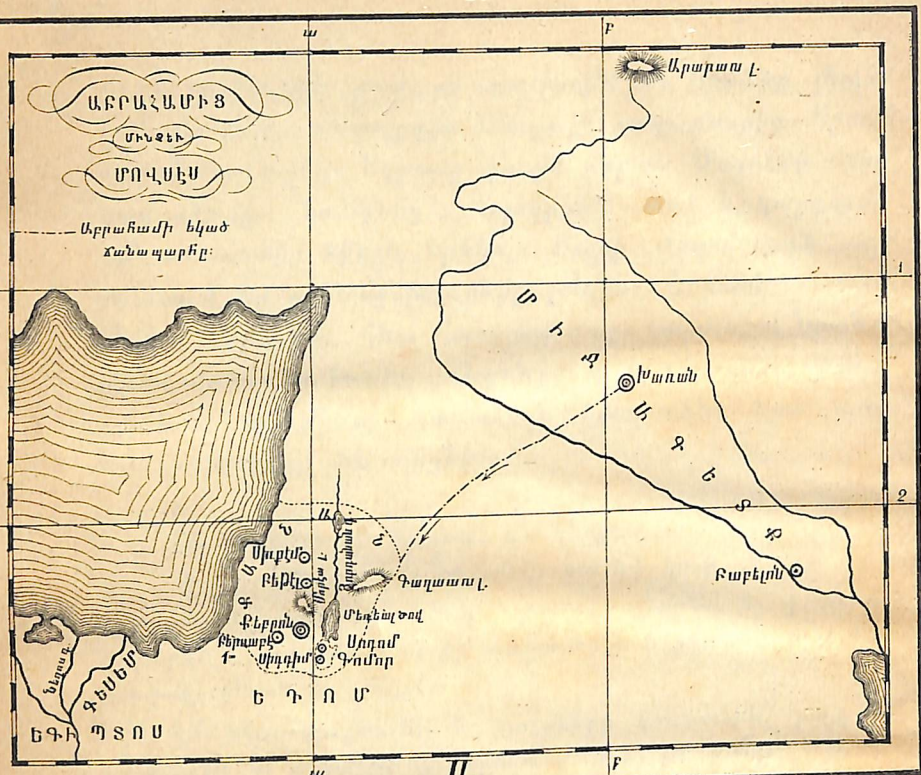
«Ոչ սպառնալեօք իմովք շարժել զլերինս, եւ փոփոխել
զբլուրս»: Ոչ ողորմութիւն իմ պակասեացի ի քէն եւ ոչ ուխտ
խաղաղութեան քո անցցէ»:

Լեռները կշարժուեն և բլուրները կսասանին, բայց իմ
ողորմութիւնը քեզանից չի պակասի և ոչ իմ խաղաղութեան
ուխտը կփոխուի:

Երես. 65. իբրև ընդհանուր վերնագիր տպուած է.

«Դ. Դատաւորների դար».

Պէտք է լինի. «Իսրայէլացւոց ազգի պատմութիւնը»:

4m

449

0026833

2013

449

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0026833

452

